Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Milkhome

Markiš, Perec D.
מארקיש, פערעץ

Mosḳṿe, 1948

III. דארגנילאטס

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-8138

Visual Library

III

סטאלינגראד

1. בא דער וואָלגע

I

דעם דאָן איז דורכגעגאַנגען סאַדאָווסקי בא דער נאַכט,
די פינצטערניש אפ זיך געטראָגן, גלײַך ווי טרויער.
ס'האָט פײַער נאָכגעיאָגט פון בלאָנדזשענדיקער שלאַכט,
וואָס האָט מעסלעסן נאָכאַנאַנד געדויערט.
אפ שיפלעך אָנגעלאָדן אײַליק דעם אָבאָז
און פערד אפ קרעכצנדיקע קאָרמעס צוגעבונדן.
צום צווייטן ברעג, דורך פינצטערניש געלאָזט,
איז מען געשווומען, זעענדיק זיך מיט די גרונטן.
א גרײַזע האָט געקוקט די וואָלגע אין דער ברייט,
דעם ברעג אין צאָרן וואָיענדיק געביסן.
איבערגעפּולט פונקט ווי א קאָס ביט לייד,
האָט זי אפ גאָרער ווײַט געטאָן צו וויסן,
אז ס'איז דער הימל ביז צום גרונט בא איר באַשטאַט,
אז ס'וועלן אויספּליעסקען זיך שטערן קעגן קלעמער.
געקומען איז סאַדאָווסקיס טייל קיין סטאַלינגראַד —
די שוץ אפ איינע פון די פאָרשטעט צו פאַרנעמען.

II

א שוואַרצער וואַלד האַרמאַטן אויפֿן סטעפּ,
טאַבונען שוואַרצע לויערדיקע טאַנקען,
די ערד צעקײַענדיק מיט גרילציקן געהעפּ,
פֿאַרוואָרפֿן אין דער וואָלגע ברענענדיקע אַנקערס.
פֿון דאָרף צו דאָרף, מיט סרײַפּעס אין דער ברייט,
קיין ביימעלע קיין אייזיקס ניט געמיטן,
א האַלבער הימל כמאַריק זיי באַגלייט
מיט שוואַרצע יונקערסן, מיט שוואַרצע מעסערשמיטן.
פֿון צען פֿאַרקנעכטיקטע מעדינעס דאָס געווער,
פֿון זײַטן דרײַ מיט פֿײַערדיקע קלאַמערס,
שוין אויף גאָרגל טרעטנדיק, פֿאַרטויבט און שווער,
אַראָפּגעלאָזט זיי האָבן אָנגעגליטע האַמערס.
און דרײַ מאָל הונדערט טויזנט מאַן,
וואָס האָבן זיך געקײַפּלט יעדער מאָל דאָרט,
זײַנען פֿאַרשיקערט־שטאָלץ און האָפֿערדיק געגאַן
אַראָפּוואַרפֿן דאָס רויטע כאַ׳יל אין דער וואָלגע.

III

געווויגן בא דער וואָלגע האָט זיך דײַטשלאַנדס רום,
האַלב־רונדיק אָנגעוואַלגערט, פֿעסט און אומגעוואַקלט.
מיט גיר פֿאַרזויגנדיק דעם סטעפּיקן אַרום
אונטערגעפֿירט האָט גײַוועדיק גערמאַניע דעם סאַכאַקל
פֿון לענדער צען דערוואָרגענע אין יאָך,
פֿון קרוינשטעט אויפֿגעפּרעסענע אין פּלאַקער.
אַן אָנגעשיקערטע מיט כורבן און מיט בראָך,
אונטערגעפֿירט האָט זי דעם טײַוולשן סאַכאַקל
פֿון גאַנצע געגנטן, פֿאַרוואַנדלטע אין אַש,
פֿון קייטן, אָנגעטאָן אויף גאַנצע קאָנטינענטן,
און קוויקנדיק זיך מיט האַרמאַטן־ראַש,
האָט זי צו סטאַלינגראַד, א זיכערע, גענעענטערט.
פֿונדאַנען אָט, פֿון סטאַלינס שטאָט,
וועט זי דער גאַנצער וועלט די געלע לאַטע אָנטאָן.
און פֿון געוועלטיקײַט אָנבריגיקער זיך האָט
געריכערט אַרום איר אַזאַ פֿאַרבלענדיקער פּלאָנטער.

IV

אונ ניט געזוענ האָט זי, ווי ס'איז מיט א באזוכ
געגאנ שוינ פײַערלעכ דער טויט אראָפנעמענ א מאָס איר.
געבלעטערט האָט זי דאָס בעסאלמענ-בוכ
פונ איר צעבליטער בלוטיקער האכנאָסע,
אונ אויסגערעכנט פונקט אונ אקוראט
דאָס בלוט, די קוואָרימ אונ די גרוילנ —
א ציילעמ אפ א זײַט, א ציילעמ אפ א בלאט:
אָט ליגט טשעכאָסלאָוואקיע אונ דאָס דערשטיקטע פוילנ...
ווי ציפער רוימישע — די טליִעס, דורכ אפ דורכ.
צי ס'איז א ווינט צי פונ די בייגער א געהאווע?
עס רודערט זיכ אינ דעמ בעסאלמענ-בוכ
ס'באזיגטע פראנקרײַכ אונ די שטאָלצע יוגאָסלאוויע...
אונ זײַט נאָכ זײַט אונ בלאט נאָכ בלאט
גיט איינע צו דער אנדערער א ריס זיכ.
אונ איצט, ווי מיט א רויטנ שטעמפל „סטאלינגראד“,
וועט זי דאָס בלוטיקע בעסאלמענ-בוכ פארשליסנ.

V

זי האָט אינ הינערפלעט געקוויקט זיכ מיט די פרוכט
פונ אירע זיגרײַכ-דורכגעגאנגענע הארמאטנ.
געשוועבט אינ סרייפעדיקנ אש האָט איר געבורט
דורכ בלוטיק-פײַערלעכע ציפערנ אונ דאטנ
פונ צוויי יאָרצענדליקער זיכ גרייטנ צומ באפאל
אונ גרינטלעכ סאדערנ פונ רויב אונ מאָרד דעמ מאָלצײַט.
עס האָט זײַנ מאיעסטעט — דער קאפיטאל —
פונ איר א גוילעמ בא דעמ ריינ זיכ אויסגעשמאָלצנ.
ער האָט זי אויסגעריכט פונ גיפט אונ שטאָל,
ארײַנגעהויכט איר מאָרד אינ יעדנ אָדער.
פונ אלצ, וואָס קאָנ פארניכטנ מיטאמאָל,
האָט ער זי צו פארדארבונג אָנגעלאָדנ.
געגעבנ איר א קעניגלעכע האק האָט ער,
אונ בא טרומפּייטנ-קלאנג דערלאנגט א שטריק איר,
זי זאָל מיט אימ דעמ האלדז פארציִענ פונ דער ערד,
די פרײַהײַט מיט די הענט די שטאָלענע דערשטיקנ.

VI

ער האָט זי אויסגעקנאָטן גרינטלעך און באַדאַכט,
פאַרוואַנדלט די ווייסנשאַפט פון דויערס גאַנצע —
אימשטאַנד זײַנען קעפּן לענדער זי באַדאַרף,
זי דאַרף זײַן גרויס און גרויזאַם און געפּאַנצערט.
עס האָבן איר צו דעם קיין שטאָפּן ניט געפעלט,
און ניט געפעלט צו דעם האָט קיין געווער איר.
געגאַנגען זײַנען שיפן פון דער נײַער וועלט
און פון דער אַלטער בריטישער אימפּעריע.
געגאַנגען זײַנען שיפן דורך דעם יאַם
מיט פאָנען אָנגעצויגענע, ווי שטאָרן —
געגאַן, געלאָדענע מיט כראָם און מיט וואָלפראַם,
מיט קאַוטשוק, מיט מאָליבדען און מיט מאָטאָרן.
אָט מאַכט דער גוילעם שוין דעם ערשטן טראָט,
אָט גיט ער אַ באַלעק זיך שוין, דער גוילעם,
שוין גרייט געמאַכט אין שפּאַן אים זײַן באַשעפער האָט
און אויפגעשפּאַרט צו גיך צו בלוטיקן דאָס מויל אים:

VII

— גיי פרעס! פאַרדאַרב! רײַס אויף!
אויף אומגליק גיי! לאָז מיטן טויט זיך אין געוויכער! —
און אויף דער ערשטער פײַערלעכער פּרוּוו
דערלאַנגט מע האָט אים גלײַך טשעכאָסלאָוואַקיע אין מינכען.
ער האָט זי אײַנגעשלונגען. שנעל. מיט דראַנג.
באַקומען איז עס גוט און ווויל אים.
נאָר אויך די האַנט, וואָס האָט עס אים דערלאַנגט,
האָט פון די ציין שוין ניט אַרויסגעלאָזט דער גוילעם.
ער האָט זיך אויפגעשטעלט אין בליץ פון העק,
דעם קאָפּ פון גאָר דער וועלט דערלאַנגען זיך באַפוילן,
און קיינעם האָט שוין דאַן קיין קויעך ניט געקלעקט
זיך צו פאַרמעסטן מיט דעם גאַר און גיר פון גוילעם.
ס'האָט דאָס באַשעפעניש — ווי ס'טרעפט אַמאָל —
איבערגעשטיגן דעם באַטראַכט פון עם באַשעפער
און האָט דעם שוואַרצן פּיסק פון בלײַ און שטאָל
אויף אים אַליין צעעפנט.

ווער שטייט אים נאָך אין וועג צו מאכט און רום?
פאר וועמען היטן זיך? ווו לאָקערט די געפאר אים?
געקוקט אַפֿ אים האָבן פֿון אומעטום
מיט טויט-אורטייל אַפֿ ערד אַפֿ גאָרער קאָמונארן...
האָט ער פֿון לאַנד צו לאַנד זיך גיין געלאָזט
מיט פֿיס מיט אײַזערנע זיי ווארגן און צעטרעטן:
זאָל זײַן פֿון גרויסקייט זײַנער — בלוט די מאָס!
און אַש פֿון שטעט — דער צייכן פֿון זײַן שטעכן!
פֿון זײַן געוועלטיקייט דער גײַסט — זאָל זײַן די פעסט!
און פֿון זײַן שטאם דער גראַד — בעסאלמענדיקער אָפּפֿאַל!
נאָר ס'האָט פֿון אומעטום פֿארפֿאָלגט אים דאָס געשפענסט —
ס'געשפענסט, וואָס „בלאָנדזשעט אין איראָפּע",
ס'געשפענסט, וואָס דארף אים אָפּווישן פֿון דר'ערד
און איבערשטרײַכן אים אין דער געשיכטע.
דערווײַל האָט ער מיט בראָך און כורבן זיך גענערט
און זיך געקוויקט מיט בלוט און מיט פֿארניכטונג.

2. דער קאָבזאר

I

געבלאָנדזשעט א קאָבזאר האָט איבער סטעפּעדיקע ווײַטן
און א פֿארבלאָנדזשעט פֿערד באגעגנט בא דעם ראַנד:
— קאזאקיש פֿערד, דו זוכסט דײַן נרײַען רײַטער?
דו זוכסט דײַן באַלעבאָס? ער איז פֿאראַנ!
ארײַנגעגאַנ אין שטאָט איז ער באצײַטנס,
עס האָבן אָדלערס אַפֿ די פֿליגל אים אהין געבראַכט.
ער איז פֿאראַנ, דײַן טרײַער, גוטער רײַטער,
צווישן די בראָכשטיקער פֿון שטאָט ער ליגט אין שלאַכט,
און בלוטנדיקערהייט ער טאַפּט דאָרט אָן די ווענט,
א יעדער שטען אנטפּלעקט זיך אים אליין,
דרײַ מאָל ניט צוטריטלעך איז ער אין די געשלעגן
פֿאר יעדן אײַנגעפֿונדעוועטן סטאַלינגראַדער שטיין. —
קאַפּויר א שטעל געטאָן אַפֿ פֿיס אַפֿ צווייַ זיך
האָט לײַכט און שנעל דאָס פֿיבערדיקע פֿערד
און האָט א שפּרונג געטאָן איבער א באַרג פֿון מײַסים
און צו דער שטאָט — שוואַליאָם, ניט אָנרירנד די ערד.

II

און ווײַטער בלאָנדזשעט דער קאָבזאַר איבער די וועגן,
מיט שטעקן אויסגעשטרעקטן טאַפּנדיק דעם ראָש,
עס קומען ווינטן רויכיקע אים אַנטקעגן
און שיטן אים די בלינדע אויגן אָן מיט אַש.
אַנטקעגן שווינדלען דורך די אָפּגעברענטע סטויגן
און קריפּלען שטאָלענע, געצייכנטע פון בראָך;
פון זײַנע אויסגעלאָשענע פאַרמאַכטע אויגן
פאַרשווינדט קיין שאָטן ניט אָן א פאַרשפּראָך.
א בוים אין וועג מיט אָפּגעברענטע צווײַגן,
און קראָקוועס טאָרטשענדיקע אָן א דאַך,
און קינדער הימלאָזע פאַרדײַגעט,
און דער צעגראָבענער דער הוילער שליאַך...
צו גריבער אַפּן פעלד קלעפּן די זאַנגען זיך ווי ברעמען,
זיי זײַגען אויך ווי אויגן אויסגעשטאָכענע פון דר׳ערד,
און בלינד אליין זיך אין דער זײַט זיי נעמען
פאַר דעם קאָבזאַר, וואָס בלאָנדזשעט דאָ דורך טעג און נעכט...

III

עס ברענט דער האַס, עס ברענט דער צאָרן.
און דער קאָבזאַר דערזעט דאָ בלינדערהייט
באַם ניט געשניטענעם, צעבליטן קאָרן
פאַרשניטן וואַלגערן זיך די, וואָס האָבן אים געזייט,
מיט מײַלער צו דער ערד, ווי עפּעס וואָלטן זיי פאַרטרויט איר
און אײַנגעגראָבן זיך אין איר מיט בלוטנדיקע קעפּ.
וווּהין זײַנען אַוועק די יאַמען גינגאָלדענע ברויטן?
ווער האָט די ליד די גאָלדענע געפּאַנגען פונעם סטעפּ?
בלויז פערד מיט בײַכער אופגעריסענע זיך קאַטשען,
פּונקט ווי אַפּ פּאָלעווען פאַריאָגטע, אין געפּענט.
ער זעט אין קאָרן א דערמאָרדעטע קאַזאַטשקע,
ארומגעכאַפּט דאָס פעלד מיט אירע טויטע הענט,
פון פינגער ניט ארויסגעלאָזט די זאַנגען,
פון הארצן ניט ארויסגעלאָזט דעם וויי,
ווי זי וואָלט טויטערהייט פאַר זיי זיך נאָך געראַנגלט
און טויטערהייט ניט צוגעלאָזט דעם פײַנט צו זיי.

IV

דער סטעפּ זיך וויגט פונ וויי אונ צאָרנ,
אונ ס׳קרעכצט דאָס פעלד פונ פרעמדלענדישע טריט.
מע פירט נ׳געפענקעניש די גאָלדענע קאַיאָרנ,
אינ טרויער גייענ נאָך די טעג פונ שניט...
דאָס גראָז איז גרײַז. קיינ ביימל מער ניט גרינט דאָרט.
אונ דער קאָבזאַר דערזעט: צום סטעפּ געשמידט,
צופוסנס בא די שאָפ, צופוסנס בא די רינדער,
געשאָכטנ ליגנ די, וואָס האָבנ זיי געפיטערט אונ געהיט.
אונ ווי א ברענענדיקער דאַך זיך וואַלגערט דער באַגינ דאָרט,
איז גיט מיט וויי זיך דער קאָבזאַר איבערנ אַש א לאָז.
ווער האָט דאָס מילדע פעלד פאַרוואַנדלט אינ א צווינטער,
ווו ס׳שרעקט זיך די הארוגים צודעקנ דאָס גראָז?
עס לאָזנ כמאַרעס זיך, ווי טשערעדעס, פאַריאָגטע אָנ,
אונ ווינטנ בריִענדיקע קומענ אָנ אַנטקעגנ.
צי גייט איר, ווינטנ, ניט פונ שטילנ דאָנ?
צי טראָגט איר ניט מיט זיך קיינ מאַבלדיקנ רעגנ?

3. אַש פונ סעוואַסטאָפּאָל

I

עס וועבט א נאַכטיגאַל קיינ נעסט זיך ניט באַם יאַם,
דעם ברעג פאַרוויגנ ניט קיינ טרויעריקע טרעלנ,
נאָר אַז קאַרעלינ רירט זיך צו צו דעם באַיאַנ,
לייגט זיך א שטילקייַט אַפ דעם צושלאָג פונ די וועלנ.
ער בייַסט מיט קוילנ-לענטע אייַנ זיך, ווי מיט ציינ,
אונ מיט דער האַנט דער טאַטויִרטער א צעלאָז זיך:
— נו, גיב זיך, מאַזל, א צעעפנ אונ דערצייל,
דערצייל, צוויי-רייִקע, דעם טרויער פונ מאַטראָסנ!.. —
אַפ בערג ווערט שטילער אונ פאַרקלערטער נאָך דער שניי,
קיינ צאַם ז׳אינ ערגעץ פאַר קאַרעלינענ נישטאָ מער.
די פרימע גיט זיך ווי א מעווע א פאַרגיי,
אונ מיט די בעס גיט ער א ריס פאַר דער נעשאָמע.
די שלאַכט איז אויך פאַר אים אַזוי ווי דער באַיאַנ,
ניטאָ קיינ צאַם פאַר אים אינ ערגעץ ביזנ הימל.
געזעגנט האָט זיך שטיל קאַרעלינ מיטנ יאַם,
אונ מיט די בערג זיך שטיל געזעגנט מיט די קרימער.

II

א וועלבער פויגל לאָזט באַם אָפּפליִען אין האַרבסט
זײַן ליד אין וואַלד צווישן די אָפּגעפּליקטע ביימער?
געלאָזט קאַרעלין צווישן קוואָרים האָט זײַן האַרץ,
אַהער זיך אומקערן צוריק ווער ווי אַהיים ער...
עס גיט זײַן קינדהײַט א דערמאָן זיך אַלעמאָל,
ער זעט זי איצט — געיאָגט אונטערן אָל גיין
איבער די רוישנדיקע וועלדער פון אָריאָל,
וואָס פון געפאַנגענשאַפט זיך רײַסן צו דער וואָלגע.
מיטן שינעל האָט ער פאַרדעקט זיך דעם ברשלאַט,
די בעסקאָזירקע ער אין בוזעם האָט באַהאַלטן,
און אַלץ דאָס איבעריקע שנעל האָט ער באַשטאַט,
אַז צו דער צײַט זאָל עס פונכנײַ זיך א צעשטראַל טאָן.
אין מיט א טרער מיט א דערוואָרגענער, אָן ראַש
האָט אופגעהאַנגענ דעם באַיאַנ ער אַפ א טאָפּאָל,
געטאָן א קוש פון באַטאַריי האָט ער דאָס אַש
און א פאַרזאָרגטער זיך צעשיידט מיט סעוואַסטאָפּאָל.

III

פאַרבראָכן אונטערוועגס האָט אים באַגעגנט דאָס געוויקס,
ווו ס׳גייט דער האַרבסט מיט גאָלד זיך ערשט אַדורך נאָר.
געגלעט קאַרעלין האָט דעם רימען פון זײַן ביקס,
אים האָט געדוכט, ער הערט דעם טרויעריקן „אוכניעם״...
ווי טיף פאַרהיט די טרויער-ליד דו האָסט
מיט קרעכץ אין כוואַליעס, מאַמע וואָלגע!..
דעם טאַם פון טרויער און פון פרײַהײַט אָן א מאָס
האָט ער, א יונג, פאַרזוכט צום ערשטן מאָל דאָ.
צום ברעג פון וואָלגע האָט ער אײַלנדיק געשפּאַנט,
איבער די שאַרבנס פונעם דײַטש זיך פונדאָסנײַ אָנ איב טאָן.
דאָרט האָט ער אַפ זײַן מוסקולדיקער האַנט
דעם נאָמען אויסגעטאַטויִרט פון זײַן געליבטער.
איז א מעלוויצע טאָן ער ווער פונסנײַ זייערע קעפּ,
זאָל ער די שטרעקע גיכער שוין אַדורך נאָר.
דעם גאַנצן וועג איבער דעם ברענענדיקן סטעפּ
האָט אים מיט פּײַן פאַרפאָלגט דער טרויעריקער „אוכניעם״...

IV

צי שפאנט דאָרטן ניט אײַן דאָס גאַנצע פאָלק דער דײַטש
אין בארזשעס, אָנגעלאָדענע מיט רויב און גזילע,
און פון אונטער דער העפקער־שמײַסנדיקער בײַטש
צי טראָגט זיך ניט דער קרעכץ צום יאם איבער די היילן?
צי פירט ער דאָרטן ניט די טעכטער אין געפענג,
די קעפּ אראָפּגעלאָזט, געשענדט און איינזאם,
און אױף דער גאַנצער ברייט און אויף דער גאַנצער לענג
צי טראָגט ניט אויפן סטעפּ זייער געוויין זיך?
צי הוליען דײַטשן ניט, פארשיקערט אין געפעכט,
מיט בלוט פון טאטעס, קינדער און פון זיידעס,
און קוויקן זיך ניט סקריפּ פון טליִעס בא די נעכט,
וואָס זיי האָבן אויף וועגן פרידלעכע פארזייט דאָ?
צי ברענען זיי דאָרט ניט אויף שײַטערס לעבעדיקערהייט
מאטראָסן לײַבלעכע, געפלעטע רויטארמייער?
און אומעט איז אין סטעפּ. קארעלין גייט.
און מיט א טרער אין האלדז דערשטיקט אין זיך דעם וויי ער.

V

דער טײַך זיך וויגט אין ברויז און אין באוועג,
דערוועקט פון אופרײַסן און גרויזאמיקע שאָסן.
צי איז די וואָלגע ניט ארויס דאָ פון איר ברעג?
צי האָט די וואָלגע זיך פון צאָרן ניט צעגאָסן?
ער זעט פונוויַיטן דעם געווימל און געדראנג —
געקניפּטע פליטן, שיפלעך און פאראָמען.
עס שטעלט דאָס פײַער דעם מוטראָס ניט אויף אין גאנג,
אין וועג קיין שטערונג איז קיין אנדערער ניטאָ מער,
און די פארפלייצונג כוואליעט זיך, דאָס פײַער שטײַגט,
בא יעדער בארזשע שוויבלט און סע גריבלט,
און מענגעס — פול מיט ביקסן און געצײַג.
צי בויט מען זי, די שטאָט, צי אקערט מען זי איבער?
אויף יענער זײַט באלייגטן, שפּרודלדיקן טײַך,
וווּ ס'רײַסן זיך געשלעגן בלוטיקע און העלע,
אהין זאָל מען אים איבערוואַרפן גלײַך,
באם שטאַב אָן ווערטער זיך דערשלאָגן האָט קארעלין.

VI

די וואָלגע דורכגעגאַנגען איז ער אויף אַ פּאַראָם
באַנאַנד מיט דאַמפּ-שיפֿלעך און פֿאַרמאַסקירטע באַרזשעס.
און ניט באַמערקט האָט ער, ווי וועלכער זײַט זי'דער שטראָם —
געשטראָמט האָט ער — דעם צווייטן ברעג געוואָרט שוין...
אַן אָנווײַזונג צום קאַפּיטאַן סאַדאָווסקי — אין בושלאַט,
פֿאַרצערנדיקער רויך און פֿלאַם — אין די שוואַרצאַפּלען.
דער אָנזאָגט אויפֿן טײַך האָט אויסגעזען ווי שלאַק,
געהויבן כוואַליעס האָבן זיך, ווי שטאַפּלען,
די שיפֿלעך אויפֿגעוויגט, מיט קרעכץ דעם אומרו זיי פֿאַרטרויט,
פֿאַרשוווּנקט די בײַכעדיקע באַרזשעס און די פּליטן,
און מיט אַ טויבן הירזש פֿון פֿליִענדיקן טויט
געטראָגן איבער זיי זיך האָבן מעסערשמיטן.
נאָר ניט געפֿרווּוט קאַרעלין אָנבייגן זיך האָט
און ניט געהערט פֿון שוואַרצע פֿייגל די מעהומע.
אונטער די פֿײַערדיקע פֿאָרהאַנגען געזוכט האָט ער די שטאָט
און איז צו איר, ווי צו זײַן גורל, שטוינענדיק געשוווּמען...

VII

געפֿאַלן איז די נאַכט. נאָר ניט דערלאָזט
דער פֿלאַם פֿאַר איר אין ערגעץ האָט קיין רו ניט.
באַרוישט, געזען פֿון ווײַט האָט דער מאַכראָס
צום הימל שטײַגן פֿײַערדיקע דיונען,
וואָס עגבערן דעם רוים אין בלענדיקן צעשאָט
און טראָגן זיך אַרום פֿון פֿלאַך צו פֿלאַך דאָרט,
און דאָס איז זי געווען, די ברענענדיקע שטאָט,
די אויסגעכאָוועטע אין אומגעהערטע שלאַכטן —
אָבער פֿון בלײַ דער מאַבלדיקער גאָס,
וואָס האָט געפֿלעט די שטאָט צופֿוסנס און צוקאָפּנס,
האָט אויף קיין רעגע ניט געקאָנט פֿאַרהאַלטן דעם מאַטראָס.
געגאַנגען איז ער דעם טרויער-וועג פֿון סעוואַסטאָפּאָל,
ניט אָפּגעווישט דעם שטויב, ניט אויסגעטאָן ס'געווער,
די ווונדן — אײַנגעוויגט, דעם ברויז — פֿאַרטײַעט,
אַדורך די וואָלגע, ווי אַ פֿלאַמיקן באַריער,
און איז אַרײַן אין סטאַלינגראַד ווי אין אַ יאַם פֿון פֿײַער.

VIII

ער האָט ניט אָפּגעשטעלט אין ערגעץ זיך אין וועג,
זיך אפּ קיין אויגנבליק אין ערגעץ ניט פאַרהאַלטן.
דער הימל — דורכגעלעכערט פון געשלעג,
די ערד די אשיקע — צעהריזעט און צעשפּאַלטן.
געשלאָגן האָט זיך הויז מיט הויז,
געשלאָגן האָט א גאס זיך מיט א צווייטער,
און ווי א יאַם אין שטורעם האָט דער פלאַם געברויזט
אין גאָר דער לענג, אין גאָר דער ברייט דאָרט.
געריסן האָט דאָס פײַער כמאַרעס פון דער הייך,
און פלאַם געשפּאַרט האָט פון די טיפן,
און ווענט האָבן געשלײַדערט זיך אין רויך,
ווי ברענענדיקע מאַסטביימער פון שיפן —
און דער מאַטראָס געגאַנגען איז גראַד,
די אויגן — בליצנדיק, מיט בלוט פאַרטראָפּנט:
א גרוס צו דיר פון יאַמען, סטאַלינגראַד!
פאַרנייגט פאַר דיר ז'דאָס אש פון סעוואַסטאָפּאָל!

4. די בראָכע

I

אוועק אין קריג מ'איז פון פּאָלטאַווע זאַלבעדריט:
וואַסילי דראָזד, זײַן ברודער און קאַרעלין.
געהאַלטן זיך אינאיינעם, טריט בא טריט,
אפּן וואָקזאַל צו צוויי קוואָרט ביר געלאָזט באַשטעלן.
נאָר ס'האָט קאַרעלין זײַנע פרײַנט פון אָנהייב אָן פאַרלאָזט,
זײַן גוידל ערגעץ האָט באַם יאַם געוואַרט אים.
ער איז געווען א הויכער, א ברייטביייניקער מאַטראָס
מיט אויגן גרינבלעכע און האַלב-פאַרמאַכטע.
צוויי גלײַכע שורעס פעסטע ציין,
ווי ווײַסע קלאַווישן פּאָלירטע,
האָבן מיט בלענדיקן און העלן כיין
באַלויכטן שטענדיק דאָס געזיכט אים.
געבוירן ערגעץ אין אָריאָל,
זיך אויסגעכאָוועט בא א וואָלגער האַפן,
איז ער דאָס לאַנד אַדורכגעגאַנגען וויפל מאָל,
נאָר ס'האָט א כאַווערטע פאַרפירט אים קיין פּאָלטאַווע...

II

האָט ער אלײנ זיכ אָפגעבעטנ צו דעמ יאמ,
מיט פרײַנט מיט הארציקע מיט אלע זיכ געזעגנט,
אפ אקטל אָנגעטאָנ דעמ הארציקנ באיאנ,
אונ ס׳איז זײַנ וועלט ארויס צו אימ אנטקעגנ...
באגעגנענ ער וועט עפשער אינ וועג אנ עשעלאָנ,
וואָס ס׳פירט מיט א ניט-צוטריטלעכנ שטאָלצ זײַנ פאָטער,
וועט ער אראָפנעמענ די הוט, אימ געבנ א זאָג אָנ,
אז אומגעקערט מע האָט צוריק אינ פלאָט אימ!
זײַנ פאָטער איז א גווארדיע-מאשיניסט געוועג,
דרײַ פערטל פונ זײַנ לעבנ האָט אינ וועג פארבראכט ער.
געזענ האָט ער דעמ פאָטער זעלטנ-ווענ,
נאָר קאָוועד אויכגעהיט צו אימ אונ אכטונג,
ווי אויסגעהיט האָט קאָוועד אימ דער גאנצער וועג,
וואָס איבער אימ האָט ער געפירט זײַנע מארשרוטנ.
ארויסבאקומענ שטילקײַט פונעמ גרעסטנ ראש ער פלעגט
אונ זיכ מיט איר באטרינקענ, ווי מיט ווײַנ מיט גוטנ.

III

אינ די בעגאָדימ, אויסגעגלאנציקטע פונ אײל,
האָט זיכ זײַנ שטאָלצ אונ מאיעסטעטישקײַט געלאָזט דערקאָנענ.
די סיווע וואָנצעס האָבנ שארפ זיכ אויסגעטײלט
אפ זײַנ, גלײַכ ווי מיט טוש, באהויכטנ פאָנעמ.
זײַנע באפעלנ קלינגענ איבער יעדער שרײַפל אָפ,
א יעטווידער באפעל — אפ וואָגשאָלנ פונ צײַט איז אָפגעווויגנ.
אונ אז ער גיט א שטעק ארויס דורכ פענצטערל דעמ קאָפ,
ציִענ די רוימענ זיכ, ווי זײַנ פארמעגנ, צו צו זײַנע אויגנ.
ער גיט צוערשט א קוק אפ דעמ צעבויטעטנ ארומ,
נאכהער צומ עק פונ צוג דעמ קאָפ א קער׳וע גיט ער,
אונ מיט צופרידנקײַט ער קערט זיכ אינ דער שטילקײַט אומ
פונעמ באַאָבאכטנ די אומגעציילטע זײַנע גיטער.
נאָר מיט באזונדער ליבע לײגט זײַנ בליק זיכ שטאָלצ
אפ דעמ הארמאָניעס געפלעכט פונ זײַנ מאשינ, אפ טײל אפ יעדנ,
אונ קוויקט זיכ מיט די עלנבויגנס מעכטיקע פונ שטאָל,
וואָס ברענגענ אינ באוועג די הויכע שווינדלדיקע רעדער.

IV

ער האָט זי ליב געהאַט, זײַן קלוגע און גרויסאַרטיקע מאַשין,
געשטיגן זײַן פֿאַרערונג איז צו איר אינאיינעם מיט זײַן עלטער;
ס׳האָט ניט אײַנגעלייגט זיך אין זײַן קלאָרן זין,
אַז עפּעס מער גרויסאַרטיקס איז בכלל נאָך אין דער וועלט דאָ.
ער האָט איר שטאַלטנעקייט ביז טרערן ליב געהאַט,
איר הערשאַפֿט צו באַוווּנדערן איז ער ניט מיד געוואָרן.
אַז לאָקערן מע קאָן נאָך איר אַף אומבאַרעכנעטע זי גלאַט —
זיך אויך ניט אײַנגעלייגט אין זין האָט אין זײַן קלאָרן,
און אויך ניט אײַנגעלייגט עס האָט זיך אין זײַן זין,
ניט אין די קנייטשן פֿון זײַן שטערן אין די טיפֿע,
אַז מאַלפּעס פֿון דער שטאָט דער פֿינצטערער בערלין
דרעסירן זיך אַף פֿליִענדיקע יעגער נאָך לאָקאָמאָטיוון.
געוואָרן איז עס אומגעריכט אים קלאָר,
ווען ער אין וואָלקנס האָט דערהערט אַ קריץ־געוואָי פֿאַרטײַעט,
ווען ער צום פֿראָנט געפֿירט אַ צוג האָט אין קאַיאָר
אונטער אַ שלאַקס־האָגל דורכויסיקן פֿון בלײַ און פֿײַער.

V

געיאָגט האָט זיך נאָך אים אַ יונקערס אין דער הייך.
אַלץ נידעריקער זיך אַראָפּגעלאָזט האָט שוין געהאַט ער.
אים צוגעצויגן האָט די לאַנגע לענטע רויך,
וואָס פֿון לאָקאָמאָטיוו האָט גריוועדיק געפֿלאַטערט.
נאָר ס׳האָט דער אַלטער מאַשיניסט געפֿירט דעם צוג,
געהערט דעם וואָי פֿון שפּאַרבער איבער זיך שוין.
אַ יעדער ווײַל דורך פֿענצטערל — דעם קאָפּ, דערלאַנגט אַ קוק,
דערזען, ווי ס׳לויפֿן זיך פֿאַנאַנדער פֿערד מיט אַ געהירזשע.
אָט פֿליט ער איבער אים שוין, דאַכט זיך, אַקוראַט,
אָט צילעט ער זיך פֿראַנק־און־פֿרײַ שוין צו צום קעסל.
איז מיט אַ וואָלקן דאַמף האָט ער אַ זעץ געטאָן אים גראַד,
נאָר ס׳האָט דער שפּאַרבער, זיך פֿאַרכלינענדיק, אים אופֿגעפּרעסן.
אַ שלעפּ געטאָן דעם עשעלאָן אַף צוריק
און ווידער — אַף פֿאָרויס, אין איינס־אַף־איינס מיטן פֿאַרדאַרבער,
און דורכן פֿענצטערל — ביז בלוט דעם אָנגעשטרענגטן בליק
ניט אָפּגעווענדט פֿון דעם צערייצטן, דעם באַפֿאַלנדיקן שפּאַרבער.

VI

דער יונקערס האָט אין פיבער זיך געוואָרפן און אין היץ,
די לופט מיט קריציקע זיגזאגן רײַסנדיק געשווינדער.
אָט גיט אים דער געלאָקערטער לאָקאָמאָטיוו א בליץ,
און אָט אין פאסמעס דאמפ צעפליגלטע פארשווינדט ער.
געדאכט האָט זיך, די שטראָמען דאמפ פון דעם לאָקאָמאָטיוו
זײַנען די סיווע האָר פון קאָפ באם מאשיניסט באם אלטן.
ס'האָט ביז דער ריפ דער זיבעטער א שווייס פון אים געטריפט,
און ביז צו מעשוגאס אין בלינדקײַט דעם פיראט געהאלטן.
און דאָך האָט זיך א קיילנווארפער-דריי
אין זײַן לאָקאָמאָטיוו ארײַנגעריסן.
די רעדער האָבן זיך געטאָן דעם לעצטן דריי,
דער שפארבער האָט זײַן זיג גענעבן גלײַך צו וויסן.
אין הארץ באם מאשיניסט האָט אָפגעהילכט דער בראָך,
פונקט ווי דאָס לעבן זײַנס, האָט אויסגעדוכט דער עשעלאָן אים.
ער איז ארָאפגעגאנגען, ניט אויסגערעדט קיין וואָרט,
בלויז שווארצער איז ווי אלעמאָל געווען זײַן פּאָנעם.

VII

ס'האָבן זיך קראָען ניט אראָפגעלאָזט אהער
מיט א געקרא; ווי פאָנאָמארעדיקע יאָרשים.
געלאָקערט האָט דער שפארבער רעגולער
אין איינער, אין דער זעלביקער קאיאָר-שאָ.
ער האָט אראָפגעלאָזט זיך נידעריק אהין,
און ס'האָט אפ צ'ריקוועגס וויסטעניש באגלייט אים,
ביז אפן זעלבן אָרט איז איינמאָל א באגין
געשטאנען דער פארוווּנדעטער לאָקאָמאָטיוו צו שלאכט א גרייטער.
אוועק א טאָג, אוועק א נאכט און צוויי...
מיט ווייטעק מיט פארבאָרגענעם באוואקסן,
האָט אים געבראכט דער מאשיניסט א בינטל היי,
און ס'האָט א ביקס געשפארט פון זײַנע אקסל.
אין קעסל אומגעבלאָנקט האָט פינצטערניש און וויי,
און ניט געפלאטערט האָט קיין רויך שוין איבער אים מער.
איז אופגעפלאקערט האָט דאָס ביסל היי,
און ס'האָט דער שפארבער זיך א פיק געטאָן פון הימל.

ער האָט פיקירט. ער האָט געשײַנט פונ גליק.
אימ האָט באגלייט בערלינ אונ גאנצ גערמאניע.
געווענ ער האָט זיכ שוינ א פליִענדנ צוריק,
ס'האָבנ טריִומפנ זיכ געגעבנ א דערמאנ אימ.
אונ אונטנ איז געלעגנ באַ דעמ וועג
דער מאשיניסט אינ הינערפלעט פארזונקענ,
קיינ אָטעמ אונ קיינ ריר אונ קיינ באוועג,
פונקט ווי באדארפט ער אפ דעמ יונקערס וואָלט א שפרונג טאָנ,
גלײַכ מיט זײַנ הארצ די ביקס באלאָדנ וואָלט געוועג —
עס האָט א שאָס געטאָנ. פארבײַ. עס האָט געמיטנ.
אונ נאָכ דעמ דריטנ שאָס האָט דער פארדארבער שוינ געברענט
אונ מיט א וואָרעק רויכ — אינ דר'ערד זיכ אײַנגעשניטנ.
באגעג'נענ וועט קארעלינ עפשער איצט אנ עשעלאָנ,
וואָס ס'פירט מיט שטאָלצ זײַנ פאָטער צו די פראָנטנ,
וועט ער אראָפנעמענ די הוט, גענענענ צו אימ נאָ'נט
אונ אימ א זאָג טאָנ: „בענטש מיכ, כ'זאָל דיכ ווערט זײַנ, פאָטער!“

5. סטאלינגראד

I

צו איינס אפ איינס איז גרייט געווענ די שטאָט.
צו ווידערשטאנד האָט זי, א שטאָלצע, זיכ פארטײַעט,
ווענ אופגיינ זי דערזענ אָוואדיס האָט
צומ הימל אינ דער הייכ, איבערנ קאָפ אינ פײַער.
געהויבנ האָט זיכ, ווארפנדיק, א פלאקערדיקער קאמ,
געשלאָגנ האָט דאָס ליכט דעמ בליק אפ גאנצע מײַלנ.
דערדריקט האָט מיטאמאָל אימ סטאלינגראדער פאנאָראמ,
אונ אָפהענטיק געבליבנ שטיינ איז ער א ווײַלע.
ווו איז דאָ דער זאוואָד? דער סטאלינגראדער ריז?
ווו איז דאָ סטאלינגראד? זײַנ אויסמעסטונג ווו איז דאָ?
צי ווידקלעכ אינעמ הימל אײַנגעקלעמט ער איז
מיט זײַנע ברענענדיקע דעכער, דונערדיק-באגריסטע?
פונעמ זאוואָד צומ ראנד — א גלײַכער וועג,
איוואנ ראקיטא שיצט דאָרט אונ באהיט אימ.
אלס אינזשעניער געקומענ איז אָוואדיס אפנ רעכטנ ברעג,
אונ אלס סאָלדאט וועט ער זיכ פאָרשטעלנ איוואנ ראקיטאנ.

II

אין פלאם־טיכער פארהילט געשטאנען זיינען הייזער,
באנאנד געשלאָסענע, א ריי נעבן א ריי.
אָוואדים האָט געקוקט אף די פּראָזשעקטאָרס, ווי אף ווייזערס,
וואָס האָבן טויב-שטומע אין הימל זיך געדרייט,
און אף די שטערן די פארטויבטע פון געדונער
געצייכנט טיף, אקשאָנעסדיק און גראד,
ווי די באגריפן און פארשטאנד זיינען אנטרונען;
דאָרט צו זיין פרווו האָט זיך געמאָלדן סטאלינגראד!
ניט אף צו איפּוועקן די שטאָל-גיסער און שמעלצער
האָבן סירענעס זיך צעיאָמערט אומדערוואַרט;
איבער דער שטאָט מיט ראש אדורכגעטראָגן שנעל זיך
האָט דער געהענעם — אופגעריגעוועט די טראכט:
צוויי טריזנט לופט-שיפן געגאנגען זיינען גרויזאם
מיט שווארצן פייער, מיט פוגאסן און טערמיט
די שטאָט ארויסרייסן ענדגילטיק און דורכויסיק
און זי צעטרעטן מיט פארניכטנדיקע טריט.

III

ס'האָבן די דראָטן זיך געגעבן א צעשויבער,
א שטומער קרעכץ איז בלאָנדושענדיק אדורך.
צוערשט דאָס פייער האָט א לעק געטאָן די שויבן,
פונקט ווי מיט בלוטנדיקע צונגען זיי פארזוכט
און זיי באגיטיקט צו פארדארבונג — גרויזאם,
און ווי אין הינערפלעט פארגאנגען זיך אין רויך.
עס האָט א הויז געטאָן א וואקל צו א הויז זיך,
אין שטויב געטאָן זיך פלאקערדיק א טויך.
א גאנצע גאס שוין קאָרטשעט זיך אין ווייטעק,
פון פלאם א מאבל שפארט מיט צעפּאָלאָכ,
אָט גיט א וואלגער מיט געדונער זיך א צווייטע,
אף איר — א דריטע, א צעפלאקערטע, און נאָך!
צוויי טויזנט לופט-שיפן זיך רונד האָבן צעשאָטן,
מיט שטאָל און בליי דערלאנגט האָבן א בראָך.
און אופגעהויבן ביזן הימל האָט די שטאָט דאָרט
איר שיין, געזאמלטע פאר פינף און צוואנציק יאָר.

IV

איר פּײַער טראָגט ווי אַ געבאָט זיך איבער ווײַטן,
ווי אַ באַפעל איר יעדער פּײַל גיט דאָרט אַ פאַל!
אַ פעסטונג זײַן זאָל יעטווידע געבײַדע!
אַ שלאַכטפעלד זײַן זאָל יעטווידער קוואַרטאַל!
עס רופט מיט פאָרשטאָט איבער זיך אַ פאָרשטאָט,
און שטיינער רײַסן זיך פון אונטער טיל-און-טעל:
אַ פעסטונג זײַן זאָל יעדער בראָכשטיק,
אַ יעדער שטיין זאָל זײַן אַ ציטאַדעל!
פאַראָרד'נונגען: דעם גאַנג פון צײַט פאַרלויפן!
אַדורכגיין, ווּ אַ דורכלויכט איז פאַראַן!
אַ שלאַכט זאָל זײַן פאַר ערד אַ יעדער הויפן!
און אַ געשלעג זאָל זײַן פאַר ערד אַ יעדער שפּאַן!
מיט ברויז געגורט זײַנען די ברענענדיקע גאָרנס,
צו דר'ערד די ווענט גיבן אַ פאַל מיט וווּט.
און שוואַרץ די שטאָט פון דײַטשישע פּעגאָרים,
און שוואַרץ דער סטעפּ פון זייער הינטיש בלוט!

V

איבער דער שטאָט געהילכט האָט דער געברום,
צעוויכערט אופרײַסן זיך האָבן דאָרט אינדרײַען,
און אַ באַזויפענער מיט סרייפּעס אַף אַרום,
האָט זיך דער פּײַנט געשפּיגלט אינעם פּײַער.
איבער פאַרבראָכענע געבײַדעס מיט פאַרשוועך,
איבער פאַרוויסטע פּלעצער מיט געהוילן
געדרייט זיך נידעריק די שפּאַרבערדס האָבן פּרעך,
ווי שיקער וואָלטן זיי געטאַנצט אַף אַ בעסוילעם.
נאָר מיטאַמאָל פון אונטער בראָך און אַש
האָט זיך די שטאָט פונסנײַ אַ הייב געטאָן דאָרט,
פּונקט ווי אַף אַרבעט זיך געלאָזט זי וואָלט אָן ראַש
דורך גאַסן אָפּגעמעקטע, טויטע, ניט-דערקאָנטע...
אין האַרץ געטראָגן יעדער איינציקער האָט בראַנד,
אין בליק — די וואָלגע האָט אַ יעטווידער געהאַט דאָרט.
און יעדער בראָכשטיק — אַ ניט-צוטריטלעכער ראַנד!
און יעדער אויסגעהיטע וואַנט — אַ באַריקאַדע!

VI

מיט וואָלגער-גרילצ, מיט קריצ פונ ציינ,
צווישנ צעוויגטע פײַערדיקע וואָלקנס,
געפרעגט האָט יעדער סטאַלינגראַדער שטיינ,
געפרעגט האָט יעדער כוואַליע פונ דער וואָלגע:
— פאַרוואָס אינ אָט דעמ גרויסנ אונ אנטשיידענעמ געשלעג,
ווי אונדזער בלוט מיר גיבנ אָפּ דער וועלט, זײַנענ מיר איינע?
ס'האָט יעדער ברענענדיקער בוימ געטאָנ א פרעג,
מיט וואָי האָט יעדער ווינט דעמ פלאַמ געגעבנ א צעוויי נאָכ:
— פאַרוואָס איז איצט. דער הימל רײנ איבער בערלינ,
פאַרוואָס הערט מענ קײנ באָמבעס דאָרטנ זיכ ניט רײַסנ,
ווענ סטאַלינגראַדער הימל איז פונ רויכ שוינ בלינד
אונ ס'שרײַענ שוינ מיט לעצטע בראָכשטיקער די הײַזער:
— ער וועט זיכ אויכקראַצנ אמאָל, דער צווייטער פראָנט?
אפּ וויפל בלוט פונ רויטאַרמייער האָפנ נאָכ זיי?
צי וואַרטנ זיי ניט, אז דער סאָפ זאָל צוקויקלענ זיכ נאָ'נט,
דעמ סערפּ אונ האַמער אײַנבויגנ, אימ צווינגענ זײַנ געהאָרכזאַמ?

VII

צי וועגט דאָרט ניט די וואָגשאָל וואַשינגטאָנ?
צי ציילט ניט די מינוטנ דאָרטנ לאָנדאָנ,
ווענ מיטנ לעצטנ קרעכצ א וואָלגער וועט זיכ טאָנ
דער גײַסט, וואָס לאָזט זיכ ניט פאַרפירנ אונ פאַרפלאָנטענ?
צי קאַלקולירנ זיי ניט „בארעמהאַרציק-מילד"
די טײַוולדיקע פרײַז פונ הילפּ, גלײַכ ווי געשאָנקענ:
צוויי כאָרעווע קאָלווירטנ פאַר א באַנקע מילכ
אונ בלוט א ליטער פאַר א שאַכטעלע טושאָנקע!
צי קוקנ זיי מיט כעזשבנ ניט אַרויס געמיינ,
אז ביידע צדאָדימ זאָלנ זיכ אינ בלוט דערטרענקענ,
קעדיי צו פאָרזעצנ דערנאָכ זיי זאָלנ שוינ אליינ,
וואָס אָנגעהויבנ האָבנ זיי מיט הענט פונ דײַטשע הענקער?
נאָר וואָלגער ברעגנ זײַנענ האַרטער פונ גראַניט,
בא רויטאַרמייער — גרויזאַמער פונ שטורעמס זײַנענ הערצער.
האָבנ פונ אָרט זיכ ניט קײנ ריר געטאָנ די טריט.
האָט מענ מיט פלאַקערדיקנ האַס אונ ווידערשטאַנד געווערט זיכ.

און דורכגעפלאָכטנ זיכ געווער האָט מיט געווער,
און אײַנגעשרויפט א טייל זיכ מיט א טייל האָט
אינ לופט, אונטער דער ערד און אפ דער ערד.
עס איז דער ווידערשטאנד געווענ באשווירנ, הײליק!
אינ יארוסנ אינ פלאמיקע געוועלבט
ביז צו די רויכיקע די סאזשעדיקע וואָלקנס
געלעגנ — א ניט-צוטריטלעכע שוועל —
איז א פארטיפטע, א צעכוואליעטע די וואָלגע.
פונקט ווי ס׳האָט וויסטקײַט זיכ צוערשט געשטאלטנ ניט געלאָ׳ט,
האָט זיכ געשטאלט פארוואנדלענ ניט געלאָזט אינ וויסטקײַט,
און אינ דעם בראָכ פונ בלײַ, פונ אײַזנ און פונ גלאָז
באדארפט אָוואדיס שנעל האָט א באשליס טאָנ:
ס׳ווײַזט אויס, — האָט ער אנטשיידנדיק געטאָנ א קלער,
ניט ראנגלענדיק שוינ מער זיכ מיט דער דייע, —
דאָ דארפ א רויטארמייער זײַנ אנ אינזשעניער,
און ס׳דארפ אנ אינזשעניער דאָ זײַנ א רויטארמייער!

6. די שטאָט לעבט!

I

קארעלינענ האָט פערעליאָט באקומענ ליב פארנ באיאנ
און אכטונג אָנגעלעבט צו אים פאר סעוואסטאָפאָל.
געהאלטנ זיכ לעם אים. צוזאמענ. זאלבענאנד.
ס׳האָט זײַנ פארערונג זיכ צו אים אליינ געטאָפלט.
ווי נאָר ער גיט די קלאווישנ אפנ באיאנ א ריר,
ווערט גלײַכ פארטויבט פונ די הארמאטנ דער געדונער;
אינ דאָרפ גיט אים קארעלינ פארנ הארצנ א פארפיר,
צום סאמע פריזבעלע און צו דעם בענקענדיקנ ברונעמ...
— קארעלינ! — גיט ער אים א ווונק אפנ באיאנ, —
נעם לאָז ארויס פונ אים א פאָר כפירטאָוונע טראָפנ,
די וואָלגע וועט ניט הינטערשטעליק זײַנ דעם שווארצנ יאמ,
און סטאלינגראד וועט ניט פארשעמענ זיכ פאר סעוואסטאָפאָל! —
קארעלינ הערט אים אויס מיט ווײַטער זאָרג, פארקלערט,
און מיטנ קאָפ גיט ער צו אים א שמייכלדיקנ שאָקל,
און אונטערנ געדונער פונ הארמאטנ זיכ דערהערט:
„ראסקינולאָס מאָריע שיראָקאָ!..״

II

— ס'איז גוט, — זאָגט פּערעליאָט, — באַגלייט פונעם באיאַן,
א בריוו צונויפשטעלנ אהיים דער אלטער מאמען.
איינגאנצנ עפּעס אנדערש גייט די האנט
אפן פּאפּיר, נו, פונקט אזוי ווי איבער סאמעט,
אונ ווערטער גיבנ זיך אזעלכע גאָלדענע א גאָס,
וואָס נאָר מײַנ שוועסטער מארפע קאָנ באנעמענ,
אונ ס'איז עפּעס אזוי ווי אורלויב אינ פאַגאָסט, —
אונ ס'לאָזנ זיך אראָפּ בא אים די ברעמענ...
— מע ווייסט! — האקט מיט א שמייכל אים קארעלינ אָפּ, —
צו וועמענ ס'פּוצנ זיך די סאמעטענע ווערטער. —
אונ ס'לאָזט בא פּערעליאָטנ זיך אראָפּ דער קאָפּ,
ער הערט קארעלינענ א ווײַטער, א פארקלערטער.
אונ מיטאמאָל גיט זיך דער הימל אינ דער ערד א פּלעט,
דער ראנד פארשווינדט, דער רוים אונ דער זיקאָרנ,
נאָר פונ באיאַנ דער אָפּקלאנג ציטערט נאָך אונ גלעט
ווי א פאַגאָסטער ווינט א לײַכטער איבער קאָרנ...

III

צו איינס-אפּ-איינס איז גרייט געווענ די שטאָט,
צום ווידערשטאנד האָט זי א שטאָלצע זיך פארטײַעט.
ארומ איר אָנגעזאפּט א יעדער שפּאנ זיך האָט
מיט בראנד, מיט בלײַ, מיט שטאָל אונ פײַער,
נאָר יעדער דורכגאנג שוינ ניט מער דאָרט ווי א הייל איז,
אונ יעדער הויז איז שוינ ניט מער ווי א צעבויט.
געוויס האָבנ געטראכט די לופטיקע נעוויילעס,
אז מער קיינ שטאָט איז שוינ נישטאָ, אז זי איז טויט.
מיט קרעכצ א גאָרנ פונ א גאָרנ שוינ צעלייט זיך,
אונ מיט געהילכ רײַסט אָפּ א וואנט זיך פונ א וואנט.
שוינ דרײַ מעסלעסנ נאָכאנאנד, ווי א פארפלייצונג,
געגאנ א מאבל איז פונ פײַער אונ פונ בראנד,
אונ אפנ פּערטנ אופגעוואכט די שטאָט האָט ווידער
פונ אונטער בראָך, פונ אונטער אש, פונ אונטער קלעפּ.
אונ א פארוווּנדעטער געשפּאנט האָט פּערעליאָט דורכ דעמ געוויטער:
— פאראנ, קארעלינ, סטאלינגראד! ער לעבט!

IV

ער לאָזט זיכ ניט דעמ האלדז פארשלײפנ אונ פארצוקנ,
זיכ אָנטאָנ לאָזט ער ניט דעמ שווארצנ אָל.
ער זעט, קארעלינ, צו דער וואָלגע צוגײנ
פונ לינקנ ברעג דאָס גאנצע רוסלאנד — בארג אונ טאָל...—
די ווונד האָט פערעליאָט זיכ באנדאזשירט, ווי אלע.—
זי לעבט די שטאָט, קארעלינ, זי געדענקט נאָכ יענע טעג,
ווענ זי באערט מ׳האָט מיט דעמ נאָמענ סטאלינ
פאר ניט-געבויגנקײט אונ הארטקײט אינ געשלעג.
איצט פוילנ קאסקעס מיט די קעפ אפ יעדנ בראָכשטיק,
ווי גרינע פרעש מאצײוועדיק בארוט;
ס׳וועט פונקט אזא מינ וואָלגע דורכ בא סטאלינגראדער פאָרשטעט
מיט אומווירדיק, מיט ברודיק דײַטשיש בלוט!—
ער האָט זיכ באנדאזשירט. דעמ ווײ געצאמט.
אונ ס׳האָבנ פונ דער ווונד געטריפט זיכ העלע טראָפנ:—
די וואָלגע וועט ניט הינטערשטעליק זײַנ דעמ שווארצנ יאמ,
אונ סטאלינגראד וועט ניט פארשעמענ זיכ פאר סעוואסטאָפאָל!

V

ניט אײנ מאָל שוינ איז א שפאציר זײ דאָ געפעלנ,
אונ שוינ ניט אײנ מאָל דאָ אוועקגעלײגט די קעפ,
איז גיב א נעמ איצט דעמ באיאנ, קארעלינ,
אונ זאָל דערהערנ עס דער גאנצער סטעפ:
ס׳וועט קײנמאָל ניט, גיב נאָר א בינד מיר נאָכאמאָל דאָ,
קײנ פרעמדלענדער ניט דורכגײנ קײנמאָל וועט אהער.
דאָ איז די רוסישע, די מוטערלעכע וואָלגע,
אפ אירע כוואליעס זיכ געשליפנ דאָס געווער
האָט סטענקא ראזינ. זײַנע שיפלעכ די געמאָלטע
שווימענ ארויס, — האָט ער א זונג געגעבנ מיטאמאָל, —
זאָלנ די דײַטשנ זענ, ווי בא דער וואָלגע
לאָזט מיט א טאנצ זיכ אינ געשלעג דער קאָמסאָמאָל!
דו ביסט, קארעלינ, ניט געוועננ אינ קאָמסאָמאָל דענ?
איז גיב א נעמ, קארעלינ, דעמ באיאנ,
דאָ איז די רוסישע, די מוטערלעכע וואָלגע,
אונ פארגעדענקענ וועט דער דײַטש עס שוינ אפ לאנג!

7. אפֿ א דײַטשישן טאַנק

I

א יעדער בראָכשטיק האָט קארעלינען דערמאַנט
די שטאָט באַם יאַם, די אופגעפרעסענע פון פלאמען.
דאָ זײַנען נאָר קײן טאָפּאָלס ניט פאַראַן,
עס וואַכן ניט קײן בערג, און ס'זעט זיך ניט דער יאַם אָן.
דעם גראָבן אויסגעמאָסטן מיט געציילטע שפּאַן
און ווײַטער — שלאָג כאָטש קאָפּ אָן וואַנט זיך.
דאָ זײַנען מער ניטאָ ווי אַכט און צוואַנציק מאַן,
מיט אים איז איצטער נײַן און צוואַנציק...
ניט אָפּגעגאַן איז פון דער הייך דער ראַש,
אַראָפּגעלאָזט מיט אופרײַס האָט א האַמער זיך נאָך האַמער.
דערפילט קארעלין האָט זיך ענג אין דעם בלינדאַזש,
פאַרפּעלט האָט אים דער רופנדיקער רוים פון יאַמען.
איז ניט אַראָפּגענומען האָט ער דעם בושלאַט,
און ניט פאַרביטן אפֿ קײן הוט די בעסקאָזירקע.
ער האָט זיך אופגעשטעלט, ווי אפֿ דער פאַלוב אַקוראַט,
געקוקט אין ווײַט, די פיס צעוואָרפן, ווי א צירקל...

II

איבער דער אויסגעבראָטענער, פאַרקוילטער ערד
געקראָכן איז א טאַנק פון ערגעץ פונדערווײַטן.
ס'האָט דער פאַרכאַלעשטער אַרום צום גאַנג זיך צוגעהערט,
ס'איז אַלץ אין פעלד געוואָרן שטיל, און א פאַרשײַטער,
דעם טעמפּן פּיסק פאַריסן אַלע ווײַל,
די אויסגעברענטע שטופּלען טאַפּנדיק מיט רויפן,
געקראָכן איז ער לאַנגזאַם, ניט געײַלט,
מיט זיכערקײַט דעם רוים דעם סטעפּישן פאַרטויבנד.
דער הערשער דאָ איז ער! ער איז דאָ באַלעבאָס!
אים וואַרפן אונטער ביימער זיך און גריבער.
און שטיקער ערד אַרויסרײַסנד מיט בלוט און מיט צעטראָטן גראָז,
איז ער מיט צ'ריק-טריט, סאָפּענדיק, א ריוו אַריבער.
דער גרילץ פון רויפן איז ווי קייט אין קייט,
פון צײַט צו צײַט דעם טעמפּן פּיסק גיט נאָך א דריי ער.
צעטרעטן א סאָוועטישן טראַנשײ ער גייט,
פאַרשיטן אים אינײנעם מיט די רויטאַרמייער.

III

קארעלינ האָט דער ערשטער דאָרט באמערקט,
אז ס׳קריכט דער טאנק אונ נע׳נטערט שוינ צום ראנד זיכ.
— איז וואָס וועט מענ אצינדערט ווארטנ מער? —
האָבנ די אויגנ די צעפּליעטע א וואָרפ געטאָנ זיכ גלאנציק.
— מירנ אימ דורכלאָזנ דורכ דער טראנשיי, —
האָט דראָזד דעמ קאָפּ עטוואָס פארבויגנ,
אונ לעווינ האָט מיט אנגסט געגעבנ זיכ א דריי,
די וועלט די גאנצע אינ דעמ אויגנבליק געוווינג...
אונ פערעליאָט געשטאנענ איז בארוישט,
געקוקט, ווי גרעסער די געפאר עס ווערט פונ וויַל צו וויַלע.
ס׳האָט אינ די אויגנ אלצ זיכ אימ פארטוישט,
אונ פונ זיַנ בליק געפלויגנ זיַנענ פיַלנ,
געביטנ יעדער וויַלע אומרויִק די פיס,
ווי ס׳וואָלט אימ באָדנ אָנגעהויבנ פעלנ.
— קארעלינ! — האָט ער פלוצעמ זיכ געטאָנ א ריס, —
נעמ דעמ באיאנ אונ גיב א שפּיל, קארעלינ! —

IV

א זאָג געטאָנ האָט ער דאָס מיט אזא מינ קאָל,
מיט אזא איַינבילדונג געטאָנ אימ א פארכוואליע,
אז ס׳האָט קארעלינ אימ, ניט איבערפרעגנדיק, געפאָלגט,
אונ ס׳האָט א רעד געגעבנ דער באיאנ אפ קלאווישנ אפ אלע...
גענע׳נטערט האָט זיכ גרילצנדיק אונ שווער דער טאנק,
געציילטע שפאנ צומ ראנד האָט שוינ געהאט ער.
איבערנ ברוסטווער מיטאמאָל א שפּרונג געגעבנ שלאנק
האָט פערעליאָט דאָרט מיט דער ביקס אונ מיט א בונט גראנאטנ,
זיכ אינ אנ אויגנבליק ארופגעדראפעט אפנ טאנק,
אינ גאָרגל פונ הארמאט די שפּיז ארייַנגעשטאָכנ גרונטיק,
אונ, קער׳ווענדיק אימ אינ א זיַט, אינמיטנ גאנג
האָט ער דערהערט קארעלינס קאָל: „פּאָלונדרא!”
דער סטעפּ איז ווי א רינג. אונ פערעליאָט האָט אָנ א הוט,
אליינ, בארוישט, זיכ מיטנ טאנק געראנגלט,
אונ ניט געקאָנט אליינ באגריַיפנ, וואָס ער טוט,
געהערט האָט ער דעמ רויפנ-גרילצ, פּונקט ווי א כריפּ פונ שלאנגענ.

V

דער איינס-אָפּ-איינס געדויערט האָט ניט לאַנג,
פּונקט ווי אַ בליץ. אַ דונער האָט דערוואָרט זיך.
געוועט גרילצנדיק און שטומפּיק האָט דער טאַנק
מיט אַ פאַרקרימטן פּיסק, מיט אַ פאַררייכערט-שוואַרצן.
דעם איינס-אָפּ-איינס האָבן די ווײַטן צוגעקוקט,
און פון טראַנשײַ האָבן געצויגן אָטעמס זיך צעגליטע.
אַ ריס געטאָן האָט פּערעליאָט דעם ליוק
און — אַ גראַנאַטע! נאָך איינע! אַ דריטע!
און איינס נאָך איינס. מיט כעזשבן און פּאַרטײַטש.
פאַרהילט אין רויך, געשפּענסטיק ווי אַ וואָלקן,
האָט ער געזידלט זיך: — נו, זשליאָקע, דײַטש!
אויב ס'האָט זיך דיר פאַרגלוסט אַ טרונק טאָן פון דער וואָלגע! —
קאַרעלין האָט קיין ווערטער ניט געהאַט,
געזען ער בא דעם טורעם פונעם טאַנק האָט פּערעליאָטן
און זיך געטראַכט: „אָט איז ער, אָט, דער קאָמסאָמאָלעץ, דער סאָלדאַט,
אָט איז זי, אָט, די רוסישע פּעכאָטע!“.

VI

געפלאַקערט האָט דער טאַנק. געפּלאַצט האָט נאָט נאָך נאָט.
אַ יעדער אויפרײַס האָט מיט ליכטיקס זיך געמאָלדן.
עס איז צו זיך שוין ניט געקומען פּערעליאָט,
ער האָט זיך בלויז אַ וואָרף געגעבן אַלעמאָל דאָרט...
פון טאַנק דעם פּאַנצער האָט דער פלאַם געשיילט,
און אים דאָס שוואַרצע אײַנגעווייד צעשפּליטערט מיט אַ האָגל,
נאָר פּערעליאָטן — אונטער פײַער — אין טראַנשײַ
האָט מען אַ טויט-פאַרוווּנדעטן אַרײַנגעטראָגן.
פאַרנאַכט האָט אָנגעטאָן אַליין קאַרעלין דעם באַיאַן,
די בעסקאָזירקע, אַלץ, וואָס ס'איז געקומען אויפן קאָפּ אים:
— נו, קאָמסאָמאָל, האָסטו הײַנט אַ קאַמאַרינסקע דערלאַנגט,
וואָס שעמען קאָן זיך שוין מיט איר ניט סעוואַסטאָפּאָל! —
געפאַלן שווער און לאַנגזאַם איז די נאַכט,
דער פײַנט געדונערט האָט מיט פלאַם און קאַנאָנאַדע.
פון סעוואַסטאָפּאָל האָט קאַרעלין בלוטנדיק געטראַכט,
וועג ער געווענדט האָט זיך צו ווענט צו סטאַלינגראַדער.

VII

צווישן די קאָרפּוסן מיט שלאַק געבערגלטן באַוואַכט
אַפּ אַנטראַציטנער ערד, פון אופרײַסן צעהריזעט,
געוואַרט אין אומגעדולד, אין צודעק פון דער נאַכט,
יעדיִעס פון סאַדאָווסקינ האָט דער שטאַב פון דער דיוויזיע.
ניט אָפּגעשטעלט זיך האָבן צעכן פון זאַוואָד.
מיט אוטאָמאַט זיך אַפּ קיין רעגע ניט צעשיידנד,
מעסלעסן קײַלעכיקע שטרענג געאַרבעט האָט
אַ יעדער אַרבעטער, ווי אין אַ שוץ-גראָבן, אַנטשיידן,
און מיטן לײַב געגרונטפּעסטיקט דעם צאַם,
זיך מיט די שטערן אין דערגרייכלעכקײַט געמאָסטן.
און אין דער טיפּ, באַ קאַנעצדיקן צאַנק,
האָט אַפּ אַ גרופּע אויסשפּירער אַרויסגעקוקט סאַדאָווסקי:
דעם דריטן טאָג, אונטער אַ פּײַערדיקן גאָס.
אַ צונג באַם סוינע אויסצורײַסן גאַרנד,
פּאַרטײַעט לויערט אום אין אויסשפּיר דראָזד
מיט פינף גראַנאַטעס, מיט דער ביקס און מיט גוראַריען.

8. מאָרזע

I

האַלב-פּויזענדיק זיך אָפּגעטיילט גוראַריע האָט
מיט דראָזדן פון דער גרופּע אויסשפּירער, אינצווייען,
ווען אומגעריכט זיך אָנגעשטויסן אַפּ אַ דראָט
האָט ער, אין פינצטערניש פון נאַכט זיך דרייענד.
פאַרקריצט באַ זיך אין קאָפּ האָט ער געהאַט
פון סוינעס כאַיִל פּאַרמאַסקירטע ערטער.
האָט ער זיך אָפּגעשטעלט. ס׳געווער באַשטאַט.
אים האָט דאָס דראָט זיך אויסגעדוכט פּאַרדעכטיק.
געצויגן האָט עס, לויט זײַן כעזשבן, זיך צוריק.
ס׳איז שווער געווען דערווײַל נאָך עפּעס וואָס פּאָרויסזען.
ער האָט אַ וואָרפּ געטאָן אַהין דעם בליק,
צו דראָזדן זיך געווענדט: — נאָך אים מיר פּויזען! —
אין אַ וואָראָנקע, צוגעדעקט מיט גראָז,
געלעגן איז אַ דײַטש און קאָרעקטירט דאָס פּײַער.
— מיר וועלן אים אַרומרינגלען פוןביידע זײַטן, דראָזד,
אַ קאָרעקטיר טאָן די נעשאָמע דאָרט פונסנײַ אים!

II

געַנע׳נטערט האָבן זיי זיך פּאָרזיכטיק, באַדאַכט,
פון ביידע זײַטן — איינס דעם אַנדערן אַנטקעגן.
פאַרטויבט האָט שיסערײַ און אײַנגעהילט די נאַכט.
דער דײַטש איז אין אַ קליינעם שוץ־גריבל געלעגן,
אַרײַנגעטאָן דעם קאָפּ אין אים, ווי אין אַ הייל,
און, האַווקענדיק, געהאַלטן צאָלן דאָרט אין ציילן.
„נו, צייל! — געטראַכט האָט זיך גוראַריע, — צייל!
דו ווערסט זיך באַלד דערציילן צו אַ צײַלעם!"
און ווען ס׳האָט דראָזד אַ שפּרונג געטאָן אויף אים
און אים אַרײַנגעזעצט די שפּיז אין האַלדז־און־נאַקן,
האָט פונעם מאָרזע זיך דערהערט אַ זשום, דערנאָך אַ שטים,
און ס׳האָט דער דײַטש געטאָן זיך נאָך אַ וואַקל.
— נו, דראָזד, אַצינדערט שטיי און הער זיך צו, —
האָט מיט די אויגן אים אַ זאָג געטאָן גוראַריע, —
אַצינד וועל איך זיי דינען פאַר אַ צונג,
ס׳וועט באַלד זיי אויך אַ ביסל ווערן קאַלט און וואַרעם!

III

„פּאָול, סופּער!.. פּאָול, גראַד!.." —
געלאָזט האָבן דורך דראָט פאַראָרד׳נונגען זיך הערן.
ווי אויף אַן אונטערהאַלט אַ רײַכן אַקוראַט,
געגרייט האָט זיך האַרכאָוועדיק די דײַטשע אַרטילעריע.
צו פּינקטלעכקײַט געסטראָיעט יעטווידן האַרמאַט,
צו אײַנגעוויגטע ווײַטן גיט זיך שוין אַ מעסט ער.
און אַלץ איז ווי אויף נאָטן — צוגעשניטן, גלאַט,
דאָס שטעקעלע אַ הייב טאָן דאַרף נאָר דער מאַעסטראָ.
געגאַנגען די דירידזשור איז ערגעץ אונטער דר׳ערד
פאַרזיגלט און פאַרטויבט, ווי אונטער אַ סורדינקע,
ווי „דויטשלאַנד איבער אַלעס" האָט מען זי געהערט.
און פּלוצעם פאַר די אויגן — פײַערדיקע רינגען!
אַ טאַנץ איבערן קאָפּ די פלאַך געטאָן האָט — היפּ!
און ס׳האָבן זיך גענומען פּלאָנטען די דיסטאַנצן.
„פּאָול! — האָט דאָס דראָט אַ ריס געטאָן מיט כריפּ, —
מע הערט דיך עפּעס שלעכט! מע הערט דיך ניט אינגאַנצן!.."

IV

— ער שלאָפֿט! — האָט דראָזד זיך שטיל א בייג געטאָן
און מיט די פֿיס געפּרוּווט נאָך טאָן א וועק אים.
די אויער־רערלעך פֿון זײַן קאָפּ, ווי א פּאָמפּאָן,
אראָפּגעשלעפּט גוראַריע האָט מיט עקל,
און זיך געשטעלט צום אפּאַראַט ער האָט
און אין די אויער־רערלעך אײַליק אײַנגעשפּאַנט זיך.
„פּאול! — האָט א כריפּ געטאָן דאָס דראָט, —
מע הערט דיך שלעכט. מע הערט דיך ניט אינגאַנצן...״
גוראַריע האָט אַף זיך די קאָרעקטור
גענומען פֿאַר דער דײַטשער שווערער אַרטילעריע,
און יעדער ווײַלע אײַנגעשלונגען: „פּאול, דו?״
און דעם אָביעקט א יעדער ווײַל פֿאַרפֿינקטלעכט קלערער,
ביז אָנגעשטעלט ער האָט דאָס פֿײַער אַף די קעפּ
פֿון כאַיִל, וואָס בא אים אין קאָפּ געווען פֿאַרקריצט איז.
עס האָבן איינס נאָך איינס א דונער געטאָן קלעפּ,
און ער האָט זיי דעם וועג געצייכנט, ווי מיט בליצן.

V

יעדער סנאַריאַד האָט זיך געריסן פֿון זײַן האַרץ,
און יעדער ריס געגאַנגען פֿון זײַן מויל איז:
אָט איז זײַן סכאַר! אָט איז דאָס גליק זײַנס דאָס געגאַרטס!
זאָל עס געדויערן! מיט קרעכצן און מיט קוילעס!
צוויי הונדערט אופּרײַסן שוין אויסגעציילט האָט ער:
— דערלאַנגען נאָך! ס׳גייט אַקוראַט! אין כאַיִל!
זיי לייגן פּונקט זיך אַף די שאַרבנס ווי ס׳געהער. —
און א געכאָרכל דרייט די דראָטן: „פּאול! פּאול!״
— ניט פּאול, ניין!.. גוראַריע... הערט!
גייט קלויבט צונויף אײַערע הינטישע פּגאָרים!
מיר וועלן אָט אזוי אײַך לייגן אין דער ערד
א יעדער נאַכט — א גאָרן אַף א גאָרן! —
ער האָט אין ווײַט אַרײַן געגעבן נאָך א קוק
און זיך פֿאַרנייגט מיט טרײַבעלע געפֿעליק: —
אַף ווידערזען! אַף הײַנט וועט זײַן גענוג,
א דאַנק פֿאַר אויספּילן א ייִדישע באַשטעלונג!

VI

זיך אופגעהויבן האָט גורארי̇ע פונעם אָרט,
ארומגעקוקט זיך, ווו מע איז דאָ אין דער וועלט אַ ווײַלע,
געוואָרפן דראָזדן אפן ווונק א וואָרט,
און פאָרזיכטיק מ׳האָט זיך גענומען אײַלן.
זיי האָבן ווײַטער זיך אין וועג ארײַן געלאָזט,
צו דר׳ערד זיך צוגעפרעסט מיט עלנבויגנס — ביידע.
און אלעמאָל האָט זיך א דריי געגעבן דראָזד:
— ווי קונציק האָסט, גורארי̇ע, זיי פארדרייט דאָרט!
— ניט איך! — האָט אים גורארי̇ע אײַנגעשטילט, — דאָס דראָט!
א נאכט א גליקלעכע... אזא ווי א מאטאָנע! —
און אָפגעשטעלט זיך מיטאמאָל ער האָט
און שטילערהייט א זאָג געטאָן אים: —
אצינדערט דארף מען ערשט א „צונג",
די נאכט איז הײַנט א מאמע א געטרײַע... —
און אין דער הייך האָט א ראקעטע זיך געטאָן א צינד,
ווי קערנער פון א זאַנג צעשפריצט דאָס פײַער.

9. פרישטיק אין א דײַטשישן שטאב

I

פונעם טאנאכ האָט בא גורארי̇ען זיך פארקריצט: אמאָל,
ווען גידוין האָט געקליבן כאיל קעגן מידיען,
האָט ער אראָפּגעפירט די קריגער אין א טאָל,
ווו ס׳האָט געפלייצט א וואסער אינדערמיטן,
צו זען באם לינדערן דעם דאָרשט זיי גלײַך,
ווי דאָס זיי אויסקומען וועט אונטערוועגס נאכהער נאָך:
בלויז די, וואָס מיט די מײַלער וועלן צופאלן צום טײַך,
ניט זוכנדיק קיין קיילים און קיין שערבלעך,
און וועלן טרינקען פון דער פליסנדיקער פלאך
אזוי ווי פון צעשטעלטע קאָרעטעס און קריגן —
די וועלן ווערט זײַן גיין אין שלאכט,
די וועלן זײַן אימשטאנד דעם סוינע צו באזיגן.
און ער געדענקט: פון צוויי און דרײַסיק טויזנט מאן
האָט גידוין אָפּגעקליבן בלויז דרײַ הונדערט.
און ס׳איז געווען געגוג אפ אײַנעמען א לאנד,
און ס׳איז געווען גענוג אפ צו באווײַזן וווּנדער.

II

און פונקט ווי ער געטרונקען וואָלט פון יענעם טײַך אַליין,
געפילט פון יענעם וואַסער ער דעם טאַם האָט.
ער האָט עס פאַרגעדענקט אינײנעם מיט דער היים,
אינײנעם מיטן הימל פון בלאַקיטנעם סאַמעט,
אינײנעם מיט אַ לאַנגן זומערדיקן טאָג,
וואָס קומט אויך איצט אַהין מיסטאָמע,
נאָר ס'איז קיין היים שוין מער נישטאָ:
געהאַרגעט ליגט זי זיבן ווערסט פון אַ פּאָלסטאַנעק...
ער אין סאַדאָווסקין האָט געזען איצט גידוינען אַליין,
ווי אויסגעפּרוּווט מיט לאַסט האָט ער אַ יעדן איינעם,
קיין שטערונג זאָל אין ערגעץ זיי ניט לאָזן שטיין
און אָפּהאַלטן אין שווערן וועג עס זאָל ניט קיינעם...
יאָ, יאָ, ער האָט געטרונקען פונעם טײַך בײַ גידוינען געהיים,
דאָס מויל אין אומגליק אײַנגעזויגן זיך אַף יאָרן;
אַצינד וועט ער צום האַרצן צולייגן זײַן אָפּגעמעקטע היים,
זי מיטנעמען אין וועג און טראָגן אין זיקאָרן...

III

אין אויסשפּיר איז געגאַנגען גוראַריע ניט געײַלט,
זיך אַפּן ווונק אַדורכגעשמועסט מיט כאַווײרים מיט געטרײַע.
עס האָט אַ שאָרך פון ערגעץ אָנגעיאָגט אים יעדער ווײַל,
נאָר ס'האָט דער שאָרך אַליין פאַר אים געטאָן זיך אַ פאַרטײַע.
פון זינט ער האָט פאַרזוכט דעם טאַם פון גרוב
אינײנעם מיט אַ גאַנצער שטאָט בײַ דײַטשן אין געפאַנגשאַפט,
האָט שוין צו אים קיין צוטריט ניט געהאַט די רו,
אים האָט די שרעק אין ערגעץ ניט דערלאַנגט שוין.
געפילט אונטער די טריט ער אומעטום האָט אַש
פון היים זײַנער — אַף גאָר דער וועלט צעשאָטן.
ער שטאָפּט מיט אַזאַ טימכע אָן זײַן פּאַטראָנטאַש,
ווי יעדער קויל איז פון אַ טויטן דײַטש דער שאָטן.
אָט צוליב דעם עפּנט זיך אויף פאַר אים דער אינדערפרי,
די אויגן צוליב דעם זיך עפענען פאַנאַנדער.
אַזוי איז אויך געווען אין שפּאַניע אַף דעם קריג —
אין יענע אײלבערטיקע טעג זיך מיטאַמאָל דערמאָנט ער.

IV

אדורכגעשווענקען מיט א זידלווארט האט ער דעם האלדז,
זיך אָפּגעלאָזט נאָך האלבער נאכט מיט טריט מיט ווייכע.
באם דייטשן מאָרזע האט ער אויסגעמאָלקן אלץ
און אלץ בא זיך אין קאָפּ פארצייכנט.
א האָן האָט פון א כאָרעוו דערפעלע א קריי געטאָן,
ווי פונעם שלאָף וואָלט ס׳דערפעלע געפרווט עפּעס דערמאָנען,
געווען איז מאָדנע־אומדערווארט אין דעם פארטאָג
דער האָנען־קריי צווישן דעם וויַיטן אָפּהילך פון קאַנאָנען...
עס האָט דער קריי זיך נאָכאמאָל דערהערט, ווידעראנאנד,
און ס׳האָט בייזווונדער אף אָרום זיך אפּדאָסנײַ געגאָסן.
גוראריע האָט זיך פּלוצעם אין א שפּאניש דערפעלע דערמאנט,
אין א פארטאָגעדיקער שלאכט ניט וויַיט פון סאראגאָסע,—
ס׳האָט אויך א האָן דאָרט אזוי איַינגעלייגט די וועלט,
נאָר כורוועס זיַינען דאָרט געווען ניט אזוינע...
געהויקערט האָט אף וויַיט אין טרויער זיך דאָס פעלד,
און ערגעץ אין דער נאָ׳נט געלאָקערט האָט דער סוינע.

V

שוין וויפל ציַיט — דעם אונטערוועגס מע טאָפּט,
באנאכט פארהילט, באטאָג דורך אומבאמערקטע וועגן.
אין וועלדעלע געשטאנען איז פארשטעלט א שטאב,
געמאכט מ׳האָט דעם שפּאציר פאר־זיַינעטוועגן.
שוין באלד. אָט זעט ער זיך שוין אָן, דער וואלד,
נאָר ס׳איז א טיַיכל אויסגעוואקסן פּלוצעם פאר די אויגן.
עס האָט געטאָגט. א יעדער טראָפּן שיַין, וואָס פאלט,
קאָן ווי א שטריק זיי ווערן אפּן האלדז פארצויגן.
פון לינקס — א ביסל טרוקענער טשערעט,
פון רעכטס — אף פּיסלעך הינערשע א בריקל.
דאָרט שטייט א וואך. זיך אומקערן איז שפּעט.
האָט אין פּאלאטקע זיך געטאָן גוראריע א פארוויקל,
אף דיַיטשיש א קאָמאנדע אויסגעגאָרגלט הארט,
און דורכן בריקעלע מושטרירט זיך לאָזנד, ווי אין פיַיער,
האָט ער פון וויַיט באגריסט זיך איידל מיט דער וואך
און דורכגעפירט די גרופּע, טופּענדיק פארביַי איר.

VI

פאַרשלונגען האָט די ערד דאָס שור׳ווען פון די טריט,
דער ראַש פון דורכגאַנג האָט אַליין זיך דאָרט דערטרונקען.
אַרײַנגעגאַנגען זײַנען זיי אין וואַלד געהיט
און אויפֿגענומען די קאָמאַנדע אויפֿן ווינק נאָר.
עס האָט געדוכט: אַליין צערוקט זיך דאָס געוויקס,
אַז אַלץ זאָל אומגעשטערט און שטיל און גלאַט גיין.
אַרויסגעשפּיצט האָט פֿון דער נאַכט זיך שוין אַ ביקס,
שוין אָנגעזען האָט זיך די פֿלאַך פֿון אַ פּאַלאַטקע.
קיין בוים אין וואַלד האָט ניט געטאָן זיך קיין באַוועג,
ס׳האָט אויף קיין צווײַג זיך ניט געהערט קיין שאָרך פֿון בלעטער,
ווען, שוועבנדיק, זיי האָבן „גלײַך פֿון וועג״
צווײ שאַרבנס דײַטשישע דער וואַך צעפּלעט דאָרט.
קיין פּיפּס האָט ניט געטאָן קיין פֿייגעלע אין וואַלד,
דערווינט אין וואַלד פֿאַרהאַלטן האָט דעם אָטעם,
ווען ס׳האָבן דאָרט אין שטומען קאָרטש דערלאַנגט אַ פֿאַל
צוויי דײַטשע גוילעמס אויף די אייגענע צעלייגטע שאָטנס.

VII

און ס׳האָט אין שטאַב געעפֿנט זיך די טיר.
ראַזירט נאָרוואָס און מיט פּאַרפֿום באַפּרישטע,
געזעסן זײַנען דאָרטן אָפֿיצערן פֿיר,
און אַלגעוועלטיק זיגעריש געפּרישטיקט.
קאַקאַאָ האָט געברוינט אין גלעזער פֿיר,
און אָקאָרעק, און קעז, און וווּרשטן גאַנצע פּרענטן.
געטאָן גוראַריע די גראַנאַטע האָט אַ פֿיר,
און אויפֿגעהויבן האָבן אַלע גלײַך די הענט דאָרט.
זיי האָבן אויסגעזען באַזאָרגט, די הערשער פֿון דער וועלט,
די הענט אַרויף און ניט דערקײַט דעם ביסן.
און באַלד האָבן זיך דרײַ אוועקגעלייגט באַם שוועל
און, כאָרכלענדיק, גענומען שוין פֿון יענער וועלט געניסן.
דער פֿערטער האָט געפּרוווט מיט אַ געהויל
אויף הילף אַרײַנשרײַען די טויטע היטער,
איז האָט אים דראָזד אַן אָנעטשע אַרײַנגעשטופּט אין מויל:
— נו, קײַע, היטלער! און אַ גוטן אַפּעטיט דיר!

VIII

נאכהער האָט זיך גוראריע צוגעזעצט צום טיש
און דעם קאַקאַאָ מיט א לעפעלע צעמישט דאָרט:
„ווי גוט אין וואלד באַגינען איז און פריש!“
איז א קאָמאַנדע האָט דערלאַנגט ער: — דויטאַרמייער, פרישטיקט! —
ער האָט געפּאַקעוועט אין טאַשן דאָקומענט נאָך דאָקומענט,
דעם מינדסטן ראַש דערטראָגן האָט א יעדער בוים אים;
און ער האָט צו זײַן אויסגעקוילעט שטעטל זיך געווענדט
איבערן שטאַב, איבערן וואלד, איבער די רוימען:
— שטיי, טאַטע, אויף פון קייווער! קום אהער
און מיט די טויטע אויגן זע, ווי אָפּגעטאָן די זאַך איז!
ווייסט לעבן טויזנט מאָל נאכהער,
ס'איז אזוי פּראָסט, ס'איז אזוי גוט, ס'איז אזא נאַכעס!
שטייט אויף, דערהאַרגעטע, פון גרוב,
שטיי אויף, מײַן גאַנצע שטאָט מײַן וויסטע,
און גיב א קוק, מיט קייווערדיקער רו,
ווי די טאַליאָנים דײַנע וואַלגערן אין מיסט זיך!

IX

שטיי, מאַמע מײַנע, אינעם שאַבעסדיקן שייטל אויף,
ווי צו מײַן כופּע קום אהער, ביז טאָג די קראָ א קראַ וועט,
און טרינק זיך אָן מיט דער געבענטשטער לופט,
וואָס איז מיט היינטיש בלוט מיט דײַטשישן פּאַרפּראַוועט! —
און אָפּגעקלונגען ס'האָט אין רויש פון וואלד,
אין די פרימאָרגן־פייגלדיקע צוויטשערײַען.
די ווינטלעך האָבן עס אף טרויבן גאָלדענע צעשאַלט,
און אויסגעמורמלט האָבן טײַכלעך עס געטרײַע.
א טויטע פײַערלעכקײַט האָט אין שטאַב געטריפט,
דער טיש געגרייט מיט אַלע זיבן טאַמען.
נאָר ניט געקומען קיינער איז פון קייווערדיקן ריוו
און ניט די שטאָט און ניט זײַן טויטע שאַבעסדיקע מאַמע.
אף צ'ריקוועגס איז געוועזן א געיעג,
א שיסערײַ. געגאַנגען אַנטקעגן איז דאָס לעבן.
און ווי אן אָנגעשטאָפּטן זאַק מיט פּאַדלע און מיט שרעק
געבראַכט האָבן די אויסשפּירער אן אָפּיצער צו שלעפּן.

10. דער פינפטער זון

I

פארזיגלט-שטרענג און אָפּגעצערט
אונטער דורכויסיק־פלאַמיקער פארפלייצונג,
האָט פון די ארבעטער קיינ איינער ניט פארלאָזט זיינ צעכ,
און קיינער אפּ קיינ ויעגע מיט דער ביקס האָט ניט צעשיידט זיכ.
פון נעכט פון שלאָפלאָזע דערשעפּט און מאַט,
אינ ווענט באלאגערטע, פארטונקלטע, ווי היילנ,
געווענ זיינענ זיי דאָכ דאָס הארצ פון סטאלינגראד,
ניט בלוט פולסירט אינ אלע זיינע טיילנ,
אינ יעדנ בראָכשטיק, שטיינ און בלאַט,
צו יעדער וואַנד — מיט איפּהאלט זיכ געצויגנ.
איבער די אקסל לויערדיק דער אווטאָמאַט,
און אינ די הענט — ס׳געצייג, און שטאנדהאפט — אינ די אויגנ.
פארוואנדלט דער ווארשטאַט געווענ איז אינ א דאָט,
אינ יעדנ דאָט האָבנ דעטאלנ זיכ געפורעמט.
און גרייט זיינענ געווענ די בויער פון דער שכאָט
צום אָפּפער און צו שטורעמ.

II

געשמידט צו דר׳ערד, אינ א באנאכטיקנ שפּאציר,
דורכ שטיינער אופגעגראָבענע, צעוואלגערט און צעשפליטערט,
פארנומענ האָבנ זיי פונ פּאָרשטאָט א באצירק,
ארויסגעפירט צום ראנד האָט זיי איוואנ ראקיטא.
פונ אונטער גרוי-געדיכטע ברעמענ איז זיינ בליק
געגאנ א מילדער איבער רוים און איבער צייט שוינ.
ער האָט נאָכ פינפ און צוואנציק יאָר צוריק
זיכ אונטער סלוצק און פינסק געשלאָגנ מיט די דייטשנ.
דערציילנ האָט ער ליב, ווענ עמעצ גיט א פרעג,
ווענ ס׳נעמט זיכ ארום אימ צונויפ אנ איידע,
ווי ער האָט דאמאָלט אויכ בא אָט דעם וועג
די צוקינפטיקע סטאלינ-שטאָט פארטיידיקט.
דערנאָכ האָט אינ די קאָרפּוסנ זיינ לעבנ דורכגעראשט,
אליינ די גרונט-שטיינער געלייגט און זיי באגרינט דאָרט, —
אצינדערט שלאָגט ער זיכ פאר זייער אש,
ווי פאר דעם לייבלעכנ געביינ פונ זיינע קינדער.

III

פיר זײַנע זינ האָבנ אינ פעלד באדינט א באטאריי,
פיר נומערנ בארימטע פונ אוראלער שטאמענ,
צוזאמענ זיכ געהאלטנ בא דער ארבעט אינ דער היים,
אונ אפנ קריג זיכ אָפּגערעדט: אינ שלאכט צוזאמענ
ווי אפנ טראקטאָרנעם — די נאָרמעס האלטנ הויכ,
צוזאמענ עפענענ אפ שארבנס דײַטשישע א קאָנטע,
אונ דורכ פארטויבנדיקנ ראש, אונ פלאם, אונ רויכ
געקלונגענ זייער שעמ האָט ווײַט איבער די פראָנטנ.
פיר זײַנע זינ באוויַבטע האָט ער אָנגעטאָנ געווער
אונ אפ דעמ קריג מיט זײ אוועק, ווי אפ א דויערדיקער וואכטע.
דעמ ייִנגסטנ זונ, דעמ פינפטנ, דאנ האָט ער
א קוש געטאָנ אינ קאָפּ אונ אימ געהייסנ ווארטנ.
— מירנ דיכ האָבנ אפנ אויג, אויב זײַנ עס וועט א נויט, —
האָט ער בא דער געזעגעניש ארומגענומענ הייס אימ, —
דערוויַיל וועסטו דער מאמענ אויסהעלפנ מיט ברויט
אונ אונדז מיט דעמ, וואָס די מעלוכע וועט דיר הייסנ!

IV

אימ צוגעשיקט א בילד האָבנ די זינ. געדרוקט אינ בלאט.
ארויפגענומענ האָט מענ אינ דער גאנצער מאָס זיי,
געשטאנענ איינער איז לעמ צווייטנ אקוראט,
די קעפּ פאריסנ, פרייִלעכע, קורנאָסע,
ווי זיי וואָלטנ אימ שטיפעריש געטײַט
אונ אָט אזוי געריסנ זיכ מיט אימ צעקושנ:
באקלאָגנ קאָנ זיכ ניט אפ דײַנע זינ דער דײַטש,
קיינ טראָפנ — ניט אפ זיי אונ אויכ ניט אפ קאטיושענ! —
אונ קוקנדיק אפ דעמ מיט האלב-פארמאכטנ בליק,
ארומגעטאפט, ווי א טשערטיאָזש, פונ יעדנ עק עס,
האָט שטאָלצ אונ שעמעוודיק ראקיטא זיכ צעבליט,
נאָר מיטנ קאָפּ א מאכ געגעבנ: „שנעקעס!"
א ווײַל האָט ער דאָס בילד געהאלטנ אָנ באוועג,
אינ הארצ איז אופגעגאנ פונ פרייד א זאווערוכע.
אָט גיט ער, דאכט זיכ, עמעצנ פונ זיי עפּעס א פרעג,
אָט גיט ער, דאכט זיכ, עמעצנ פונ זיי א שטורכע!

V

זיך אָפּגעשפּאָרט אַ ציג זיי האָבן אויף דער באַטאַריי,
אַ ציג — אַ מאַמע אַ געטרײַע און אַ כאַווער.
געמאָלקן זי האָט יעדער „נומער" לויט דער ריי
און אויפן האַלדז איר אָנגעטאָן אַ רויטן פּאַווער,
ניט צושטיין זאָל צו איר קיין קויל,
פֿון שפּליטערס זאָל ער זי באַשיצן.
און דאָרט, ווו ס'גראָז געווען איז אויסגעבערנט אין הויל,
האָט זי אַליין זיך אויסגעלערנט בײַטן די פּאָזיציע.
געגלעט האָבן די ברידער צאַרט זי פֿאַרן האַלדז:
— די וואָל וואָלט ניט געשאַדט דיר טאָן אַ וואַש שוין,
פֿאַרזוכט האָסט שוין פֿון וואַרעמס און פֿון קאַלטס
מיט אונדז אינאיינעם אויף דעם קריג, מאַמאַשע!.. —
„צו אונדזער אָרדענטרעגערישער באַטאַריי
אַליין מיר האָבן דאָ אַ ציג זיך צוגעגעבן",
געשריבן אין אַ בריוו דער מוטער האָבן זיי,
„איז ווי אַ מאַלינע אַוועק אַ גאַנג דאָס לעבן..."

VI

זיי האָבן אָפּגעהיט געטרײַ דאָס שטיקל ערד —
אַ קליין מעלוכעלע, פֿאַרגראָבן אין אַ באַלקע.
פּונקט ווי פֿאַרליבטע אומגעגאַנג אַרום זייער געווער
און עס געצערטלט און געפּלעגט אַזוי ווי אַ באַס־מאַלקע.
מיט קאָרנבלימעלעך זי אויסגעצירט,
גירליאַנדן איר פֿון יאָדלע אויסגעפּלאָכטן.
אַ שטערנבאַנד פֿון לאָרבער־בלעטער אָנגעטאָן מ'האָט איר
און זיך אַליין פֿאַרקוקט — פֿאַרגאַפֿט און פֿאַרכטיק.
פֿון קוקן בלויז אויף איר איז לעבעדיק און ראָז
ווי פֿון געשמעלץ דער רוים אַרום געוואָרן.
פֿאַרוואַלירט מ'האָט זי מיט צווײַגלעך און מיט גראָז,
ס'זאָל איר דער פֿײַנט ניט געבן קיין אײַנהאָרע,
און זי געפּילנעוועט מיט פֿײַנסטן שטאָל,
און אונטערלענט זי מיט די בריענדיקסטע בלײַען.
געהערט אויף מײַלן ווײַט האָט זיך איר מעכטיק קאָל,
און מיט פֿאַרניכטונג איז אויף מײַלן ווײַט געגאַנגען איר פֿײַער.

VII

— קאטיושא, מיט א גוטן אפעטיט!
קאטיושא, ס׳זאָל דיר ווויל באקומען! —
און ערגעץ האָבן בערג פאר איר געקניט,
און ערגעץ האָט געפלאצט דער הימל פאר איר ברומען.
—קאטיושא, א מאטאָנע פון אוראל!
קאטיושא, א געשאנק פון מאָסקווע! —
און ערגעץ האָט דער פלאם אליין מיט א הורא,
ווי א סאמום איבער די שארבנס די געפאנצערטע צעלאָזט זיך.
— קאטיושא, נאָך! זײַ לעכצן נאָך!
קאטיושא, גאסטפרײַנטשאפט ז׳א רוסישער, א גוטער מינהעג! —
און ערגעץ אין דער לופט איז אופגעפליגן בראָך,
און ערגעץ זײַנען שטאבן דײַטשישע אראָפּ פון זינען.
— קאטיושא, גוט! — האָבן א גלעט געטאָן די הענט. —
קאטיושא, בראוואָ! — זיך געטוליעט צו איר ווארעם.
נאכהער האָט מען א שאל איר אָנגעצויגן פון ברעזענט,
פונקט ווי א כופּע-דעק פון א צעהאקטער כמארע.

VIII

ווען איינעם פון די ברידער האָט א שפליטער אומבאמערקט
אראָפּגעקלאפט דעם העלם און דורכגעהאקט דעם שטערן,
האָט ער זיך אויסגעגליטשט, א פאל געטאָן צו דר׳ערד
און באלד זיך אופגעשטעלט, ווי ניט געווען ס׳וואָלט שווער אים,
און פאָרגעזעצט דערלאנגען דעם הארמאט דאָס בלײַ,
דעם קאָפּ — בלויז אין א זײַט, אפ וויפל דאָס מע קאָן נאָר,
אז ניט דערזען זאָלן די נומערן די דרײַ,
ווי בא דעם פערטן איז פארפלייצט מיט בלוט דאָס פּאָנעם.
ארויסטראָגן געלאָזט האָט ער זיך נאָך דער שלאכט,
די ציג דערזען, ווי זי איז דורכגעגאנגען דעם וועג אים;
און צווישן גראָז און גריבער, שטרענג און צארט,
איז אים אליין דער קאָמאנדיר געגאנגען אנטקעגן
און אים א „שטערן״ אויסגעשטרעקט: — ראקיטא, נא!
ווי פילסטו זיך? — און רירן זיך פארווערט אים.
נאָר ס׳האָט ראקיטא זיך צעשמייכלט: — Ни хрена! —
און זיך א קאָרטש געגעבן: — Перетерпим! —

IX

דעם פינפטן זון ארויסגערופן האָט ראַקיטאַ יענעם טאָג,
ווען צוגעגאַנגען איז צו סטאַלינגראַד דעם סוינעס לאַיל.
— קיין צײַט קיין סאַך, — געזאָגט האָט ער אים, — איז ניטאָ, —
און האָט מיט אים אליין די שווערע אָפּגעזאָגט פון טרײַהײַט. —
די עלטערע די ברידער דײַנע פיר
באַרימט האָבן געמאַכט אין גאָר דעם לאַנד זיך...
אַצינדערט אָנגעקומען איז די ריי פאַר דיר.
און — קוויט! ראַקיטאַס הויזגעזינד דאָס גאַנצע! —
אים דורכגעדרונגען מיט די אויגן האָט ער לאַנג
און מיט אַ קאָל אַ הייזעריקס אַ זאָג געגעבן גראַד אים: —
איז אָט, מײַן זון! איך טרוי דיר אָן אַ טאַנק,
און זײַן דו וועסט באַ מיר אין דער בריגאַדע!
גיי, מאַך זיך גרייט! געזעגן זיך אין צעך. —
פּאָרויס אַ שטעל געטאָן האָט פעסט דעם טראָט ער,
און ס'איז געווען בעענדיקט דאָס געשפּרעך
צווישן דעם פינפטן זון און פאָטער.

11. אַ דעמבענע בלאַט

I

פון סטאַלינגראַדער וועגט דאָס דונערדיקע קנאַקן,
באַטרונקען האָט מיט זיכערקײַט גערמאַניעס בליק,
און פײַערנד פאָרויס דעם לעצטן זיג,
אונטערגעפירט האָט זי דעם בלוטיקן סאַכאַקל
פון פיר יאָר קריג און צען יאָר מאָרד,
פון טײַכן בלוט, געקרוינטע מיט איר נאָמען,
און שטאָלץ געמאָלדן, אַז צום שלום-אַקאָרד
שוין קיינע שטערונגען זײַנען ניטאָ מער,
אַז דאָס איז שוין דער לעצטער באַסטיאָן,
אַז נאָך אַ טאָג אָון, העכסטנס, צוויי, וועט ער צו איר געהערן
און זיך פאַרוואַנדלען אין אַ שטאַפּל צו איר טראָן,
ווו זי איבער דער וועלט איר הערשונג וועט דערקלערן.
געזען האָט זי די ברענענדיקע שטאָט פון איבעראַל
און זיך אין איר—באַהאַנגען מיט טריומפן,
און אין בלאָקנאָט פאַרצייכנט האָט אַ דײַטשער גענעראַל
דעם טאָג, די שאָ פון סטאַלינגראַדער אומפאַל.

II

געיאָגט האָט דאָ צו אים זיך א שטאַפּעט
מיט פֿײַערלעכנ אופֿרעג אונ היכפֿײַלעס
אונ אינ די הענט אים אָפּגעגעבנ א „פּאַקעט:
„געהיימ. דעמ שעפֿ פֿונ דאָרעמ-פֿראָנט פֿאָנ קאָולוס״.
ער האָט אים אופֿגעמאַכט מיט נײַגיר אונ מיט רייצ,
געלייענט דעמ פּאַפּיר האָט ער געמאָכטנ אונ געמיטלעכ,
אַז מיט א בלאַט א דעמבענער צומ שוואַרצנ קרייצ
באַערט פֿאַר סטאַלינגראַדער שלאַכט אימ היטלער.
ער איז געווענ באַראַשט. ער איז געווענ גערירט.
א שוועב געטאָנ האָבנ צו אימ זײַנע דערפֿאָלגנ.
ער וואָלט נאָכ גערנ ראַפּאָרטירט דעמ פֿירער פֿרי׳ר
וועגנ דעמ לעצטנ רויטאַרמייער בא דער וואָלגע!
געלייענט דעמ פּאַפּיר האָט ער נאָכ לאַנג,
ער האָט אפֿ אימ, די שטאַבנ בײַטנדיק, פֿונ לאַנג געוואַרט שוינ.
עפּשער איז דאַנ געקומענ אימ אפֿנ געדאַנק,
אַז ערגעצ נאָענט וואַרט אים שוינ דער קאָוועד פֿונ פֿעלדמאַרשאַל...

III

ער האָט איבערגעלייגט בא זיך אינ קאָפּ
זײַנע טריִומפֿנ, א פֿאַרבלענדטער,
ווי אינ א געטלעכנ קאַלײדאָסקאָפּ
געשווינדלט האָבנ שטעט פֿאַרדאָרבענע אונ לענדער.
ער האָט זיי איינס נאָכ איינס געבראַכט,
אליינ דעמ פֿירער אָפּגעגעבנ אינ דער האַנט זיי,
ווי איצטער פֿאַר דער לעצטער סטאַלינגראַדער שלאַכט
לייגט אימ די ערשטע בלאַט דער פֿירער צו זײַנ קראַנצ צו...
ער האָט געזענ פּאַריזש, ווי ס׳ליגט פֿאַר זײַנע פֿיס,
דעמ כאָרכל ט׳ער געהערט פֿונ דער דערשטיקטער וואַרשע,
פֿאַר אַלצ האָט אים אצינד פֿונ ווײַט באַגריסט
אינ אימ באַדאַנקט זײַנ לײַטזעליקער האַר שוינ.
ער האָט זיך צוגעמאָסטנ אינ געדאַנק די בלאַט,
דעמ פֿירערס בליק האָט ער געזענ איצט אפֿ זיך פֿאַלנ,
כאָטש א געהיימענ כעזשבנ האָט ער דאָכ געהאַט,
געהערנדיק נאָכ צו די קײַזערלעכע גענעראַלנ.

IV

עס האָט זיך א פארצי געטאָן זײַן שווערע ברעם,
און אָפּגעגעבן האָט ער אין רעשוס זיך פון דערמאנונג:
ער האָט דערזען דעם אָפּגעהאקטן קאָפּ פון זײַן קאָלעגע רעם,
וואָס איז אראָפּ אָן רום פאר זיך און פאר גערמאניע.
פארמאָסטן האָט די האק זיך דאן אף זײַנעם אויך,
און פאָרזיכט איז באלאנגט געווען אין אים אליין נאָר...
ווי קונציק האָט ער עס זײַן קאָפּ אין נעפּל און אין רויך
ארויסגעכאפּט פון פיורערס קריצנדיקע ציינער!
און אויסגעהיט אים פאר די אקסל און די פיס,
וואָס פון זײַן גליק באטרעטן זיי דעם העכסטן ראנד דאָ...
געהאנדלט ריכטיק האָט ער דאן געוויס:
מיט אלצדינג האנדלענדיק, דעם קאָפּ נאָר ניט פארהאנדלען!
עס איז געווען א דורכגעטראכטער גאנג פון א סטראטעג:
די צײַט ארומרינגלען פון יעדער זײַט שוין,
אז ס'זאָל דער שיקזאל ברענגען אים אזעלכע טעג,
קיין סטאלינגראד א דעמבן-בלאט דערלאנגען זאָל אים דײַטשלאנד.

V

ער האָט אין ערד-שטיבל פארזאמלט זײַנע פרײַנט
און דעם פאקעט פון פיורער פײַערלעך באוויזן,
דערקלערט האָט ער בא פײַער פון בורגונדער ווײַן
די פאָרשטייער פון צוויי און צוואנציק אָפּגעקליבענע דיוויזיעס.
געגלאנצט זײַן שטים האָט מיט פארנעם און לוסט,
נאָר הויך ניט אופגעהויבן האָט דעם טאָן ער:
— דער דראנג נאך אָסטן גייט צו שלוס,
פארווירקלעכט ווערט דער טרוים פון די טעווטאָנער! —
געקלונגען האָבן זײַנע רייד מיט גײַווע און מיט פלעט,
פון זיי געגאנגען א גראָדער שטאָלענער געשטעפּ איז: —
דעם וועג מיט שארבנס רוסישע געבעט!
קיין מאָסקווע! דורך די סטאלינגראדער סטעפּעס! —
ס'האָט יעדערער זײַן שווערד געטאָן א נעם,
מיט גײַווע צין דער הייב דערלאנגט א ריס זי.
און ניט געוווּסט, אז עס באגינט דער רוסלענדישער קלעם
ארום די צוויי און צוואנציק דײַטשישע דיוויזיעס,

VI

וואָס האָבן אָפּ דער העלפט אין פֿײַערדיקן פֿלויט
די שטאָט באַם טײַך א האַלב-דערשטיקטע שוין געהאט דאָ,
און זיבן טויערן געעפֿנט פֿאַרן טויט.
דורך זיבן גרענעצן געשטראָמט האָבן הארמאַטן,
קאַלאָנעס צוגן, מענגעס נאָכאַנאַנד
ביז בלוט אין דר'ערד אַרײַנגעקריצט זיך.
געקרעכצט האָבן די סטעפּעס פֿון קובאַן,
מיט רויך געוואָרגן האָבן זיך קאַזאַקישע סטאַניצעס,
געכוואַליעט האָט זיך אָפּן סטעפּ א יאַם
פֿון פּאַנצער־וואַגנס, לאַסט-וואָגנס און מאָטאָציקלען.
און דעם טריומף אינעם עפֿיר — מיט טאַראַראַם
האָבן די רופֿאָרן געמײַקעט און געציקלט
און אויסגעקרײַט פֿון זיג פֿון זיכערן דעם רום,
פֿון אָנגריף לעצטן, און ענדגילטיקן, און שטאָלצן.
זעקסמײַלערדיקע מינענוואַרפֿער רונד אַרום
געריסן האָבן זיך, ווי ניט אין שלאַכט, נאָר אָפּ א מאָלצײַט.

VII

די הענט א וואַרעם טאָג אָפּ ברענענדיקער ערד
אונטער די שוואַרצע ניבעלונגען־שטערן
געגאַנגען זײַנען אויך רומענישע און אונגאַרישע קנעכט
און די געפּאַטשטע גאַלאַגאַנסקע בערסאַליערן,
ווי הינט די בײַנער אָפּהריזען מיט פֿלײַס,
און אויסהריזען אָפּ זיי מעלוכעדיקע ווענזלען.
ס'איז שאַפֿונג ניט געווען אין זייער גײַסט,
פֿיל מער צום הארץ איז רויב געווען זיי,
האָבן זיי אָנשטאָפּן געלאָזט זיך מיט טערמיט,
זיך אָנקליידן אין בונטע פּאַפּוגײַעדיקע פֿאָרמען —
פֿאַרנעמען אין די קוואָרים שטאָלץ דעם אינדערמיט
און אויסער דעם — קיין האָר מער!
ס'האָט דײַטשלאַנדס מאָלצײַט ניט געגעבן זיי קיין רו,
פֿון גיר געלאָזט זיי האָבן זיך פֿאַרפֿאָלגן.
זיי זײַנען אויך געגאַנגען קיין סטאַלינגראַד נאָך „רום" —
די דײַטשע קייטן טויוולען אין דער וואָלגע.

נאָר פּינקטלעך, צו דער רעגע, גראַד און גלײַך
האָט אופֿגעהויבן זיך אַ יאַם מיט כאַיל,
און אַלץ געגעבן האָט אַ בראָך מיט בלײַ,
און אַלץ האָט זיך צעבושעוועט מיט פֿײַער.
באַלאַגערט איז געוועזן דער ברעג,
מיט שטאַמען שטאָלענע פֿאַרגראַטעט,
עס האָט אין סטעפּ קיין אָרט שוין ניט געקלעקט
פֿאַר אָנצאָליקע טשערעדעס האַרמאַטן.
זיך אויסגעמישט האָט פּלאַץ מיט פּלאַץ,
און פֿלאַכן איבער פֿלאַכן — אַ צעפּלי זיך,
די ערד האָט פֿון געקנאַל געפּלאַצט,
די כמאַרעס האָבן זיך פֿון פֿלאַם געריסן,
אַנטבלויזט דעם קאָפּ, די אויגן — ווײַט און העל
מיט ליכט אין ווײַטן רומפּול זיך צעוואַקסנד,
געאָטעמט סטאַלינגראַד האָט מיטן פֿירערס פֿלאַמיקן באַפֿעל
און ווי אַ פּאַנצער אים געטראָגן אַף די ברענענדיקע אַקסל.

12. סטאַלינס באַפֿעל

I

די ערד אָן אופֿגעריסענע האָט זיך אַנטבלויזט,
אַן איבערצײַטיקער, פֿאַרדעקט האָט זי דער דעמער.
פֿון פֿראָנט דורכויסיקן טאָג-אײַן, טאָג-אויס
זײַנען יעדיִעס רעגולער געגאַן אין קרעמל.
געגאַן זיי זײַנען גראַד אין האַרץ אַרײַן צו דעם,
אַף וועמען ס'איז געווענדט דער בליק פֿון וועלט דער גאַרער.
געזעצט זיי האָבן זיך אַף אים, ווי פֿייגל אַף אַ דעמב,
און זיך אַרײַנגעגרויזט אין אים מיט פּײַן מיט קלאָרער.
אַף וואָגשאָלן האָט ער געוויגן יעדער שפּאַן
פֿון הייליער ערד, פֿאַרפּײַניקטער און טריבער,
און האָט געזען, באַשײַמפּערלעך, אַ יענעם ראַנד,
וואָס איבער דער טויט אליין וועט קיינמאָל ניט אַריבער.
פֿאַרטויבט די רוימען האָט אַ זוניקער געהוד,
און אויסגעגרויזט דורך ווינטן האָבן בלעטער,
אַז צוגעגאַנגען איז פֿון גורל די מינוט:
קיין רעגע — פֿריִער, קיין רעגע — שפּעטער!

II

באַרעכנט ביז צום גרונט געווען איז אַלץ,
אין טרײַער זאָרג פאַר גוירל פון די קריגער,
ווי ס'רעכנט אויס דער יעגער די דיסטאַנץ
באַ דעם פאַטאַלן שפּרונג פון לאָקערדיקן טיגער,
אַז קומען אומפאַרמײַדלעך זאָל דער קלאַפּ
אַן אומדערוואַרטער, אַ פאַרהוילענער אײַנדרײַען,
ווען מיט צעשפּאַרטן מויל און בלוטדורשטיקן סאַפּ
וועט שוין אין דער פאַרצוקונג זיכער זײַן די כײַע.
דאָס איז געווען דער לעצטער טראָט צוריק,
ווי אַן אַרײַנאָטעם אַפּ ברייטער זיך פאַרמעסטן.
און איפגעגאַנגען איז דאַמאָלט פאַר זײַן בליק
אין איר אומשטערבלעכקייט די וואָלגער פעסטונג.
און מיט אַ שטריך איז זיך אַדורכגעגאַנגען זײַן האַנט
דורך אַ זיגזאַג אַ בלויען אַפּ דער מאַפּע:
„אָט דאָ, באַ דעם ניט-צעטריטלעכן ראַנד,
איז די געבורט פון צווייטן שטאַפּל!“

III

איבערן האַלדז פאַרטאָן אין אופשטײַג פון אוראַל,
ניט אָפּגעווענדט דאָס אויג פון די קאַווקאַזער הייכן,
און טראָגנדיק די וואַך אַפּ ראַנדן איבעראַל,
צווישן דעם אש, און בראַך, און טרייפעדיקע רויכן,
אין זאָרג פאַר יעדער קלייניקייט געשפּאַנט,
דאָס בלוט דאָס טריפנדיק פון געגנטן פאַרהאַמענד,
האָט ער נאָך צוועלף כאַדאָשים אויסהערן דאָס האַרץ פון לאַנד
געשריבן דעם באַפעל, פּונקט ווי אַזאַ קאַרדיאָגראַמע
פון טעג און נעכט אין כוואַליקן צעוויג,
אין שטורעם פון צעשטערונג און פון פײַנען.
געשפּרייט האָט זיך אין וווּנדן דאַמאָלט פאַר זײַן בליק
ס'געפּאַנגענע ווײַסרוסלאַנד און אוקרײַנע,
אין קייטן אָנגעטאָנענע און מיט אַ זאַק
פאַרדעקט דאָס בלוטנדיקע פּאָנעם...
געקליידט אין טרויער האָט געקוקט אַפּ אים דער טשאַטירדאַג,
און מיט געוויין גערופן האָט דער שטילער דאָן אים.

IV

געשטאַנענ פאַר זײַנ בליק ז׳דער רוסישער סאָלדאַט,
דער אויסגעוואַקסענער אינ פײַער אונ געוויטער,
וואָס קיינמאָל האָט קיינ לאַסט אַפּ אימ צו זאָגנ ניט געהאַט,
אונ וואָס קיינ בארג אונ יאַמ האָבנ ניט אָפּגעשטעלט די טריט אימ.
ער האָט געזענ אימ שווימענ ביזנ האַלדז אינ שניי,
ס׳פּאַרוויגטיקטע געזיכט אונ דעמ שינעל דעמ גרויענ,
אינ מוירעדיקע נעכט פונ ווינט אונ פונ זאַווײ
אַנ אָנגעפּעלצטנ מיט געדולד אונ קויעכ.
געזענ האָט ער אימ פונ זײַנ ווײַטנ אָנהייב אָנ —
א ריינעמ, ווי דער שניי דער ניט־געטריטער,
ווי ס׳שטייט פאַר אימ אינ פעלד נאַפּאָלעאָנ,
באַוווּנדערנד זײַנ קלוגשאַפט אונ זײַנ ווידדע.
אונ זיכערקײַט באַ אימ אינ הארצנ איז געווענ
פונ אָט דעמ פּראָסטנ רוסלענדישנ גיבער.
צו אימ האָט דאַמאָלט זיכ זײַנ בליק געווענדט,
צו אימ האָט דאַנ ער דעמ באַפעל געשריבנ.

V

אָט איז ער. אַפּ דעמ עקסטנ ראַנד.
אונ די האַרמאָשקע דורכ דער פּלייצע אַפּנ רימענ.
ער שיידט זיכ ניט מיט איר. אינ שלאַכט — באַנאַנד.
די אויגנ — דורכגעטריבענע אונ בלויע, ווי דער הימל.
אָט איז זײַנ בלאַנקענדיקער ביטל צו דעמ טויט,
זײַנ ניט-געצוימטע לוסט אונ ליבע צו דעמ לעבנ.
ער טיילט דאָרט מיט א פרײַנט דעמ לעצטנ ביסנ ברויט,
דעמ קאָפּ פאַר אימ ער גרייט איז אָפּצוגעבנ.
געזענ האָט ער אינ אימ פונ פאָלק דעמ שטאַמ,
וואָס אַזוי שווער איז אימ צעוויגנ אונ צעטאַרענ.
נאָר אינ געשלעג — זײַנ מוט איז טיפער פונעמ יאַמ,
אונ פונ די שטורעמ-ווינטנ שטאַרקער איז זײַנ צאָרנ.
אונ גרויזאַמקײַט אינ בליק באַ אימ איצט ברענט,
באַ אָט דעמ פּראָסטנ רוסלענדישנ גיבער,
צו אימ האָט זיכ דער פירער דאַנ געווענדט,
צו אימ האָט דעמ באַפעל ער דאַנ געשריבנ.

VI

אונ פאר זײַנ בליק געשטאַנענ איז דער קאָמאַנדיר,
דער דאָר דער נײַער הײמלענדישע ריטער.
דער אופגעוואַקסענער אינ בלענדנדיקנ ליכט
אונ אינ געפאַרנ א געשטאָלטער אונ צעבליטער.
ער האָט געזענ אינ אימ די פּרווו פונ פינפ אונ צוואַנציק יאָר,
וואָס אופגענומענ האָט זי דרייסט אונ מיט פאַרטרוי ער,
זײַנ טראָט איז פעסט, זײַנ גײַסט איז קלאָר —
דער לעניג-ווידערוווקס, דער שלאַכטמאַנ אונ דער בויער.
ער טראָגט אינ בליק דעמ שטאָלצ פונ לאַנד,
אונ פונעמ פאָלק דעמ גורל — אינעמ האַרצנ.
די צוקונפט האָט דערלאַנגט די שווערד אימ אינ דער האַנט,
ער דענקענ זאָל דורכ איר אונ אומגעוואַקלט האַרט זײַנ.
באַגײַסטערונג האָט אינ געזיכט בא אימ געברענט,
אונ אָפּפער ליכטיקער, אונ הייסע ליבע.
צו אימ האָט דאַנ דער פירער זיכ געווענדט,
צו אימ ער דעמ באַפעל האָט דאַנ געשריבנ.

VII

א יעדער וואָרט איז אָפּגעגאַנ מיט בלוט,
א יעדער בוכשטאַב האָט געטריפט מיט ווייטעק,
געשריבנ האָט ער דעמ באַפעל מיט צאָרנ אונ מיט ווּוט
פונ צענדליקער מיליאָנ פאַרקאָוועטע אינ קייטנ...
אינ סרייפעדיקנ אש, אַפ לינקס אונ רעכטס,
געטאַנצט די האַק האָט איבער רוקנס מיט געלעכטער,
עס האָט צו אימ געטראָגנ זיכ דער שטומער קרעכצ
פונ אופגעהאַנגענע, געקרייצטע זינ אונ טעכטער.
„קײנ טראָט צוריק!״ — האָט זיכ אינ יעדער וואָרט געהערט, —
ניט צולאָזנ דעמ טויט! פאַרשליסנ אימ די וועגנ!
ניט נאָר דאָס לאַנד דער פײַנט מאַכט כאָרעוו מיט דער שווערד —
דאָס האַרצ פונ פאָלק ער רײַסט שוינ מיט די נעגל.
געשריבנ האָט ער דעמ באַפעל, פאַרנעמענדיק ס׳געוויינ
פונ גאָר דער ערד, פאַרזונקענער אינ טרויער,
אונ אַפ א ביקס אימ אופגעהויבנ הויכ פאַר דער אַרמיי,
איר די נעשאָמע פונעמ פאָלק געטאָנ האָט א פאַרטרוי ער.

VIII

א ווינט געטראָגנ האָט מיט רויכ זיכ דאמאָלט דורכנ פעלד,
געגאנגענ איז איבערנ קאָפּ א קאנאָנאדע.
אנ איבערופ נ׳סאדאָווסקיס טייל. ס׳האָט קיינער ניט געפעלט:
די אומגעקומענע מ׳האָט אויכ אינ זינ געהאט דאָ.
געפלאקערט האָט די זונ פארטויבנדיק אונ העל,
א דריטער ווינט געגאנ איז פונ דער וואָלגע,
אונ פאר זײַנ טייל געלייענט האָט סאדאָווסקי דעם באפעל,
א יעדער וואָרט פאר זיכ אליינ ווידערגעהאָלט דאָרט.
געלייענט שטיל. זיכ אָפּגעשטעלט. א ווײַל — פאר זיכ.
אונ פאָרגעזעצט דאָרט מיט א קאָל, ווי פונ די ביינער,
אונ טרערנ האָבנ אימ געברענט ס׳פארווינטיקטע געזיכט.
קיינ אָטעמ ניט געהערט האָט זיכ פונ קיינעמ.
מיט אָפּפער איז געווענ די שטילקײַט זאט,
געזיכטנ בא סאָלדאטנ האָבנ אויסגעזענ, ווי בראָנזע.
אינ אָפּשײַנ פונעמ פלאקערדיקנ סטאלינגראד
האָט קיינער נאָכנ לייענענ קיינ ריר געטאָנ זיכ...

13. א זעונג

I

אונ איצט האָט שוינ דעמ זעקסטנ טאָג סאדאָווסקי ניט גערוט,
ניט צוגעמאכט קיינ אויג, ווי אינ א פיבערדיקנ כאָלעמ;
צומאָל שוינ ניט אליינ באנומענ, וואָס ער טוט,
ווי דער פארשטאנד וואָלט קלאָר שוינ ניט געדינט צומאָל אימ.
ער האָט דעמ הימל ניט געזענ שוינ וויפל טעג.
פארגעסנ האָט ער שוינ, צי ס׳איז פאראנ אָ הימל...
געגאנ איז מאבלדיק, אָנ אופהער דאָס געשלעג,
ס׳האָט אלצ געברענט, נאָר ליכט — קיינ סימענ!
אינ רעגנדיקנ בלײַ, געמישט מיט זאמד,
אינ פײַער-ווירבל פונ צעפאלענע געוועבנ,
האָט אימ געדוכט זיכ, אז ער שווימט אינ פלאמ,
אונ אלע ווײַל גיט אימ א בליצ זײַנ דורכגעגאנגענע לעבנ
אינ מיליאָנענ שטויבנ, אופגעוויכערט אינ דער הייכ...
דערזעט ער אפ אנ אויגנבליק זײַנ זונ האָט אונ וואסיאָנענ —
זיי רײַסנ זיכ ווי פונקענ דורכ צו אימ פונ רויכ,
נאָר שווער איז אימ שוינ, אזוי שווער זיי צו דערקאָנענ.

II

און אָפּגעטריבנ אינ געדאנק האָט ער פונ זיכ
אלצ, וואָס אינ זינ איז אים פונ יענער זײַט געקומענ.
זיי שווינדלענ אינ זײַנ מידנ מויעכ אזוי גיכ:
ניינ, דאָס איז ער אליינ! ער קומט פונ ערגעצ פונ ארומ אָנ...
און אָפּ זײַנ פרווו-נאָרטנ דערזעט ער פלוצעמ זיכ,
אינ אינגעווייד פונ דר'ערד, אינ פלאנצונגענ פארקלאמערט.
און ערד — אָפּ זײַנע הענט, און ערד — אָפּ זײַנ געזיכט:
זי איז — זײַנ זונ. זי איז — וואסיאָנע! און זײַנ מאמע!
ער האָט אזוי זי גרינטלעכ דורכשטודירט,
ארויסרופנ ער קאָנענ זאָל פונ איר געוויקס און בליִונג...
אצינדערט ליגט ער דאָ אליינ, פארזייט אינ איר,
ווי אזא פרווו פונ זעלבסטגעבראכטער זריִע,
וואָס דארפ פארוועבנ זיכ איינייגעמ מיט דער ערד
און ווערנ אויס, קעדיי דאָס זײַנ זאָל בליִענ און זיכ מערנ!
א ריר געטאָנ האָט ער זײַנ לײַב — ער לעבט! ס'איז ער!
און פונ די אויגנ האָבנ אימ א טריפ געגעבנ טרערנ.

III

ס'האָט ווי א שווארצע כמארע זיכ גערוקט דער וואל
און אופגעוויכערט ווירבלדיקע קנוילנ.
סאדאָווסקי איז געווענ פארשאָטנ אָפּ דער האלב,
און בלוט געטריפט האָט ווארעמ פונעמ מויל אימ.
ער האָט געטאפט די ערד, פונקט ווי זײַנ אייגנ לײַב,
זיכ צוגעהערט צו איר און צו איר לאָשנ:
זי איז פאראנ! זי רעדט, פארשלינגענדיק זאָס בלײַ,
נאָר ער אליינ איז אָפּ דער העלפט ניטאָ שוינ...
פונ גאָר דער אומענדלעכער רוסלענדישער ערד
איז איצט אָט דאָס-אָ בערגעלע — דאָס הארצ און די נעשאָמע,
וואָס עפשער פאר א קייווער איז עס אימ באשערט,
נאָר אויסער דעמ איז אינ דער וועלט איצט גאָר נישטאָ מער.
אָט דאָ, אָפּ אָט דער אומזיכטיקער הייכ,
צו איר האָט ער דאָס גאנצע לעבנ זײַנס געקויקלט
און עס געבראכט, אז געבנ זאָל אזא מינ לויכט
צו אימ פונ וואָלגע-טײַכ די וווּנדערלעכע בלויקײַט,

IV

און א פארטויבטן געבן אים דאָ א דערמאַן,
מיט האַלב-פארמאַכטן בליק זאָל ער דערזען דאָ,
אז ס'הענגט דאָס לאַנד דאָס גאַנצע אָפּ איצט פון איין שפּאַן,
אז ס'וועגט איר גורל זיך אצינד אין יעדן זעמדל,
אז ס'דראָט דער טויט ניט אין זײַן אָפּגייענדיק בלוט,
נאָר אין א יעדן נאָכגעלאָזטן שפּאַן דאָ.
און האַלב-געשמידט האָט ער א יעטווידער מינוט
אדורכגעבראָכט מיט בלוט קאָמאַנדע נאָך קאָמאַנדע,
אז ס'איז אין אָט דעם בערגעלע דאָס גאַנצע לאַנד,
און שטרעקן דאַרף מען לאָזן זיך פאַר דעם די העלדזער,
אז אויב פון דאָרט זיך עפנט פאַר דעם פײַנט דער קאַנט,
פארמאַכט פאַר רוסלאַנד און פאַר אַלעמען די וועלט זיך!
און ווי א ווונדערלעכע זעונג פון קאַיאָר
געשטאַנען איז וואַסיאָנע איבער אים. די ווונד אים באַנדאַזשירט מיט ליבע;
דעם רייעך מיטאַמאָל האָט ער דערהערט פון אירע האָר
און זיך א ציִ געטאָן צו זיי מיט די פארמאַכטע ליפּן.

14. אוקראַיִנישער נאָדן פאַר גערטרודען

I

„...און טאָמער וואָס — איז גלײַך אין וואַלד אַוועק",
לייענט וואַסיאָנע אין א בריוו צום וויפלדיקן מאָל שוין איבער.
פארכאַלעשט האָט אין ווײַט געצויגן זיך א וועג
אַן אומעטיקער און א טריבער.
אין גערטנער האָט דאָס אויבסט נאָך ווו-ניט-ווו געגרינט,
פּאַפּשוי פארבראָכענער געצאַנקט האָט צווישן זיי דאָרט.
וווּהין וועט זי מיט זיבן קינדער לאָזן זיך אצינד?
וווּהין וועט זי זיך לאָזן מיט אַן אַלטן זיידן?
אָפּ קיינעם האָט סאַדאָווסקי אין דעם בריוו זיך ניט געפרעגט,
און וואָס עס טוט אים ווײ, האָט ער פון איר פארהוילן.
באַם ראַנד פון בריוו האָט זיך געפּינטלט האַלב-פארמעקט:
„דערווײַל איבערפאָרמירן זיך די טיילן..."
אַוועלכע? — גיט דאָס האַרץ בא איר א ברי.
און וואָס באַטײַט דאָס וואָרט איבערפאָרמירן?
די גאַנצע צײַט האָט זי געהאַט איין בריוו פון אים,
און אין געדאַנק זי גיט א ציטערדיקן ריר אים...

II

דורכ גאנצע נעכט אינ קיכ בא דעמ טאָפּטשאַנ
קומט ניט קיינ שלאָפ אפ אירע אויגנ די פארקלערטע:
ווער ווייסט, צי לעבט ער נאָכ? צי איז ער נאָכ פאראנ?
צי ניט פארדעקט האָט אונטערוועגס א בערגל ערד אימ?
פאָנ-שפּעק פוצט אויס זיכ. אפנ שליאַכ גיט ער א גיי,
מיט פרעכנ סקריפּ זײַנ יעדער שפּאנ דאָרטנ צעלאָזט זיכ,
אז בא די רוסנ איז ניטאָ שוינ קיינ ארמיי,
אז מ'האָט פונ לאנג זי שוינ פארטיליקט אונטער מאָסקווע.
אינ ווײַטנ ציט, פארכאלעשט, זיכ דער וועג
ביט לעצטער נאכריכט פונ פאָנ-שפּעקנ א כארוויטער.
אונ נידערשלאָגנ מע צעטראָגט אימ מיט דערשרעק,
אונ נידערשלאָגנ גיט אימ איבער איינס דעמ צווייטנ.
וואסיאָנע ציילט די וואָכנ אונ די טעג,
מיט ווי זי רײַסט זיכ פונ די קלעמענ:
ווהינ זשע לאָזט מענ זיכ אוועק?
ווהינ? צו ועמענ?..

III

פאָנ-שפּעק רעדט שטאָלצ אפ דײַטש אדורכ זיכ מיט דעמ פּי,
אונ מיט דעמ וווּרשט, אונ מיט דער טײַענדיקער סאלע,
ווענ ס'אויבערמענטשלעכע אינ מאָגנ ער דערפילט,
ווענ ס'אלגעוועלטיקע גיט ראַפּטאָמ א באפאל אימ.
ער גייט אינ האָכדײַטש זיכ פאנאנדער אפנ קאָל
מיט ווו א קאטשקע, ווו א גאנדז אונ מיט די הינער.
עס בלאָזנ אָנ בא אימ די פּיסקעס זיכ: יאוואָל,
עס וועט אימ ענטפערנ אפ דײַטש גאנצ אוקראַינע!
די שיכ זיכ אויספּוצנ דעמ זאָקנ ער באפעלט,
באפעלט די שפּראַכ די דײַטשע אימ באַהערשנ,
ווײַל זיגרײַכ דורכמארשירט די גאנצע וועלט
האָט דאָס אימפּערישע, דאָס דײַטשישע געווער שוינ!
דער זאָקנ האָט געהערט, באגרײַפנ ניט געקענט:
עס האָט נאָכ קיינ בענ-אָדאָמ ניט געזענ אזא זאראזע,
אז שפּרעכנ שפּרעכט ער מיט די אויפּעס ווי א מענטש,
אונ פרעסנ פרעסט ער אופ זיי ווי א כאזער.

IV

די האלבע נאכט געלײגט האָט זיך מיט שרעק,
צו האלבער נאכט האָט מענ אפ אומגליק זיך געריכט דאָרט.
זיך אומגעקערט פונ דורכפירנ אנ אקציע האָט פאָנ-שפעק
אונ זי בא זיך אינ טאָגבוך מיט דעטאלנ אויסגעריכטעט.
געװענ זײַנ טיש איז מיט מײַכאָלים ברײט געדעקט,
געװארט אפ אים האָבנ געטראנקענ פונ בורגאָניע,
א מאָלצײַט האָט אלײנ געפראװעט זיך פאָנ-שפעק
אונ רופנ יעדער װײַלע זיך געלאָזט װאסיאָנענ.
נאָר ניט געענטפערט האָט װאסיאָנע אפ זײַנ רופ,
דעמ שלאָפ פונ זײדנ אונ פונ קינד האָט זי געהיט דאָרט.
אָט גיט פאָנ-שפעק פונ קאס שוינ דעמ נאגאנ א פרוּװ,
אָט גיט די נאכט אפ מײַלנ װײַט שוינ אזא ציטער.
דער זאָקנ כאפּט זיך אופ, אונ ציילעמט זיך, אונ װארט,
די אויגנ שטעלט ער אפ װאסיאָנענ אָנ די גרינע:
— אזא מינ ביטערע אונ לאנגע נאכט,
נאָך, װײַזט אויס, װײַט, װאסיאָנע, ביז באגינענ...

V

אנ אופגעלײגטער האָט פונ בעט זיך אופגעכאפּט פאָנ-שפעק,
דעמ לעצטנ טראָפּנ שלאָפ פונ מויל ארויסגעגענעצט.
זײַנ איבערמענטשלעכקײַט דערפילנדיק פונ עק ביז עק,
איז ער אריבער פונ דער קיך די נידעריקע גרענעצ.
ער איז געװענ אינגאנצנ נאקעט, װי זײַנ פּליך,
אנטפלעקט די שאנד אינײנעמ מיט דעמ האָנער.
געזעסנ זײַנענ אינ א װינקל אפנ קיך
דאָס קינד, דער זײדע אונ װאסיאָנע.
א װײַל האָט זיך פאָנ-שפעק געקראצט די הױלע הויט,
געלאנגװײַליקט האָט זיך פאָנ-שפעק א װײַלע,
דערנאָך האָט ער זיך אָפּטאָנ דאָרט געשטעלט זײַנ נויט
אונ „דויטשלאנד איבער אלעס“ צוגעזונגענ זיך ניט אײַליק,
װי ער װאָלט בעשאס-מײַסע עפּעס זיך דערמאנט,
װי אינ היסלײַװעס װאָלט ער דאָרט, פאָנ-שפעק, געשטאנענ.
געטוליעט מיטנ קינד האָט זיך װאסיאָנע צו דער װאנט,
דער זאָקנ האָט געברומט: אזוי-אָ זעט זי אויס, גערמאניע!

VI

גערמאניע! איר העכסטער גראד פונ גײַסט,
פונ נײַער אָרדענונג די בלענדיקע אנטפּלעקונג
דערשײַנט דאָ פאר א פרוי, א קינד אונ פאר א גרײַז
אינ דער געשטאלט אינ דער אנטבלויזטער פונ פאָנ-שפּעקנ...
זי איז ניט צוטריטלעכ אינ איר געוואג
אונ אינ איר אומבאגרענ׳צטנ דראנג צו הערשנ.
ס׳געהערט איר שוינ די בלוט-געזאלבטע האק,
די קלאָלע פונ א קאָנטינענט א גאנצנ איר געהערט שוינ.
איבער אײראָפּע שטײט גערמאנ׳יע, ווי פאָנ-שפּעק
אָט דאָ אינ ק׳כ, א נאקעטע, אינ אָרעאָל פונ מאָרדנ,
די האק איבער דער פרײַהײַט מענטשלעכער געשטרעקט,
אונ מיט אראָפּגעהאקטע קעפּ פארזײט זי נײַע אָרד׳נונג.
אדיע, יאָרהונדערטנ, אפ לעסטערנ אײַכ פראנק-אונ-פרײַ
אינמיטנ העלנ טאָג, אינ יעדער שטוב, אפ יעדנ קרײצוועג!
דער כוישעכ, א געפּאנצערטער, זיכ שפּארט ארײַנ
די וועלט אינ פינצטערניש דערטרינקענ אונ פארפּלײצנ.

VII

גערמאניע — אנטבלויזט, אזוי-אָ, ווי זי איז!
פאָנ-שפּעק האָט פאָרגעשטעלט זי ברײט אונ ווירדיק.
געלאָזט באטראכטנ האָט ער זיכ פונ קאָפּ ביז פיס,
א יעדער רעגע זיכ געמערט האָט זײַנ געוויכט דאָ.
ער האָט דערגרײכט דעמ שפּיצ פונ העכסטער מאכט
איבער א קינד, איבער א פרוי, איבער א זאָקנ,
צי עפּעס מער נאָכ אויסדריקלעכס נאָכ אזא נאכט
וואָלט ער געקאָנט די קנעכט ווענג זײַנ הערשאפט זאָגנ
ווי דאָס, וואָס ער, א נאקעטער, האָט זיי באערט
מיט אָפּטאָנ זײַנ באדערפעניש פאר זיי דאָרט אינ די אויגנ,
אינ זײער היימ, אפ זײער ערד,
אפ וועלכער בלויז צו דעמ אונ עפּשער נאָכ אפ וואשנ וועש זיי טויגנ?
אונ דאָכ האָט עפּעס אימ אינ קאָפּ געטאָנ א פּלעט:
ס׳וואָלט ניט געשאדט א פּאָטאָ — ווי ער הערשט אונ רוט דאָ,
אונ מיטנ נעכטנ פיורער-שפּײַז-פּאקעט
א קארטע אָפּשיקנ קײנ דײַטשלאנד זײַנ גערטרודענ.

VIII

דער אלטער האָט זיך אופגעשטעלט. נאָך אים וואסיאָנע מיטן קינד,
און, שווײַגנדיק, די קיך פארלאָזט זיי האָבן.
פאר זיי האָט נאָך די ערד די הארבסט־קע געגרינט,
פאר זיי האָט שטילקייט נאָך דער וואלד געהאט פארגראָבן...
געגאנ, ווי פונ א וועג א ווײַטנ — זאלבעדריט,
דער זיידע מיט א שטאָק, און מיט א קלומעקל וואסיאָנע.
געוויינט די ערד האָט שטיל בא זיי אונטער די טריט...
— עס קומט די צײַט פונ גיפט, ווי ס׳קומט די צײַט פונ האָניק, —
געמונטערט, גראָבנדיק אנ ערד־עטיבל, דער אלטער האָט: —
א עטײַער לייג, וואסיאָנע, אופ דערנעבנ,
קיינ פויגל אפנ פעלד פארלאָזט ניט גאָט
און נעמט בא קיינעם פאר דער צײַט ניט צו דאָס לעבנ!.. —
און ערגעצ גייט גערטרודע אלע וואָך אינ קירך
און אפנ פאָסט — א יעדנ טאָג. און יעדנ טאָג — א פעקל.
זי קלײַבט זיך אפ איר האָכצײַט אָפפאָרנ שוינ גיך.
צום ברויטיגאמ[3] קיינ אוקראַינע. צו פאָנ־שפעקנ.

IX

געדרייט האָט בא גערטרודענ זיך דער קאָפּ פונ גליק,
געזענ האָט זי אוקרײַנע, קוקנדיק אפ זיך אינ שפיגל.
די קליבעס זײַנענ, דאכט זיך, איר א ביסעלע צו דיק,
דער בויך האָט, דאכט זיך, איר א ביסעלע געשטיגנ.
נאָר ס׳מאכט ניט אויס. פאָנ־שפעק האָט ליב,
ווענ אלעס בא דער פריילנ שפּאָרט מיט א געשפרודל.
עס גיבנ זיך בא איר די באקנ א צעבלי:
ס׳וועט קאָנטעס זײַנ פאָנ־שפעק מיט זײַנ גערטרודענ!
פונ פאָרגעפילנ טראָגט זיך אזא זיס געהוד,
כאָלוימעס זיסע ארום איר זיך שפינענ.
זי זעט זיך א באזיצערנ פונ א פאנטאסטיש גוט:
איבערנ האלדז אינ געגדז, אינ אינדיקעס, אינ הינער,
און ס׳לויפנ אום כאזיירים דאָ און דאָרט,
און אלע צערטלענ זיך צו איר מיט אזא ליבנ צוריר.
אָ, ווי ס׳באוועגט זיך אינ דער וואָר א יעדער וואָרט,
וואָס צוגעזאָגט די דײַטשישע סאָלדאטנ האָט דער פירער!

X

זאָל שוין די רייזע גיכער פאָרקומען זהין,
א שאָד איז יעדער נאַכט און יעטווידער באגין איר.
כאָטש פילן פילט זי זיך שוין דאָ, נאָך אין בערלין,
א האלבע הערשערן פון אוקראַינע!
ס'האָט שוין דערעסן איר צו טראָגן אלץ אין קאָפּ
און פון א פרעמדן אויג דאָס צוגעשיקטע צו פאַרדעקן,
און דאָס — וואָס עכּיינים קוקן איר אריין אין טאָפּ
און ציילן אלץ, וואָס זי באַקומט טאָג-טעגלעך פון פאָן-שפּעקן.
זי וועט זיי אויך פון דאָרטן עיקן יעדער וואָך
א שטיקל שפּעק. א בייגל ווורשט. א פרענטל פּוטער.
עס זאָל די צייט איר נאָר דערלויבן — אָך!
און גוטסקייט פאַר געוויס וועט קלעקן בא גערטרודען...
זי האָט געכעזשבנט, און געטרוימט, און זיך געאיילט,
אין שווער געוועזן איז פון די טרוימען זי דערוועקן,
זי זעט זיך שוין, ווי אין א לוסטיקן פּאַרוויל
זי פּאָרט ארום איבער איר גוט איינינעם מיט פאָן-שפּעקן.

XI

פאָן-שפּעק וואָלט שוין געקאָנט פארענדיקן דעם קריג,
געהאט דאָרט עפּעס נאָך צו טאָן האָט ער דען?
עס האָבן אונטערטעניק זיך פאַר אים געוויגט
די אוקראַינישע די פעטע ערדן,
און פערד געפאנגענע פון העכסטן שטאַם,
און גוטע צוגעלאָזענע בעהיימעס.
מיט פרוכט מיט רייפע פאַר זיין הערשערישן שטאַנד
אין גאָרטן אויסגעצויגן יעדער בוים איז.
די יידן אויסגעקוילעט. קיינער מער נישטאָ.
און זיין גערטרודע גרייט זיך שוין אהערצו אין דער רייזע.
און ווו ער שטעלט אוועק דעם פוס — איז שטאָל,
אף וואָס ער לייגט אוועק די האַנט — איז אייזן.
נאָר עפּעס זיך פאַרהאַקט מע האָט דאָרט בא קאַווקאַזער שוועל,
און עפּעס א פאַרדראָס אזא מין דאָרטן, בא דער וואָלגע...
און פּלוצעם האָט זיין טייל באַקומען א באַפעל:
„זיך אופהייבן! און נאָך די אוואַנגאַרדן פאָלגן!"

15. לאַטקעס

I

גיאַלקעס אַפן סטעפּ צווישן צעטראָטן גראָז,
און באַ די נעכט לאָזט זיך אַראָפּ מיט בעז דער הימל.
פאַרלוירן האָט זיך אַפּ קובאַן דאָס דערפעלע פּאַגאָסט,
ווי איבער גרינס געלאָזט מע וואָלט זיך ערגעץ שווימען.
באַשטאַנעס אויסגעטראָטענע אַנטקעגן קומען אָן,
און פרוכטנביימער הימלאָזע אַפּ וועגן וואָגלען.
נאָך וואָסער גייען זיי צום שטילן דאָן
און, ברענענדיקע, טראָגט דער ווינט זיי צו דער וואָלגע.
זיי האָבן אָפּגעשײַנט מיט צוויט און אָפּגעדינט מיט פרוכט
אַזויפיל בראָכעדיקע זומער-טעג און האַרבסטן אין סטאַניצעס.
און אויך פון בינען גאָלדענע דער זיסער שפרוך
האָט פאַר דעם אומגעריכטן אומגליק ניט פאַרהיט זיי.
פון פײַער איז געגאַנגען אַ האָגל און אַ גאָס,
די פרוכטנביימער אופגעפרעסן אַלע נאָך אין מײַ דאָרט.
פאַרשוועלט האָט מיטן קלויסטער זיך דאָס דערפעלע פּאַגאָסט,
עפשער אַזויאַרום וועט עס דעם אומגליק מײַדן...

II

ניט ווײַט פון קלויסטער האָט זיך אָפּגעשטעלט אַ טאַנק,
מיט דער האַרמאַטן-רער אַ טײַט געטאָן, ווי מיט אַ פינגער.
איבערן קופּאָל אַ פאַרשטויבנדיקן זאַלפּ דערלאַנגט,
און אופגעגאַנגען איבער אים אַ פײַערדיקער רינג איז.
צעשאָטן האָט דער קופּאָל זיך אַפּ דר׳ערד
מיט טויבן קרעכץ מיט קופּערנעם פון גלעקער,
און אונטער בראָך פון קלויסטער האָט זיך קוים געהערט
דערשטיקטער כריפּ פון בייניקן געברעקל.
ס׳איז דאָרט קיין גאָט-דינסט לאַנג שוין ניט געווען,
באַהאַלטן מאַמעס האָבן דאָרט מיט קינדער זיך צוזאַמען;
אַ ניט-געשוירענער דער גאַלעך איז אַוועק
מיט ביקס אין האַנט אין וואַלד צו פאַרטיזאַנער.
געגישטערט האָט די קרעאַטור פון דײַטשלאַנדס מאַכט,
דעם ליוק ווי שטערן פלאַטשיקן פאַרהויבן,
אַפּ אַ קאָמאַנדע, גרילצנדיק, געוואַרט:
„אַרופּ אַפן געקעפּטן קלויסטער מיט די רויפן!“

III

א וואָרפ געטאָנ האָט זיכ פונ טאנק אליינ די דעק,
פונ איגווייניק מיט טעמפנ פינצטערנ געלאָקער
ארויסגעשפרונגענ איז דער לייטענאנט פאָנ-שפעק
אונ אפנ קלויסטער זיכ געשטעלט, פארזויגנ אינ בינאָקל.
א שווארצע קאסקע האָט זיינ קאָפּ פארדעקט.
אונ קיינ געזיכט! קיינ אויגנ! אונ קיינ שטערנ!
א צווילינג פונעמ טאנק האָט אויסגעזענ פאָנ-שפעק,
וואָס פרעסט אונ קאָנ זיכ פרוכפערנ אונ מערנ.
ער איז געשטאנענ אפנ קלויסטער אונ געקוקט
אונ אויסגעמאָסטנ אלצ, וואָס אימ וועט דאָ געהערנ.
ס׳האָט אויכ אפּ אימ געקאָנט זיכ עפענענ א ליוק,
עס זאָל א שטיקל שטאָל ארויסשפּרינגענ פונ די געדערימ.
פארכאלעשט אונ פארטויבט פונ עק צו עק
געלעגנ איז דאָס דאָרפ אונטער הארמאטנ-רערנ.
אונ אופגעגאנ אפ דעמ, ווי אפ א קרוינשטול, איז פאָנ-שפעק
פאר באלעבאָס פונ דער געקעפּטער וועלט זיכ צו דערקלערנ.

IV

דער וועג זיכ ווארגט מיט רויכ אונ שטויב,
די פאנצערס, רייַסנ זיכ ווי איבער שטיגנ.
געלאָזט האָט זיכ גערמאניע אפ רויב,
גערמאגיע איז אופגעגאנגענ אפ האריגע.
עס רירט זיכ קיינ בעהיימע צו צומ גראָז,
אונ אינ געוויינ זיכ וויגנ זאנגענ אפ די פעלדער.
עס שטייענ שטיבעלעכ, ווי ערעוו דעמ צעשאָס,
דער אומגליק ווארט בא יעדער שוועל דאָרט.
א שטאל צו שטאל אינ פייַנ זיכ פרעסט,
אינ טרויער טוליעט שייַער זיכ צו שייַער.
א מאָלצייַט פראוועט זיכ אינ דאָרפ די פעסט,
די טירנ אופ, צעפראלט דורכ פייַער,
פונ שטוב צו שטוב — אינ פיבער זיכ א וואָרפ,
פונ הויפ צו הויפ — ווו ס׳קומט איר אפנ זינ אופ.
פאָנ-שפעק פרעסט אופ איצט א קובאנער דאָרפ
איניינעמ מיט די פאָדקעוועס אונ מיטנ טינעפ.

V

געאָרעמט מיט א טאָפּ, דער בליק — א מעסער,
האָט זיך פּאָנ-שפּעק געקוויקט: יאוואָל!
ער האָט אזויפיל לענדער שוינ געהריזעט אונ געפרעסנ,
אָבער אזא געניס נאָכ ניט געהאט קײנמאָל!
אינ שוויס פונ גיר זיכ שמעלצט דער האלוז-אונ-נאקנ,
די פיס מארשירנ אפנ אָרט, ווי אינ געהעפּ.
געשטאָפּט איבערנ זוימ א זאק זיכ נאָכ א זאק האָט,
די אויגנ זעענ ניט, פארפלייצט ווײַנענ די קעפּ:
מע פרעסט, מע זשאָרבט, מע הריזעט מיט די נעגל,
אונ פּונקט ווי פאר דער מיסע אײַלט מענ זיכ אפגיכ!
עס איז א שאָד צעשיידנ מיט מײַכאָלימ זיכ א רעגע,
גרויסמוטיק מ'איז זיכ מייכנ אונטער זיכ.
עס קלעפּנ פעדערנ צומ לאצ זיכ אונ צו אקסל.
פּאָנ-שפּעק — אינ פוכ, באלד — פליענ זיכ ער לאָזט.
די נײַע אָרדענוונג אינ דערפעלע צעוואקסט זיכ,
ער פירט די אָרד'נונג אײַנ די נײַע אינ פאָגאָסט.

VI

פונ אלע שטיבעלעכ אינ דאָרפ האָט איינס געגלאנצט,
אונ בלויז פונ דעמ זיכ ניט געטראָגנ קיינ געוויינ האָט.
געדעמפּט די באלעבאָסטע האָפּערדיק האָט געגדז,
אונ ס'האָבנ זי געקניפּט די אָפיצערנ: „ס'ארא שיינהײַט!"
ארויפגעשמיסנ די מונדירנ בליציק-גיכ,
די הענט אינ טעפּ מיט ראש געלאָזט זיכ ווייקנ.
זיכ ווי א היישעריק געטראָגנ אפנ קיכ
אונ — „דויטשלאנד, דויטשלאנד איבער אלעס!" — זינגענדיק געמייקעט.
עס האָבנ ראָשטשינעס מיט פארע זיכ געהויבנ פונ די טעפּ.
די דײַטשנ האָבנ לאטקעס רוסישע באשטעלט זיכ,
אונ מיט די צירקלענ זיי געגרונדיקט אונ געמאָסטנ אינ דער גרעב,
די ארבל אינ דער הייכ פארקאשערט, ווי די שמעלצער,
אונ בא די סקאָווערדעס — א ריטערלעכ געשלעג,
פּונקט ווי א האנט-געפעכט, צעיושעט אונ פארהאוועט.
קינזשאלנ — הויל. מיט שטיקער סאלע שווייסיק זיכ באלעקט
אונ הויכ געריממט די רוסישע פּאָטראוועס.

געריסנ האָבנ זיי די לאָטקעס אפנ פלאמ,
גערמאניעס רומ און מאכט באשטעטיקנדיק גרויזאמ.
און אינ דעמ זשאָרבנדיקנ ווילדנ טאראראמ
געשפּארט האָט אינ דער הייכ א מאלפּישער געוואָי זיכ.
ס'פארבליט די נייע אָרדענונג באמ כטאראָסטע אינ שטוב,
צו דייטשלאנדס גייסט די סטאראָסטיכע זיי באהעפטנ.
און שטיקער סאלע אינ די ברוזעמער מע שטופּט —
איבערגעפרעסענע, פארדאמטע און געפּלעטע.
מיט רוסלאנד ספּראוועס וועלנ זיי זיכ גיכ און קורצ.
ווי שיינ די באלעבאָסטע איז! ווי פורכטבאר ווייכ און גלאט איז!
און מיט א כייִש-פארגעניגנדיקנ שלוכצ
געשטאָפּט זיי האָבנ זיכ מיט איר, ווי מיט די לאָטקעס.
געקוקט דער סטאראָסטע צעכושט האָט אפ די לייט,
און אפ זיינ קיכ, און אפ זיינ ווייב דער שיינהייט:
צי איז עס זיינס, צי ס'איז פונ אימ שוינ זייער ווייט,
ווער ווייסט? צעקייענ קאָנ ער עס אצינד אליינ ניט...

16. דעמ איגענעמ זונ אויכ

I

נאָר ס'האָט דער סטאראָסטע אצינדערט ניט קיינ צייט
אינ קלייניקייטנ אינ אזעלכע צו פארטאָנ זיינ.
קיינ איבעריקע רעגע אימ פונ טאָג ניט סטייט,
און בא די נעכט די אויגנ נישטערנ און בלאָנדזענ,
איז וואָס איז אימ דאָס ווייב? ער לאָזט עס דורכ פארביי,
אינ קאָפּ באוועגנ זיכ די שטיינער פונ זיינ מיל אימ,
וואָס ער האָט בא דער ראטנמאכט געצונגדנ א מאָל דריי,
און איצט האָט זיכ דאָס מאזל זיינס גענומענ מיט אימ שפּילנ.
די פּאסנ זעט ער שווינדלענ שוינ אינ איר...
ער שוויצט, און מיט א טוכ ער ווישט דעמ האלדז-און-נאקנ.
ער זעט, ווי וואָגנס שלעפּנ זיכ פונ דערפער אָנ א שיר,
און גאנצ פּאָגאָסט האלט גרייט פאר אימ די הוט: „הער ראקאָוו!“
עס גריסט אליינ פאָנ־שפּעק מיט אימ זיכ פאר דער האנט
און וועקט פונ קיווער ווידער זיינ פארמעגנ,
איז וואָס איז דאָ צו זענ און ניט צו זענ פאראנ —
ער האָט פאר דעמ קיינ צייט אצינדערט ניט קיינ רעגע.

II

פון קייווער שטייט אצינד זייַן נאכלע אופ צוריק...
נאָר פון די ביינער אפ פאָן-שפעקס מונדיר גייט דורכ א פיבער,
און עפעז שרעקט ער זיכ צו טרעפן מיט זייַן בליק,
כאָטש עפעס פרעגן האָט ער זיכ בא אימ געקליבן.
די מיל... די ערד... פאראַנ א יאמ צו טאָן...
דעמ פארקן קלויבט ער זיכ שוינ איבערפארבן,
אינ וואָס זשע גייענ אימ די לאטקעס אָן,
אז פון פאָן-שפעקס מונדיר זיכ רייַסט צו אימ א שארבן?!
ער דארפ אצינדערט א באשטימטע צאָל
קאָלווירטניקעס פארדעכטיקע דעמ שארבן נאָכ דערלאנגענ...
און ס'האָט די שרעק און ס'גליק באפאלן מיטאמאָל,
און ס'איז אינ צייַט בא אימ א דויכעק און א מאנגל.
וואָס זאָל ער פריִער טאָן? זיי רייַסנ אלצ!
די, מיט די שארבנס, איילנ זיכ דאָ, קאָנטיק...
און ס'ווארגט עפעס אזוי אינ האלדז,
די צונג עפעס אזוי זיכ פלאָנטערט...

III

פאפיר האָט אימ פאָן-שפעק דערלאנגט א בלאט,
א ציגארעט, און א טערמינ, און ניט געלאָזט זיכ דרייענ:
ער דארפ צונויפשטעלנ א צעטל — אקוראט:
ווער איז אינ דאָרפ א פארטיזאנ און ווער אינ דער ארמיי איז!
און נאָכ א בלאט פאפיר האָט אימ פאָן-שפעק געגעבנ א פארטרוי,
א שניידנדיקנ קוק און נאָכ א ציגארעטל:
ער זאָל פון שפייַז-פראָדוקטנ אימ צונויפשטעלנ גענוי —
בא וועמענ, וואָס און ווו באהאלטנ איז — א צעטל.
ער האָט דעמ רויכ פון ציגארעט געטאָנ א צי אריינ
און אימ ארויסגעלאָזט צוריק מיט גרויס מעווינעס,
און כאָטש צו לייַכט האָט אימ דער טאבעק אויסגעזען צו זייַנ,
און כאָטש צו הארב פון צעטל דער טערמינ איז,
און כאָטש ס'האָט אימ דער הוסט צו דר'ערד געטאָנ א בייג,
האָט ער דאָס ציגארעטל דאָכ א צי געגעבנ ווידער.
ער וועט זיכ שוינ א סטארע טאָנ, דער סטאראָסטע, אזוי,
אז זייַנ פאָן-שפעק זאָל הנאה האָבן מיט אימ צופרידנ.

IV

אונ פאָרױכטיק ס׳פּאפּיר געטאָנ א ליײג צונױפּ,
אפּ: דערשטיקטנ דאָרפּ געלאָזט זיכ װי א נעפּל.
בא אימ אינ האנט איז איצט א יעדער הױפּ,
בא אימ אינ האנט איז דאָרט א יעדער לעבנ...
א שאָרכ אינ בוזעמ־טאש פונ בלאט מיט בלאט...
געצױגנ זיכ צו דעמ האָבנ שױנ נעמענער אונ צאָלנ.
ער האָט כעזשבױנעס מיטנ גאנצנ דאָרפּ געהאט,
געהאט האָט ער אינ דאָרפּ מיט װעמענ זיכ צעצאָלנ...
פּאָנ-שפּעק האָט אימ אינ מױל בא זיכ געמאכט אנ אָרט,
מיט כעסעד דײַטשישנ גענומענ אימ פּארטױבנ...
א לעק גיט אלע װײַלע א׳מ די כײַע דאָ אונ דאָרט,
נאָר ס׳לאָקערנ אפּ אימ די ציינ פונ אונטנ אונ פונ אױבנ,
ער קאָנ שױנ ניט פונ דאָרט צוריק ארױס,
אונ קאָנ זיכ אינװײניק שױנ ניט פּארטײַענ:
איינ ריר זיכ ניט אזױ, אונ אלצ איז אױס,
אונ ס׳װעלנ אימ די ציינ צעכראָמקענ אונ צעקײַענ.

V

דער ציגארעט איז לײַכט אונ רײַסט דעמ האלדז...
עס שרײַבט דער סטאראָסטע, װער ס׳גיט אפּנ זיקאָרנ נאָר א גיי אימ.
ער דארפּ פּאָנ-שפּעקנ אױסלײדיקנ אלצ
אונ שטעלט זיכ פּלוצעמ אָפּ: זײַנ זונ איז אױכ א רױטארמײער...
ער סטארעט זיכ, דער סטאראָסטע, גייט אָפּ מיט שװייס.
פונ הױפּ צו הױפּ גייט זײַנ זיקאָרנ, װי דער אומגליק,
ער לאָזט קיינ איינעמ ניט אדורכ — ער װײסט:
פּאָנ-שפּעק די הײַזער טרייסלט, װי די קלומקעס.
עס גיט אימ דער באשריבענער פּאפּיר א שניט,
עס גיט דאָס לײַכטע ציגארעטעלע א שרעק אימ:
ארײַנשרײַבנ אפּ זיכ דעמ זונ צי ניט...
צי זאָל ער מינדלעכ מעלדנ עס פּאָנ-שפּעקנ?
ס׳הײסט: א מעסירע איצט אפּ זיכ גיי, סטאראָסטע, באשטאט!
אז אױכ בא דיר א זונ א רױטארמײער איז פּאראנענ...
ער האָט פּאר אימ באצאָלט דאָכ מיטנ פּאָרזיצער פונ ראט,
ער האָט פּאר אימ באצאָלט דאָכ מיט מאלאניענ...

VI

ווי בליאסקען דאָך אפֿן פּאַפּיר פֿון זײַן פֿאַרשפּראָך,
עס קאָן קיין אומגליק אין דער וועלט זיי ניט פֿאַרדעקן.
ער וועט ניט זשאַלעווען. ער וועט דערלאַנגען נאָך.
ער וועט אליין זיך צושטעלן פּאָן-שפּעקן.
און אויף די קני: גענעדיקער פּאָן-שפּעק!
און צו די פֿיס: זאָל אים זײַן הויכגעבוירט אויף שטיקער שנײַדן,
פֿאַראַן איז אויבעט אפֿן סטאַראָסטע א פֿלעק!..
נו, יאָ... נו, און די זון אליין? איז זי פֿון פֿלעקן פֿרײַ דען?
ער האָט א טונק געטאָן אין טינט די פּען,
אַרויסגעסקריפּעט שווער זײַן אייגענעם פֿאַמיליע-נאָמען
און מיט די ציין געקריצט: דערשטיקן וואָלט ער אים באַדאַרפֿט געווען,
אַרויסלאָזן נאָך בײַ דער מוטערס ברוסט אים די נעשאָמע!..
די צעטלען זײַנען גרייט געווען צו נאַכט,
דער סטאַראָסטע האָט אין טערמין קיין רעגע ניט געשפּעטיקט.
האַכנאָעדיק האָט ער פּאָן-שפּעקן זיי געבראַכט
און זיי, ווי ברויט ניט זאַלץ, דערלאַנגט אים א געפּלעטער.

17. א דעזערטיר

I

דער רויך פֿון ברענענדיקע הײַזלעך זיך רײַסט,
און אויף די ביימער קאָרטשען זיך אין פֿלאַם די בלעטער.
עס האָבן אין פּאָגאָסט פֿאַר ניט קיין הויכער פּרײַז
די דײַטשן אײַנגעהאַנדלט נאָכעט א פֿאַרעטער
בײַם סטאַראָסטע אין שטוב. געווען איז ער
געקליידט אין גרינער רויטאַרמייער-גימנאַסטיאָרקע.
באַטראַכט געהעריק האָט פּאָן-שפּעק אים, ווי א פֿערד,
א צוימל אין די ציין וועט ער אים ווי-ניט-איז באַזאָרגן,
דאַן גיין ווי א מאַשין ער וועט בײַ אים אין שפּאַן.
דעם רודער אײַנהאַלטן נאָר פֿעסט און מיט אים ריכטן.
אים איז דאָ אָפֿן אַלץ. און אַלץ — אונטער דער האַנט.
אים מיט דער בײַטש אזוי פֿון זיבן נאָך א ריר טאָן,
פֿון צײַט צו צײַט עפּעס א שטעק טאָן אים אין מויל,
פֿון צײַט צו צײַט ניט שרעק אים לײַכט פֿאַרזויגן,
און האַלטן אָנגעגרייט פֿאַר אים א קייל,
און האַלטן שטענדיק אפֿן אויג אים...

II

א פויטעקע האָט ער פאר אים געטאָן א דריי,
דערצו א רער א שווארצע פון א פאראבעלום,
און אויסקלויבן זאָל ער זיך איינס פון צוויי —
געגעבן שנעל פאָן-שפעק האָט א באפעל אים.
ער דארף אים דינען טרײַ. באלוין — פון שטיק.
צונויפקלאפן א גוטס די מעגלעכקײַטן האָט ער,
דערנאָך וועט ער אריבערכאפן זיך אהין צוריק —
האָבן די ווערטער זיך אונטער זײַן צונג געקנאָטן.
— נאָר טאָמער, — האָט פאָן-שפעק געטאָן די ברעם א הייב, —
לאָזט ער זיי דאָרט פון עפּעס וואָס צו וויסן... —
האָט אים פאָן-שפעק א טליִע דורך דער שויב
מיט א מישפאָכע א געהאנגענער באוויזן...
פאָן-שפעק האָט ביז דעם ביין און בלוט
ארײַנגעקלאפט אין מויעך יעדער וואָרט אים,
און אים דערלאנגט אפ אופהאלטן דעם מוט
א פאָרל גלאנציק-בולפענע באָטפאָרטן.

III

באקוקט האָט זיי פאָן-שפעקס מעשאָרעס לאנג,
און ווי נ׳א שווארצן שפיגל דאָרט דערזען פארקערט זיך,
דערמאָנט אין רויטארמייער ·זיך, וואָס פוילן אין געפאנג,
געדוכט: ער הערט פון ווײַט זייערע קרעכצן.
פארשפיליעט די באָטפאָרטן ער האָט שנעל. געניט.
און זיך געלאָזט אין גאס ארײַן א גיי טאָן.
זיי שנײַדן, דאכט זיך אים, א ביסל אין די קני,
זיך אויסגעוויזן האָבן זיי אים שווער, ווי קייטן.
און איבערהויפט — ס׳איז עפּעס גאָר ניט זײַנע פיס...
באשלאָגן האָט א שוויס אים: מאָדנע פיס בא אָט די דײַטשן...
מע קוקט אפ אים פון אומעטום געוויס.
ער שטייט באם שטוב. אים דוכט, אז ער איז ווײַט שוין...
און פלוצעם האָט אין זיי א שמײַס געטאָן א שטיין.
א קוק טאָן וועד — האָט אים קיין מוט געסטײַ׳ט דאָרט.
ס׳איז קיינער ניט געווען כוץ אים אליין:
„צי האָט דער שטיין אליין אין אים זיך ניט געשלײַדערט?!"

IV

דעם ראַנד אַריבער דאָ גייט ער אַליין,
ווי נאָר דער פּראָנט האָט זיך צום דאָרף דערנעענטערט,
און איצט וועט אויסקומען צוריק אים גיין —
קיין אויסוועג איז ניטאָ. באַם דײַטש איז אין די הענט ער.
עס האָבן פּױערן אין דאָרף אים ניט געפרעגט:
וואָס טוט ער דאָ? ער דאַרף דאָך אָפן פּראָנט זײַן!..
א יעדערער האָט אָפּגעטראָטן אים דעם וועג,
ווי נאָר פון שטיוועלעך דערזען מע האָט דאָס גלאַנצן...
כאָטש די באָטפּאָרטן בולפּענע האָט ער אָן לוסט
א דײַטשישן וועלאָסיפּעד אין דאָרף באַנײַט שוין...
נאָר שיידן דאַרף ער זיך מיט אים און גיין צופוס...
די דריטע גאַב ז׳געווען אַן אופטראָג פון די דײַטשן...
באָטפּאָרנלעך אויסגעטאָן. באַקוקט זיי פונדאַסנײַ,
ווי אין א שוואַרצן שפּיגל דאָרט דערזען פאַרקערט זיך.
אין דער פאַרשוועכטער גיבנאַסטיאָרקע ז׳ער אַרײַן
און זיך אַוועקגעלאָזט דאָס פאָטערלאַנד פאַראַטן, קרעכצנד...

V

— הער ראַקאָוו! — האָט פאָן־שפּעק זיך אַמוזירט
מיט דעם פאַרטרויטן סטאַראָסטע, פאַרשטײַענדיק דעם קין אים, —
דער יונג איז בראַוו! ער מאַכט איינגיכן א שפּאַציר,
ווי ער וועט, סאַקראַמענט, א ציילעם זיך פאַרדינען! —
געלויערט ווי א גרוב האָט אָפן סטאַראָסטע דאָס דאָרף,
נאָר ס׳האָבן אים די דײַטשן אָפּגעגעבן קאָוועד.
געשטאַנען איז ער אָפן פאָרנעמסטיקן אָרט,
ווען צו דער טליע מ׳האָט געבראַכט קאָלווירטניקעס געקאָוועט.
ער האָט זיך נאָר פאַרלאָזט א בערדעלע בלאַנזשע,
זיך מיט א שניפּס פאַרפּוצט און מיט א קאָלנער,
און וועגן אים איז שוין געגאַנגען א שעם,
אַז רעדן רעדט ער, קוים וואָס מ׳הערט זײַן קאָל נאָר...
צונויפגערעדט מיט אים האָבן זיך דײַטשן גיך,
ער האָט געפאָלגט, און זיי האָבן פאַרטרויט אים.
— הער ראַקאָוו! — האָט פאָן־שפּעק זיך אַמוזירט, —
פאַראַן איז נאָך אין רוסלאַנד פײַנע לויטע!

VI

פונ שטוב צו שטוב ז׳געגאנ אנ אונטערזוכ,
פונ הויפ צו הויפ גערוישט האָט א געוויטער.
ס׳האָט ניט געהאָלפנ קיינ געבעט אונ ניט קיינ שפּרוכ,
אונ אָפּ געוויינ געענטפערט האָבנ ריטער.
געשלעפט מ׳האָט אלצ. פונ לעבעדיק אונ טויט.
אונ אלצ ביז בלוט אונ ביינ אדורכגעאקערט:
א וואָגנ סקארב! א וואָגנ ברויט!
אונ מיט פארדעכטיקע קאָלוויר־טניקעס דעם כורבנ פארטאכאקלט.
מאלאניע ניט באוויזנ האָט צו טאָנ א שפּאנ,
א טראכט טאָנ ניט באוויזנ האָט מאלאניע אפּ דעם בראָכ דאָרט.
אונ ערגעצ האָט מענ שוינ אוועקגעפירט איר מאנ,
אונ ערגעצ האָט מענ שוינ אוועקגעפירט איר טאָכטער.
געהוליעט האָט דער אומגליק אומגעשטערט,
געזוכט ווי לעבעדיקס איז ערגעצ נאָכ פאראנענ.
אונ איינגעבראָכנ נידעריק בא דר׳ערד,
געבליבנ איז אליינ אינ שטיבעלע מאלאניע...

VII

באמ דאָרפסראט האָט א טליִע זיכ געהויכט,
ווי דער אריינגאנג אינ דער אָרדענונג דער נייער.
געוואָרגנ האָבנ ביימער זיכ מיט רויכ,
געשטיקט האָבנ זיכ דעכעלעכ מיט פייער.
אוי, ניט צו גוטנס האָט זיכ אָנגערוקט די נאכט,
געקרייט די הענער ניט צו גוטנס האָבנ לאנג דאָרט.
איבערנ דאָרפ די טליִע האָט געווארט,
ווי צו דער נייער אָרדענונג דער בלוטיקער אריינגאנג.
ווער וועט דער ערשטער זיינ צו איר געבראכט?
צוערשט פונ דאָרפ באערנ וועט זי ווענענ?
געלעגנ בא דער קרענעצע פארשטארט
איז א קאָלווירטניצע מיט בלוט־פארפלעקטע עמער,
צעשפרייט די הענט, ווי א קאָראָמיסלע, צום ברוק,
פארגלייזט דעם בליק, ווי עפּעס דארפ זי זיכ דערמאנענ.
די טליִע פונ דער הייכ האָט לאָקערדיק געקוקט,
פונקט ווי דער הערב ־דער שטאָלצער פונ גערמאניע.

VIII

אן אָפּגעשמיסנס אַף דעם מיטן וועג
געשטאנענ איז פאַגאַסט, פאַר יעדער אומגליק אָפּגן.
ס׳וואָלט יעדער שטיבעלע ערגעץ אוועק,
ס׳וואָלט יעדער שטאַל ערגעץ אנטלאָפן...
א וועלכער ווײ האָט עס ניט אויסגעפּרווּוט?
א וועלכע שאנד איז עס ניט אויסגעשטאנען?
א יעדער נאכט עפּנט די טיר׳ן אוף
דעם אומגליק אין דער היים בא זיך מאלאניע:
וואָס נאָך פארלאנגט דער אומגליק דאָ?
וואָס נאָך האָט מען אים ניט דערגעבן?
אוועקגעפירט ערגעץ דעם טאָג,
אוועקגעפירט ערגעץ דאָס לעבן...
צופוס מ׳האָט פויערן געיאָגט צום באן,
וואגאָנעס האָבן זיך פאר זײ ווי קייטן דאָרט געפלאָכטן.
און ניט דערוואַרט האָט זיך מאלאניע אַף איר מאַן,
און ניט דערוואַרט האָט זיך מאלאניע אַף איר טאָכטער...

IX

א יעדער כאטקעלע מיט פּאכעד האָט געקוקט,
איבער די פענצטער אָנגערוקט פון דאך די שטרויען.
און גאנץ פאַגאַסט האָט זיך געטאָן א טוק
אינעם פאנאנדערפלײץ פון אומגליק און פון טרויער.
געבליבן איז אין האלדז דעם דערפל שטיין די צײַט,
א פּרעס צונויפ געגעבן ס׳האָט זיך ענגער.
געשאָקלט האָבן פענצטערלעך: דורך וועלכער זײַט
וועט זיך אראָפּלאָזן די קלאָלע פון די הענקער?
איבער דער גאס געלאָפן איז דער אומגליק הין און צ׳ריק,
איבערן הימל האָט זיך פלאם צעפּאָכעט ווי א ווייער.
צו אלטע דעמבעס צוגעבונדענע מיט שטריק,
געברענט האָבן פארווונדעטע און שטארבנדיקע רויטארמייער.
און מיט באַטפּאָרטעלעך זיך שיידנדיק, באקוקנד זײ פונסנײַ,
זיך שפּיגלענדיק צולעצט אין זייער גלאנץ דעם גלאטן,
האָט איינער דאָרט דעם ראנד געטאָן א שנײַד
און קרעכצנד זיך אוועקגעלאָזט דאָס פּאַטערלאנד פאראטן.

18. א באגעגעניש

I

איוואַן ראַקיטאַ האָט באַמערקט,
אַז ס'רינען דורך יעדן יאָר צו דעם קעגנער,
און אַלעמאָל אַלץ מער און מער —
ניט צו פֿאַריכטן איז דעם בראָך בלויז פֿון די לעצטע טעג נאָר.
געוווירע ווערט דער סוינע איינס און צוויי,
מיט אַזאַ פּינקטלעכקייט דערשמעקן די קאַנאָנען,
ווּ ס'גייט רעזערוו, ווּ ס'פֿעסטיקט זיך אַ באַטאַריי —
אַרויסקלאַפּן אַזוי דעם לעצטן מענטש מע קאָן אים...
ער האָט באַמערקט אַ בראָך באַ רויטאַרמייער אין געמיט,
זיי אויפֿהייבן אין אָנגריף שווערער איצט וועט זײַן אים.
ס'האָט די באַהאַוונטקייט פֿון סוינע אים געשמידט
און ניט געלאָזט די אויפֿגאַבן אַדורכפֿירן אים זײַנע.
ער האָט מיט זיך אַליין זיך אויסגעשמועסט אַקוראַט,
און אַז ס'זאָל קאָנען זײַן פֿון אַלעמען באַגיטיקט,
איז אין זעמליאַנקע די כאַווערים אויף אַ ראַט
אַרויסגערופֿן האָט צו זיך איוואַן ראַקיטאַ.

II

און ס'האָט אַזוי געפּאַסט צו אים,
און ס'האָט געהאַט אין אים אַזויפֿיל טאַמען —
די ברוסטיקע באַסאָווע שטים
און אויף דער ליפּ דאָס צוקנדיק-פֿאַרצערעוועטע שראַמל.
געדיכטע אָפּגעבליאַקעוועטע ברעמען צוויי
אַראָפּגעלאָזט איבער די וויִעס האָבן בייז מיט האַס זיך,
און אין די אויגן זיך געשפּיגלט האָבן זיי,
ווי ס'שפּיגלט זיך געוויקס אין לויטער וואַסער.
איז מיט אַ קוק און מיט אַ ווענדע — איינס און צוויי —
אַדורכגעדרינגען האָט ער אין יעדן זיך באַמיט דאָרט
און אָנטאַפּן באַ יעדן, וואָס עס טוט אים וויי
און וועמען מיט וואָס איז ניט צופֿרידן.
געבויט האָט ער די קאָרפּוסן אַליין,
אויף זײַנע אויגן האָט די שטאָט די שטאָלענע צעבליט זיך,
און קוקנדיק מיט צאַר אויף יעדן כורבנדיקן שטיין,
האָט ער דערמאָנט די שלאַכטן באַ צאַריצין.

III

באַלייגט זײַנען די ווענט אין ערד-שטיבל מיט שטרוי,
און לאַנגזאַם, ווי די צײַט, דער זאַמד דאָרט שיט זיך.
א מויז גיט ערגעץ דאָרטן זיך א רוי,
באַווײַזט דאָס מאָרדעלע דאָס שפּיציקס,
זי קוקט א ווײַל און ווי א שאָטן גלײַך פאַרשווינדט,
עס קאָן דאָס אויג אין אָנשטרענג זי ניט כאַפּן.
און בלויז ווי פון א דורכגעשורעוועטן ווינט
גיט זיך א בערגלדיקן כוואַליע אַפ דער וואַנט די מאַפּע.
פאַרפּלאָנטערט האָט די מויז זיך אונטער איר,
דערשראָקן פאַר דעם שאָרך, וואָס ס'רופט אַרויס איר פּלאָנטער.
עס האָט אַן עפן זיך געטאָן די טיר,
קוואַדיס איז אַרײַן גלײַך ווי אַן אַלט-באַקאַנטער:
— דער ערשטער? — האָט ער מיט באַגריסנדיקער שטים
איבערן ערד-שטיבל געגומענ שפּרײַזן.
און אויסגעקעקער'וועט האָט ראַקיטאַ זיך צו אים:
— דער ערשטער! אויב ניט רעכענען, מײַן פרײַנט, דאָס מײַזל!..

IV

אין ערד-שטיבל געזאָטן אַפן טיש האָט טיי.
מיט א באַנײַטן שטערן פון מאַיאָר אַרײַן איז שטיל סאַדאָווסקי.
ס'האָט אים ראַקיטאַ אין האַלב-טונקלקײַט באַגריסט, אים ניט געלאָזן שטיין,
אַן אָרט פאַר בײַדן אויסגעמאָסטיעט.
— א גלעזל טיי! — האָט ער זיך צו די געסט געווענדט,
געוויזן אַפן סאַמאָוואַר האָט מיט דער האַנט ער, —
ס'איז גוט זיך אויסשוויצן אין אָט די דריע ווענט,
און פונקט ווי אין דער היים, און טאַקע מיט א האַנטעך!
ווי ס'קער צו זײַן. ווי ס'פירט זיך. — און מיט שפּאַס
האָט ער פאַר אַלעמען זיך גאַסטפרײַנטלעך פאַרבויגן.
נאָר ס'האָט סאַדאָווסקין אינטריגירט ראַקיטאַס גאַסט
און מיט פאַרוווּנדערונג פון אים ניט אָפּגעווענדט די אויגן.
און אויך דער גאַסט האָט ניט אַרויסגעלאָזט סאַדאָווסקין פון זײַן בליק,
פון אויבן ביז אַראָפּ אים דורכדרינגלעך געמאָסטן:
— וואַרט אויס! — האָט ער א צי געטאָן זיך אַפ צוריק, —
צי ס'דאַכט זיך מיר, איך שווער, אַז ס'איז סאַדאָווסקי!

V

— אָוואדיס! — האָט סאדאָווסקי זיכ געטאָנ א וואָרפ, —
פונוואנענ? יאָ!.. אָט דאָס קאָנ הייסנ — זיכ באגעגנט! —
ס'האָט קיינער ניט געקאָנט שוינ אויסרײדנ קיינ וואָרט,
נאָר מיט צעשפּרייטע הענט געלאָזט זיכ גיינ אנטקעגנ.
ראקיטא איז א ווײַל געבליבנ שטיינ,
ווי אינ פארלעגנהײַט, דעם בליק צעוואָרפנ צווישנ ביידנ,
אונ אויסגעדרייט דעם קאָפּ, האָט ער די קענדלעכ אָנגעפילט מיט טיי:
— נו, יאָ... סע טרעפט אפ דער מילכאָמע אלצ. פארשיידנ...
— ס'וואָלט קיינמאָל מיר ניט איינגעפאלנ!.. נו, דערציילט,
ווענ קומסטו אָנ? אונ וויאזוי? פונוואנענ?
וועסט עפשער גיינ צוריק צו מיר אינ טייל, —
איז שוינ סאדאָווסקי פונ אָוואדיסנ ניט אָפּגעשטאנענ.
אָוואדיס האָט פונ צײַט צו צײַט
א בליק געוואָרפנ אפ ראקיטאנ,
ער איז געווענ פונ אופרעגונג צעשטרײַט,
אונ דאָס געשפּרעכ א יעדער ווײַל געביטנ:

VI

— געוויס וועל איכ, סאדאָווסקי, גיינ צו דיר!
פאראנ נאָכ עמעצער פונ דײַנע אלטע לייבנ?
— פאראנ! געבליבנ! אלע נאָכ פונ פרי'ר, —
דערלאנגט סאדאָווסקי האָט א הייב אימ.
ראקיטא האָט געשמייכלט. ס'איז אימ געווענ צומ הארצ.
ער האָט אינ זײַנע זינ די גאָלדענע דערמאנט זיכ,
אונ דאָכ דערקלערט, אז צײַט וועלנ זיי האָבנ נאָכ א סאכ,
אונ אפנ טאָג-אָרד'נונג פאראנ איינ פראגע נאָר איצטיקע!
א וואָלעכל אינ סאמאָוואר דאָס דריטע מאָל פארזידט.
— איז טרינקט! וויבאלד איר אזוי טרעפלעכ זײַט ארויפ שוינ.
אונ פאר א רוסישנ אנ אלטנ זיט
דארפ אויכ דער טויט אונ אויכ א באַמבע האָבנ אָפּטײַ. —
אינ די באוועגונגענ — געלאסנקײַט פונ צײַט,
דערפארונג האָט געברענט אינ זײַנע שלאָפלאָזע שווארצאַפלענ,
אונ גלײַכ האָט מיט א בלײַשטיפט ער געטאָנ א טײַט
אפ דער באפינטלטער אונ אויסגעקנייטשטער מאפע:

VII

— זיי שפּאַרן דאָ! דער וועג — כאָטש טאַנץ!
און אונדז ווערט וואָס אַ ווײַלע קלערער,
אַז אויף אַזאַ ניט־אויסגערעכנטער דיסטאַנץ
קאָן זיך ניט רירן אונדזער אַרטילעריע.
איז, ערשטנס, צווישן איין און אַנדערן געשלעג
וועט אויסקומען, ווי ס׳וואָלט זיך ניט געוואָלט דאָ,
אַריבערפירן זי אויף יענעם ברעג...
אויף יענעם ברעג, — איבערגעכאַזערט האָט ער, — פון דער וואָלגע...—
די טיי איז שוין פון לאַנג געוועזן קאַלט,
געשלאָגן האָבן בליקן אין דער מאַפּע זיך, ווי כוואַליעס: —
איך וועל אין שטאַב אַ קלוגן טאָן באַלד,
באַשטעטיקן זאָל מיר אַליין דער גענעראַל עס! —
סאַדאָווסקי האָט געקוקט אַראָפּ,
ווי ס׳וואָלט אים פון ראַקיטאַס רייד געוואָרן עפּעס שווערער,
און, טראַכטנדיק, געשאָקלט מיטן קאָפּ:
— ס׳וועט ווערן אומעטיקער אָן דער אַרטילעריע...

VIII

באַדויערן האָט ער קיין צײַט געהאַט
און שאַנסן קיינע אויף זיך ווערן,
און דאָך געפּרוּווט: — ס׳האָט ליב אַ רוסישער סאָלדאַט,
אַז נאָענט זײַן זאָל נעבן אים זײַן אַרטילעריע,
ווי דער באַיאַן... צי שפּילט ער יאָ צי ניט,
נאָר גלאַט אַזוי — דו גיסט אַ קוק, דו זעסט אים,
און אַזאַ וואַרעמקייט צעגיסט זיך אין געמיט...
די אַרטילעריע איז פּונקט אַזוי. דו פילסט זיך פעסטער,
דו פילסט זיך זיכערער און אײַנגעשפּאַרטער דאַן,
אַז קיין שום טײַוול אין דער וועלט וועט דיך ניט רירן,
מעג זײַן מיט הונדערט קעפּ דער דײַטשער באַלאַגאַן,
הערט דאַן דער רוסישער סאָלדאַט אים פאַר אַ פירער. —
עס האָט ראַקיטאַ אויפמערקזאַם געהערט,
די גלאָז אַ רוק געטאָן צום סאַמאָוואַר צו,
און ווי זי גיסט זיך איבער — ניט באַמערקט;
עס זײַנען ניט געווען סאַדאָווסקיס ווערטער אים צום האַרצן.

נאָר ער באמיט האָט אײַנהאלטנ זיכ פּאָרט
אונ שטיל א זאָג געטאָנ, ווי פארנ גאָרגל א פארקלעמטער:
— אויב איר פארלאנגט, די ארטילעריע זאָל בלײַבנ אפּ איר אָרט,
איז צווינגט דעמ דײַטש, ער זאָל פונ ראנד זיכ א פארנעמ טאָנ!
נאָר האלטנ זי, ווי א באיאנ, אזוי זיכ גלאט,
נימ שפּילנדיק אפּ איר, נאָר פלאָנטענ זיכ דערנעבנ,
ניט דאָס האָט ליב, מאיאָר, א רוסישער סאָלדאט,
אונ ליב געהאט ער האָט עס קיינמאָל ניט אינ לעבנ.
אונ צווייטנס: דורכגעהריזעט אונדזער שוצ האָט א שפּארונע.
דער קעגנער זעט דורכ איר אלצ, וואָס ער דארפ.
פארמאכנ זי! אונ נאָכשפּירנ! אנ אויגנבליק קיינ רו ניט!
די אויגנ נעמענ אינ די הענט. זײַ האלטנ שארפ!
אונ אלצ! — דערווידערונגענ האָט סאדאָווסקי ניט געהאט,
אונ אויכ קיינ צײַט. ער האָט זיכ שנעל געזעגנט.
אינ פײַער ביזנ האלדז ז׳געשטאנענ סטאלינגראד,
אונ סריפּעס האָבנ אימ די גרונטפעסטנ געזעגנ!

19. יעדער שפּאנ ערד

I

מיט בלײַ, מיט פײַער אונ מיט דרוק
די ערד די אויסגעפּײַניקטע באשפּריצנד,
געריסנ האָט דער פײַנט זיכ צו דער הייכ,
וואָס ס׳האָט באהערשט סאדאָווסקי בא דעמ טײַכעלע צאריצא.
מיט טאנקענ כוואליעסווײַז צו איר האָט ער געגענט
פונ דרײַ אנטקעגניבערדיקע זײַטנ.
דער סטעפּ ארומ א קרעכצנדיקער ברענט,
אונ דורכגענייט מיט פלאמ זײַנענ די ווײַטנ,
געגאנ איז פאר דער הייכ אנ אומגעהערטער שטרײַט,
דעמ זעקסטנ טאָג האָט ער אינ שלאכטנ זיכ געצויגנ,
אונ אָפּהאלטנ די הייכ די דאָזיקע באטײַט:
פארבינדנ בא דעמ פײַנט פאר דעמ ארומ די אויגנ.
פונ דאָרט וואָלט זיכ פאר אימ געשפּרייט די שטאָט,
פונ דאָרט האָט ווידערשטאנד אנטפּלעקט זיכ פאר אימ מוטיק.
באהאָפּטנ יעדער ווײַל מיט איר זיכ אנ ארמייער האָט
אונ פאלנדיק — ניט אָפּגיינ! — אויסגעבלוטיקט.

II

אין פיבער און אין פלאַם, מעסלעסן נאָך מעסלעסן
פאַרפּלייצט פון מאַבלדיקן פֿײַער אין דער שלאַכט,
קאָן דאָך די ערד די הוילע ניט פאַרגעסן
די טעג, ווען דאָ געשמידט האָט זיך די פּראַכט
פון לאַנד באַרופענעם צו זײַן די מאַמע,
צו זײַן די פעלקער-היים, די ערשטע אין דער ריי,
ווען אויסגעפאָכט האָבן דאָ כאָכמעדיק די האַמערס
די גלאָקן-ליד פון פרידן און פון פרייד;
נאָר בלעטערן די צײַט איז ניט פאַראַנען ווען דאָ.
איבערן קאָפּ פאַרטאָג אין פֿײַער און אין פלאַם
אַפ אויסלייזן די פרײַהײַט די געשענדטע
און אויסברענען באַם שלאַנג אין מויל דעם סאַם,
וואָס צו די וואַסערן פון וואָלגע שוין גענענט דאָ
מיט כורבן, מיט פאַרניכטונג און מיט פלאַם, —
איז אופגעפליגלט ס׳לאַנד — אַפ טויט און אַפ פאַרלענדונג.
און אָנטאָן לאָזט עס ניט קיין צאַם!

III

פאַרטויבט פון בראָך און בראַנדיקע בוראַנען,
אין פיבער און אין קלעם פון פלאַמיקן באַראָט,
קומט יעדער שטויב און שטיין איצט צו דערמאַנען,
אַז דאָ געשטאַנען איז אַ בליִענדיקע שטאָט,
אַז ס׳האָבן דאָ פּראָספּעקטן שטאַלטנע זיך געגאַרטלט,
און שטאָלצע קאָרפּוסן, כאַרוואָרפּן אין דער הייך,
זײַנען דעם הימל און דער זון געווען געגאַרטער,
ווי שפּיצן בערג — די וואָלקנס אין געטויך,
אַז ליכט האָט דאָ אַפ מײַלן-ווײַט געקישעפט
און מײַלן-ווײַט דער פינצטערניש באַדראָט,
אַז קינדערשער געלעכטער, מונטערער און פרישער,
ווי גלאָקן פון דער צוקונפט דאָ געקלונגען האָט,
אַז אין געראַמטע שלאַכטן וועט איר פאָרשטיין
פון גרויסער פרווו דער טרויער און דאָס גליק,
און ביז דעם לעצטן בראָכשטיק:
„קיין טראָט צוריק!“

IV

איז לאָזט זי ניט דעם מוט דעם זוניקן קיין פאל טאָן,
ווען ס׳טאנצט אפ איר דער בלוטיקער פארלענד.
די הענט, וואָס האָבן זי געבויט, געשטאלטיקט,
זײַנען שויגן אויך פארקוילט, ווי אירע ווענט.
די גאסן לייענט דאָרט דער טויט, ווי שווארצע היעראָגליפן
פון בראָך און כורבן טלײַענדע דורכויס.
זיי לוירן מיט וויי, מיט וווּנדן טיפע
אפ גאָר דער שטאָט, איבער איר גאָרער גרייס,
נאָר סק׳לאפט דאָס הארץ, וואָס האָט זי אופגעפליגלט,
א יעדער פלאץ באשווערט עס און דערהייבט,
אז שלאָגן זאָל זיך יעדער שטיין און יעדער ציגל,
אז בײַשטיין זאָל א יעדער זאמד און יעדער שטויב
די פרווו פון בלײַ, פון פײַער און פוגאסן
אונטער דעם סוינעס פלעטנדיקן טראָט.
און ס׳שרײַט דאָס אש פון אָפגעברענטע גאסן,
און בראָכשטיקער פארגייען זיך פון פלאקערדיקער שטאָט:

V

אויב א געבײַ קאָן מער ניט זײַן איצט קיין געבײַ דאָ,
אויב ס׳קאָן א נעסט ניט זײַן איצט מער קיין נעסט,
זאָלן די גרונטפעסטן אליין זיך טאָן א שלײַדער,
ווי באריקאדן זיך אוועקלייגן געפרעסט.
קיין שפאן צוריק אונטער דעם בראָך פון דונערס,
קיין שפאן צוריק אונטער דעם כאאָס-צעפאָלאָך
פון שטאָל און פלאם און גאוועדיקע הונען
ביז לעצטן קרעכץ, ביז לעצטן פאָך!
און דער קאנאָנען-שטורעם אויך דער גרעסטער,
ווי פלעטנדיק ער זאָל ניט זײַן,
קאָן מער ניט ווי צעוואלגערן די נעסט דאָ,
נאָר קיינמאָל ניט אין איר ארײַן!
א יעדער זאלפ פארקריצט זיך דראָענדיקערהייט דאָ,
ווי הויערדיקע איידעס צו דעם יאָם-האדין,
וואָס אפ דער גאנצער לענג און ברייט זיך גרייטן
פון סטאלינגראד ביז צו בערלין.

מעסלעסנ קײַלעכיקע, וואָכנ נאָכאנאנד
זיכ ניט צעשיידנד מיט געפארנ אונ מיט ווײַטנ —
די שוצ געהאלטנ האָט באמ ראנד
סאדאָווסקיס טייל, געשטאלטיקט פונדאָסנײַ דאָ.
געדריקט פונ אונטנ האָבנ הוילע סטארטשענדיקע ווענט,
פונ פאָרנט האָט געשטײַגט דאָס פלאמיקע געוויטער,
נאָר היימלעכ איז סאדאָווסקינ דאָכ געווענ
פונ נאָ'נטער שכיינעס מיט איוואנ ראקיטא.
אונ אינ דער הייכ זײַנ שוצ געווענ איז זיסער פונ קאַיאָר:
אינעמ מאָטאָרנ-רויש האָט ער געהערט דעמ פאָכ פונ פריילינג.
ער האָט געוווּסט, אז איינער א מארגוליס, א מאַיאָר,
איז קאָמאנדיר פונ דער בארימטער עסקאדריליע.
מארגוליס! האָט די גאנצע צײַט געפיקט אינ קאָפּ,
דעמ דאָקטער אימ דערמאָנט... אונ אימ דאָס הארצ געזעגנ...
ער וואָלט געפרעגט, צי האָט ער עמעצנ אינ גראַנאָטאָפּ,
אויב יאָ... איז בעסער, וואָס ער קאָנ עס אימ ניט פרעגנ...

20. א בריוועלע דער מאמענ

I

נאָכ א דרײַ-שאָעדיקנ רייס איבער די קעפּ פונ פײַנט
כאפט דער מאַיאָר מארגוליס זיכ אראָפּ אינ דער זעמליאנקע.
עס דוכט, אז ס'טראָגנ אימ א פריידיקנ אהינ ארײַנ
אפּ א שטיק בלויענ הימל פאָלקסטימלעכע קלאנגענ.
עס דוכט: ער זעצט נאָכ פאָר דעמ פלי איבערנ ראנד,
ער רײַסט נאָכ ערגעצ דאָרט פאנאנדער צאמענ,
אונ זינגענדיק, גיט ער א רײַב א האנט זיכ אינ א האנט:
„א ברי—י—וו—ע—לע דער מאמענ, זאָ—אָ—ל—סט ניט פארזאמענ!.."
אונ איידער נאָכ ער זעצט צומ טישל זיכ אוועק,
אונ איידער נאָכ ער גיט דעמ ראָק א טעלעבענדע,
טוענ די אויגנ זײַנע, שײַנענדיק, א פרעג:
— די זינגערנ פונ דער בריגאדע ז'ניט געווענ דאָ?
איז ברענגענ זאָל מענ גלײַכ דאָס פייגעלע אהער,
א פאָלקסליד קומט אימ נאָכ אזא שפאציר-גאנג!
עס זײַנענ אימ די פיס א ביסל נאָיענדיק אונ שווער,
נאָר ס'איז אימ אפנ הארצנ לײַכט אונ ליכטיק!

II

עס קאָנ זיכ אויסדוכטנ, אז בלויז צוליב דער ליד
ער אינ דער לופט האָט זײַנע אָדלערס אופגעהויבנ
אונ נאָכגעיאָגט נאָכ איר זיכ פלאמיק אונ צעגליט,
אָט איז זי — מיט איר פײַנ אונ מיט איר צויבער.
ער רעדט מיט איר, ווי נעבנ אימ וואָלט זי געווענ:
— אוי, טאָכטערל, ס'איז הײַנט געווענ מיט זיבנ טאמענ! —
אונ גיט פונסנײַ א פליעסקע מיט די הענט:
„א ברי—י—ווע—לע דער מאמענ, זאָ—אָ—ל—סטו ניט פארזאמענ...‟
אונ אפ דער מאפע בלויז א קוק. אזוי זיכ. בעניי-ביי,
ווי אינ א קאָרט אזא, וואָס צוקויפנ מע קאָנ דאָ,
אונ מיט א הארציק ניגנדל: „טירימבאָמ טירימביי‟:
— פאראנ א טויז... באדארפ מענ איצט א צענטל!.. —
ער איז נאָכ ערגעצ דאָרט. אליינ ער זאָגט זיכ: טאק!
נאָר ווענ עס טוענ פרײַנט פונ דער זעמליאנקע א באפאל אימ,
גיט ער מיט פינגער א בארײדעוודיקנ קנאק: —
נו וואָט!.. סעוואָרניא מי סימפאָניו אימ דאלי!

III

זיי האָבנ זײַנ מאשינ פונוויַטנ נאָכ דערקאָנט.
זי איז דערשינענ פונ א וואָלקנ. מיטאמאָל. אנ אומגעריכטע.
אונ שרעקנדיק זיכ צוגיינ נאָ'נט
אונ בײַטנדיק א יעדער ווײַל די ריכטונג,
ווי אינ קאדאָכעס פיבערדיק — אראָפ, ארופ,
צעקוויטשעט האָבנ זיי זיכ דורכ דער ראדיאָ:
„אכטונג! האלט! דער יודע אינ דער לופט!‟
אזא מינ קאָווער פלוצעמ פונ די דײַטשנ — נא דיר!
אזא מינ פײַערלעכע ווילדע כריפערײַ,
אזא פארטויבטער הינטישער געבורע,
צי וועלנ זיי נאָכ באלד ניט א געשריי טאָנ: „הײַל!‟,
ווי ס'וואָלט אינ לופט ארויס אליינ דער פיורער!
גענומענ האָבנ זיי דאָרט איבערווארפנ זיכ געשווינד
אונ קריכנ פונ דער פעל אונ אפ די אויגנ בליאקענ:
— מיט וואָס, טראכט איכ, האָסטו אזוינס פארדינט,
מארגוליס בענ אווראָמ, בענ ייִצכאָק אובענ יאנקעוו?

IV

כ׳האָב ליב, — גיט ער זיך שעמעוודיק א קער, —
די צאָל די קײַלעכדיקע אכצן!
געכאפּט א צייל — ניט ווייניקער ניט מער,
אין קאָפּ א ביסל שווער, נאָר לײַכט איז אפן הארצן.
רעביאטא! — האָט ער גלײַך וועגן די געסט
דער עסקאדריליע געטאָן צו וויסן, —
די אָרד׳נונג האלטן אײַזן-פעסט,
און איינס פון אנדערן קיין האָר זיך ניט צעשליסן!
נאָר אָפּגעקייטלט האָבן זיי מיך דאָך,
א קאָרידאָר געמאכט בא מיר אין עסקאדריליע.
געווען זיי זײַנען זיכער אין מײַן בראָך
און פרעך גענומען זיך מיט מיר א ביסל שפּילן.
— נו, גוט! — און נאָך א קורצינקן געיעג
האָבן צוויי יונקערסן געפּרוווט אין קלעם מיך א צעמיש טאָן;
א שמעק געגעבן איינער האָט בא מיר אונטערן עק,
נאָר ס׳האָט אים אָנגעכאַפּט א ניס ביז צו די סאמע קישקעס!

V

געגאָסן האָט ער, ברעכנדיק, זיך גלײַך איבערגעקערט,
דערנאָך א רעגע אין דער לופט זיך נאָך געהאלטן.
— נו, וואקסן זאָלסטו מיטן קאָפּ אין דר׳ערד! —
האָב איך אים צוגעווינטשט, ווען ער געלאָזט האָט זיך א פאל טאָן.
דער צווייטער האָט, ווײַזט אויס, זיך ניט געריכט,
ס׳זאָל באם מאיאָר פון עק א רעד טאָן פײַער,
איז אים, ניט לאָזנדיק באדענקען זיך און טאָן א ריר,
האָב איך צום לאנדסמאן זײַנעם אים אוועקגעשיקט אפ דער לעווײַע!
ער האָט נאָך אלץ, ווײַזט אויס, געגאוועוועט: — סטײַטש!
אראָפּגעקלאפּט באם עק. מיט וואָס? פונוואנען?
— פונדאנען! פּאָטער! הויכגעשעצטער דײַטש! —
און מיט א גלײַכינקס אים דערקלערט, וואָס ער האָט ניט פארשטאנען.
די איבעריקע האָט מען שוין געפּלעט צוזאמען, מיטאמאָל.
און אזוי נאָ׳נט, כאָטש אָנשפּײַען א יעדערן אין פּארצעף.
איך האָב זי ליב, די אכצנדיקע צאָל,
אין קאָפּ ווערט פון איר שווער, נאָר לעבעדיק אין הארצן! —

V

ער גיט דעם בליק איבערן ערד-שטיבל א פיר,
און זינגען ווילט זיך אים, אין האלדז צעגייט דער טאם אים:
— איז דאָס געווען, רעביאטא, א שפאציר!
אליין דער הימל איז א בריוועלע דער מאמען! —
עס בעטן זיך די פיס זיי אָפּלאָזן א טאנץ טאָן,
און זיך ארומנעמען מיט עמעצן גייט אויס דאָס הארץ.
געגאנען איז ער די גאנצע צײַט אפ נאָענטע דיסטאנצן,
די גאנצע צײַט איז אין די אויגן אים געווען שווארץ.
ער האָט געזען די קוילערס נאָענט אין געזיכט.
די ציילעמער, ווי ווערעם אין דעם לעצטן פויזע.—
דאָס וועט א בריוועלע דער מאמען זײַן, ס'וועט קומען גיך,
איז זײַט זשע מויכל אין דער ערד אריַין, ראבויסײַ! —
ס'איז אופגעגאנען אזא מין הערלעך ליכט, .
ווען זיי האָבן אפ דר'ערד געטאָן זיך א צעשאָט דאָרט.
ער האָט געהערט, ווי ס'האָט די ערד אים אפלאָדירט
און ווי געפאָכעט האָט צו אים די לײַבלעכע פעכאָטע.

VII

און דאָ גיט זיך אן עפן אופ די טיר,
און ס'קומט ארײַן די זינגערן פארויטלט.
— נו, וואָס, א ליד באדארף מען אויסזינגען מיט דיר, —
גיט זיך מארגולים ברייט אזא צעהוידע, —
דערהערן זאָלן זי דאָרט אין דער לופט
די אָדלערלעך פון מײַן ספּירטאָווער עסקאדריליע!—
די אויגן ער פארמאכט און עפנט זיי ניט אופ,
ביז ער דערזעט זײַן היים, וואָס ס'האָט דער דײַטש פארטיליקט.
א טרויער פאלט אים אָן, ווי נאָר ער בלײַבט אפ דר'ערד,
די מאמע מאָלט זיך אים פארפײַניקט... און דער טאטע...
זי קומט ארײַן, די זינגערן, אהער,
ווען פרײַ איז פון קאָנצערטן די בריגאדע,
א ליד א יידישע אים אויסזינגען אמאָל,
אים אין זײַן היים דער כאָרעווער דערמאנען...
נאָר ס'האלט ניט אויס זײַן הארץ און ניט זײַן קאָל,
אליין פארגייט ער זיך: „שפאצירן זײַנען מיר געגא-א-נגען...״

VIII

— נו, טאָכטערל! — כאַפּט ער זיך אוף און גיט צו איר א זאָג
און לאָזט זיך פּאָטערלעך צו איר געגענען, —
געשלאָגן האָבן מיר קאַפּאָרעס היינט פאַרטאָג
מיט אכצן דייטשע גאַלאַגאַנסקע הענער!
דו ווייסט, וואָס הייסט קאַפּאָרעס שלאָגן? — יאָ...
— פינוואַנגען ביסטו?.. קיינער ווייכט דאָך ניט, נעשאָמע!..
— קאַפּאָרעס שלאָגן ניט קיין קאָמסאָמאָלקעס, טייערער מאַיאָר,
און איך בין פון א שטעטעלע, וואָס איז שוין אפ דער וועלט נישטאָ מער!
— נישטאָ מער, זאָגסטו, טאָכטערוניע? Да...
עס וועט נאָך אופקומען... ס'וועט אופשטיין פון די גריבער...
ס'וועט עפשער אנדערש אויסזען אלץ, ווי דאַן...
ווען מ'האָט די יידן העפקערע צום טויט געטריבן...
און דאָ, — האָט ער איר שטיל געגעבן א פאַרטרוי, —
שלאָגן קאַפּאָרעס קאָמסאָמאָלקעס אויך מיט פייער מיט אזא מין...—
און אין די אויגן איר א קוק געטאָן פאַרטרוימט: —
נו, טאָכטער, גיב א זונג — „א בריוועלע דער מאַמען...״

IX

פאַרגינען מער האָט ער זיך ניט געקאָנט,
קיין צייט אפ טרויער — מער האָט ניט געהאַט ער,
געשוועבט פאַר זיינע אויגן האָט דער פראָנט,
דער הימל איינגעטיילט אין פינקטלעכע קוואַדראַטן.
געצייכנט האָט זיך אין זיין קאָפּ א נייער גאַנג —
אין ווערטיקאַל אפ דוירעסן די ברוינע פאַראַזיטן.
נאָר ניט געהאַט קיין צייט אפ טראַכטן לאַנג,
אן אופגעלויכטענער ער לאָזט „דאָס בריוועלע״ זיך א פאַרצי טאָן.
עס איז אים נאָכגעגאַנגען די ליד פון קינדוויין אָן,
ארויסגעגאַנגען מיט איר איז ער פון אָנהייב לעבן,
איצט האָט ער אלע ווייל געטאַפּט דעם האָריזאָנט
און אלע ווייל א ריס זיך אין דער ווייט געגעבן,
ס'האָט פאַר זיין בליק געשוועבט פון אכצן יונקערסן דער פאַל,
אין פלאַם זיך טראָגנדיק צו דר'ערד, ווי שטיינער:
— מע דאַרף זיי דוירעסן, האָריזאָנטאַל און ווערטיקאַל, —
האָט ער א ברום געטאָן, ווי נעבן אים וואָלט ניט געווען קיינער.

X

ער האָט געהערט די ליד, און ס'האָט זיך אים געדאכט,
אז גאָר די וועלט פארגאנ איז אינ געוויינ זיך.
דאָס איז זיינ היים, אנ אויסגעריסענע פונ טראכט,
דאָס איז זיינ מאמע — איבער וועגנ, איינזאמ...
נאָר ס'הענגט צעטיילט דער הימל פאר זיינ בליק,
אונ ס'שווינדלענ פינטעלעכ, ווי שווארצע פאָקנ.
ניינ, ניינ, זיי וועלנ זיך ניט דורכרייסנ צוריק,
מע וועט זיי דאָ צעטרייבערנ אונ זיי צעבראָקנ!
ער האָט געהערט די ליד אונ האָט זיך זיינס געטראכט:
ניט מיט קיינ ליד אונ אויכעט מיט קיינ צוויי ניט —
מע דארפ די דייטשנ שלאָגנ טאָג ווי נאכט,
אונ פיר אונ צוואנציק שאָענ אינ מעסלעס זיינענ אימ וויניק!
— ווי שפעט איז, טאָכטערל, ווי שפעט איז, ווארט, —
ער קאָנ זיך מער אצינדערט שוינ ניט זאמענ,
דער הימל רופט. עס הייבט זיך אָנ דער סטארט,
מע הייבט זיך אופ: „א בריוועלע דער מאמענ!..״

21. ראָזעווע קאיאָרנ

I

קיינ גרוס האָט וויפל צייט מארגוליס ניט געהאט
פונ טאטנס היימ. קיינ טאטנס היימ שוינ ניט געווענ איז.
געווענ א הימל איז, געווענ איז כטאלינגראד,
אונ צווישנ זיי — די פייערדיקע גרענעצ.
וואָס נאָכ? געווענ איז איינגעצוימטער וויי
אינ שרעק פארטייעטער פאר עלטערנ, פאר אלטע.
א וועלכער ווינט וועט אימ דערציילנ וועגנ זיי,
ווי ער האָט אונטערוועגס זיך באמ געביינ זייערס פארהאלטנ?
שוינ זיבנ יאָרנ, אז דער הימל איז זיינ היימ,
שוינ זיבנ יאָרנ, אז דער הימל איז זיינ גורל,
אינ זיינע גיטער רייסט ער זיך סיי אָפּנ סיי געהיימ,
צומ רוימ דער צוטריט איז פארטרויט אימ פונ געבוירנ,
ס'האָט אימ קיינ שטורעמ אינ די כמארעס ניט פארווייט,
אונ אינ די שלאכטנ האָט קיינ פלאמ אימ ניט געבויגנ.
ער האָט זיך אויסגעלערנט קרעמפּעווענ דעמ וויי,
דעמ אומגליק קוקנ מיט א שמייכל אינ די אויגנ.

II

דערמאָנען זיך איז אים אליין אצינדערט שווער,
פון ווען האָט ער זיך אָנגעהויבן מיט דער לופט פאַרנעמען.
נאָך אין דעם פינלענדישן קריג איז פון די ערשטע ער
איבער די בערג און סאָפּקעס שוין געפלויגן, ווי א דעמאָן.
און איינס אַף איינס, און איינס אַף צוויי, און איינס אַף דריַי,
און אָפּגעקומען שטענדיק בלויז ער מיט געפאר איז.
געווען דער הימל, ווי א מאמע, איז געטריַי,
און ס'האָבן אים פון א גוט-אויג פארשטעלט די כמארעס.
ער גיט די בלוי פון וויַיטן א פארזויג
און לאָזט איבער די וואָלקנס מאלכעסדיק זיך שווימען;
ער פילט זיך עפּעס יאָמטעוודיק און פעסט אזוי,
ווי נאָר ער גיט א הייב זיך צו דעם הימל,
גליַיך ווי אַף אים האָט ער זיך, וויינקסטנס, געלערנט גיין,
און גיט צו זיך אליין א פינטל מיט די ברעמען;
דערמאָנען קאָן ער זיך אצינד שוין ניט אליין,
פון ווען האָט ער זיך אָנגעהויבן מיט דער לופט פאַרנעמען.

III

אין פינלענדישע פרעסט האָט ער געהארטעוועט דעם טראָט,
אין פינלענדישע בערג געלאָזט האָט ער זיך הערן.
פון דאָרט זיך אומגעקערט אין לעניגס שטאָט,
באצירט מיט גאָלדענעם פינפעקנדיקן שטערן,
באצירט מיט לענינס ליכטיקייַט די ברוסט,
באצירט דאָס לייַב מיט זיבן פייַערדיקע ווונדן.
געקוקט האָט יעדער בלאט פון בוים צו אים מיט גרוס,
און ער האָט יעדער שאָרך פון ווינטעלע באוווּנדערט.
געדוכט האָט זיך, אז ס'ווארט אים יעדער גאס
און אזוי לייַבלעך-נאָ'נט איז יעדער שטיין אים.
א זון א לייַבלעכער ער איז דאָ, ניט קיין גאסט,
די ערד קער אים א מאמע אָן, ווי יעדן איינעם.
די ווונדן אים געהיילט האָט לענינגראד;
באזעצט האָט ער דערנאָך זיך אין „אסטאָריע“,
און א פארטרוימטער קוקן ליב האָט ער געהאט
אַף איסאקיִער טעמפּל אין די ראָזעווע קאיאָרן.

IV

געוועג געלײַטערט דאָס געמיט איז אים אוג קלאָר,
די אויגג—שארפ איג הימל ערגעץ ווײַט שוינ.
אָט איג אזא מינ העלג, ראָזעווג קאיאָר
האָט ער דאָס ערשטע מאָל געטראָפג זיך מיט דײַטשג.
נאָך א באנאכטיקער הוליאנקע איג האָטעל
האָבג צוויי דײַטשג אפ שפאציר אוועקגעלאָזט זיך
אוג אפ מארגוליסג די אויגג אָנגעשטעלט.
געפרעגט האָט איינער: — זאָג, ווי גייט מעג דאָ קיינ מאָסקווע?—
ס׳האָט בא דעם אנדערג א זאָט געטאָג דאָס בלוט,
אוג א פארקרים האָט זיך דאָס מויל בא אים געטאָג דאָרט:
— ווי פרעגט מעג עס בא א פארפלוכטג יוד?—
האָט זיך די צונג איג שוים בא אים פארפלאָנטערט.
ער איז געוועזג אָנגעבלאָזג— בלוי פוג ביר אוג ווײַנ
אוג עקלדיק ניט צוטריטלעך פוג גײַווע.
דעם בליק געגעבג איג מארגוליסג א שנײַד ארײַנ,
ווי ניט געקאָנט וואָלט ער זײַנ רויקײַט באגרײַפג,

V

אוג זײַנ פארטראכטקײַט לײַדג ניט געקאָנט,
אוג זײַנ פאראכטונג ניט געוווסט ווי צו באנעמעג.
דאָך האָט ער צוגערוקט צו אים זיך נאָ׳נט,
ווי מיט די אויגג בלויז גענומעג אים איג קלעמער
אוג זיך צעקײַכט מיט א געלעכטער אפ א קאָל,
איג פרעכער זיכערקײַט א טרייסל זיך געגעבג,
באטראכט מארגוליסג דאָס צווייטע מאָל
אוג זיך פונסנײַ צעלאכט נאָך מיעסער אוג גרעבער.
מארגוליס האָט קיינ ריר זיך ניט געטאָג פוג אָרט,
די אויגג פוג דער ווײַט דער ראָזעווער ניט אָפגעווענדעט,
אוג רויק טרינקענדיק דעם צויבער פוג קאיאָר
ביז צו דעם לעצטג אומבײַט פוג די פײַערלעכע בלענדג,
עטוואָס די אויגג איג דער זײַט דערלאנגט א קער,
בלויז ווי מע ענטפערט „א גוט-יאָר״ אפ א „גוט-מאָרגג״,
האָט ער א נעם געגעבג פוג קאָבור דעם רעוואָלווער,
ארײַנגעהאקט א קויל דעם דײַטש איג לאכנדיקג גאָרגל.

VI

צו דעם צעפלאַסטערטן אין בלוט אפּן פּאַנעל אַ צי
געטאָן מיט עקל און פאַראַכט האָט זיך מאַרגוליס אָפּ אַ רעגע:
— אַצינד קאָנסטו קיין מאָסקווע מאַכן אַ שפּאַציר,
און ווי מע גייט — פאַרשפּאָרן שוין באַ עמעצן צו פרעגן! —
און ניט געענדערט ניט דעם אויסזען, ניט דאָס קאָל,
איז ער אַרײַן אין וועסטיביול מיט דורכגייער מיט צוויי נאָך,
געפּאָדערט אָנשרײַבן אָפּ זיך אַ פּראָטאָקאָל,
פון דרויסן אָפּראַמען די דײַטשישע נעווײַלע.
געזעצט האָט פון די צוויגן באַ אים היץ,
נאָר ס'האָט די רויִקייט קיין רעגע ניט פאַרלאָזט אים.
דאָס איז געווען דער ערשטער פּריץ,
וועמען געוויזן האָט אַ ייִד דעם וועג קיין מאָסקווע.
דערנאָך אַ סאַך האָט ער מיט זיי צו טאָן געהאַט,
פון ראַנד צו ראַנד אַ כעזשבן זיי געעפנט.
אַצינדערט ווײַזט ער זיי זעם וועג קיין סטאַלינגראַד —
דירעקט. זיי בלאָנדזשען ניט. זיי טרעפן.

VII

און אַלעמאָל אים ווילט זיך אונטערשטרײַכן, אַז ס'איז ער,
מאַרגוליס בען אַווראָם, בען ייִצכאָק אובען יאַנקעוו,
באַגיכט די שאַרבנס זייערע מיט בלײַ און פּעך
און צו דער ערד מיט פלאַם ער זיי פאַראַנקערט.
יאָ, ער — דער יודע, דער סאָלדאַט, דער קאָמוניסט,
וואָס ס'דוכט דעם דײַטש, אַז יעדן מעסער קאָן זײַן האַלדז געהערן.
ער זינגט, ווען דאָס צעגליטע בלײַ אָפּ זיי ער גיסט,
זײַן קאָל, זײַן שפּראַך, זײַן ליד זאָלן זיי הערן.
זיי זאָלן, קאָרטשענדיק זיך, הערן, אַז ער לעבט,
און וואַרגן זיך מיט זײַן נעקאָמע-פרייד דער בלאַנקער,
באַגלייט ער מיט געזאַנג די דונערדיקע קלעפּ,
און מיט געזאַנג ער גיסט אָפּ זיי די טויט-געטראַנקען.
דאָס בלײַ, וואָס ער מיט דעם זיי בראָט און בריט,
אין קנאַפּ אָפּ אײַנוויגן דאָס האַרץ און דעם געדאַנק אים,
זיי דאַרפן, ערשטנס, וויסן, אַז ס'איז ער — דער ייִד,
מאַרגוליס בען אַווראָם, בען ייִצכאָק אובען יאַנקעוו!

VIII

ער ווייסט. ווי או׳סגעשפּילט זיי האָבן שלאכט נאָך שלאכט,
ווי דאָס מילכאָמע־גליק איז זיי געגאנ אנטקעגנ שטענדיק,
ווענ אינ א שול האָבנ זיי ייִדנ שוצלאָזע פארשפּארט,
אונ ס׳האָט אליינ דאָס פּײַער זייער העלדנטאט פארענדיקט.
ער ווייסט, ווי אומבאזיגבאר זײַנענ זיי,
ווי דער מילכאָמע־רומ דער בלענדיקער באגלייט זיי,
ווענ בא אנ אופגעשפּארטנ דיוו פונ ווונד אונ וויי
טיילנ זיי זיגרײַך זיך מיט קליידער ייִדישע אונ כפּייצים.
ער ווייסט, ווי גרויסמומיק, ווי אויבערשיינ
זיי נארנ אָפּ די אומגליקלעכע, אומבאשיצטע,
אז ווי די שאָפּ די גלייביקע זיי זאָלנ גיינ,
אז ווידערשפּעניקונג זאָל ערגעצ ניט קיינ בליצ טאָג.
האָט ער דער זונ פונ די געטריבענע אפ פּײַנ —
מיט א געזאנג פונ די אצאָמעס זיך געשלאָגנ קעגנ מערדער.
זאָל אימ דער הימל, אדעראבע, דאָ אנ איידעס זײַנ!
אויב ניט אזוי — ניט שווינענ זאָל דער הימל אונ די ערד אימ!

IX

אפּ ייִדיש מיט די וואָלקנס אינ דער הייך ער רעדט,
אפּ ייִדיש מיט די קוילנ דורך דער נידער רעדט ער.
אונ בא א שפּארבער, אויב דעמ קאָפּ נאָר ער צעפּלעט,
פּארטרײַבט ער אימ אינ דר׳ערד אפּ אָנדערהאלבנ מעטער.
ער אפּ דערנע׳נטערונג גייט אלעמאָל אליינ,
ער האָט אימ, דעמ מעטורעפּ, ליב א טאפּ טאָנ מיט די אויגנ
אונ זענ, ווהינ דאָס בלײַ גיט זיך א לייג,
אונ זענ ביז דר׳ערד די רויך־לענטע, ווי טרויער, אויסגעצויגנ,
אונ שווינדלדיק זיך טאָנ נאָך איבער אימ א הייב,
אימ אינ דער גסיסע לאָזנ נאָך אנ אויגנבליק, אפּ אָנשוי:
— גיב, דײַטש, א קוק. ס׳איז איך! מארגנ׳ליס לייב!
קאפּוט! איצט האָסטו אפּ דער וועלט ניט וואָס צו טאָנ שוינ! —
אונ זינגענדיק, ער שנײַדט זיך אינ אימ אײַנ —
אנ אויגנבליק — אינ אלע זײַטנ פּיר. צו פּערטל!
זאָל אימ דער הימל, אדעראבע, דאָ אנ איידעס זײַנ!
אויב ניט אזוי — ניט שווינענ זאָל דער הימל אונ די ערד אימ!

X

אפ יִדיש רעדט ער מיט די וואָלקנס אינ דער הייכ,
אפ יִדיש רעדט ער מיט די קוילנ אינ דער נידער.
פונ יעדער וואָרט ווערט פלאמ, פונ יעדער וואָרט ווערט רויכ.
אונ ס'פּרעגלט זיכ אינ זיי די דײַטשע פליִענדיקע הנידע.
זי פּלאצט פונ פּאכעד אונ פונ גרויל פּארפרעסט,
אונ העליש פײַער גיט די פּעל איר א צעוויקל.
מארגוליס ווײַזט איר אפ די וואָלקנס: — סאלע!.. פרעס! —
מארגוליס ווײַזט איר צפנ אָפגרונט: — פינצטער!.. פּיקע!
א שאָד... ניטאָ קיינ ווענ אפ אָפּטראָגנ די פּיס,
דעמ סקארב דעמ אָנגערויבטנ אונ די שמאטעס...
נו, וואָס? א הונ באארבעטנ אינ דאָרפ איז אײַנגענעמענער געוויס,
א קינד צעטרייבערנ — א ריטער-טאט פאר זיי קימאט איז —
ער קאָנ זיי גוט — אי פונ דער ווײַט אי פונ דער נאָ'נט,
פאר לאנגע דריכהאלבנ מילכאָמעדיקע יאָרנ.
ס'פארפּאָלגט אימ דער קאיאָר, ווענ ער האָט זיכ צומ ערשטנ מאָל באקאנט
מיט זיי אינ לענינגראד בא דעמ האָטעל „אסטאָריע".

22. דער מישפּעט

1

פונ פעלד יעדיִעס — איינע יאָגט די צווייטע אָנ
אונטער דעמ ראש פונ אופרײַסנ אונ פלאמיקע זאוויִענ.
ראקיטאנ האָט צו וויסנ דאָרט אנ אויסשפּירער געטאָנ:
— פּארדעכטיק פירט זיכ אופ אינ שלאכט א רויטארמייער.
— דיר קאָנ זיכ אויסדאכטנ! — גיט אימ אליינ א פרווו!
— ווי האלט ער זיכ? — מיט אלע פונדערוויַיטנ!
נאָר אלעמאָל, ווי נאָר ער הייבט זיכ אופ,
באגינט א שיסערײַ דאָרט...
פארדעכטיק שמעקט עפּעס זײַנ יעדער ריר,
ער ווייסט אליינ ניט וואָס, נאָר מאָדנע זאכנ,
ווי ער דאָס פײַער וואָלט דעמ סוינע קאָרעקטירט,
קיינ טאָעס זאָל מענ ערגעצ דאָרט ניט מאכנ...
— ווו איז ער? — האָט ראקיטא זיכ געטאָנ א ריס.
— ווו זאָל ער זײַנ? — געענטפערט יענער מיט א קרעכצ האָט, —
אפ יעדנ פאל האָב איכ אימ אויסגעטאָנ די ביקס
אונ אימ געבראכט צו פירנ גלײַכ אהערצו!

II

— פונ וועלכנ טייל? — נעמט מײַנ דאָקומענט. לייענט!
— וואָס האָסטו דאָרט געטאָנ? — געוועג אינ אויסשפיר! —
ראקיטא האָט אפ אימ געטאָנ א בלישטשע מיט די ציינ:
— דעמ גאנצנ עמעס גלײַכ ארויסשפײַ! —
אדורכגעקוקט ביז גרונט דעמ דאָקומענט
אונ ניט ארױפגעלאָזט די אויגנ האָט פונ אימ ער,
אונ נאָכאמאָל א טאפ ס'פאפירל מיט די הענט:
— ס'איז ריכטיק אלץ. א שטעמפּל. אונ א כסימע. —
ראקיטא דורכגעדרונגענ מיטנ בליק האָט אימ
דורכ די ארױפגעלאָזטע ברעמענ די געדיכטע.
אינעמ פאפיר איז אלצ אינ אָרדענונג. סע שטימט.
נאָר שטערנ וועט ניט דעמ פארשוינ א קאָנטראָליר טאָנ.
פאַרדעכטיק האָט ער אימ זיכ דאָכ געדאכט,
צו גלאט איז יעדער וואָרט אונ יעטווידע באוועגונג;
איז נאָכאמאָל אימ דורכגענומענ דורכ אפ דורכ,
אונ פונדאָכנײַ געגומענ אימ פאנאנדערפרעגנ:

III

— אינ אויסשפיר ביסט געוועג? אליינ?
— אליינ! — געצײַלט זיכ ענטפערנ האָט דער געבראכטער.
אונ ווידער האָט ראקיטא אימ געטאָנ א לייענ,
קיינ דריי אימ ניט געלאָזט, צומ וואנט א צוגעשפארטנ:
— אונ אויסגעשפירט, וואָס מ'האָט באדארפט, האָסט אלצ?
אונ ניט באמערקט אינ אויסשפיר האָט דיכ קיינער? —
ס'האָט די פארלעגנהײַט געשטעלט זיכ אימ אינ האלדז
אונ אימ א דריי געטאָנ: — כוצ איינעמ,
כוצ דעמ, וואָס האָט אהערצו מיכ געבראכט...
אונ מיר די אופגאבע פארענדיקנ געשטערט דאָרט...
— א שאָד!.. — האָט זיכ ראקיטא, אופגעבראכט,
געווענדט צומ אויסשפירער פארדעכטיק. —
נאָר קאָנסט דײַנ ערלעכקײַט באווײַזנ סײַוויסײַ,
אנ אופגאבע א נײַע האָסט אזוינע:
א גרופּע רויטארמייער נעמ אונ גיי פונסנײַ
די פײַער-פונקטנ ווײַז, וואָס דו האָסט אויסגעשפירט באמ סוינע!

IV

אנ אויגנבליק האָט ער געקלערט, ווי א פארקלעמטע שלאנג
באַמ שטיקל פליש ביט סאמ, וואָס ס׳שטעקט אימ אויס דער יעגער,
אונ עס א קיין געטאָנ אזוי, ווי מ׳האָט עס אימ דערלאנגט.
— נו, גוט!.. כ׳האָב אויסגעשפירט דאָרט גוט די וועגנ, —
געטאָנ האָט דער פארעטער זיכ א דריי
אונ מיט א ביסל שפּײַעכצ דורכגעשוווענקט דעמ גאָרגל.
אונ, טראכטנדיק, אז דאָרט איז ער שוינ אינ דער היימ,
א זאָג געטאָנ: — איכ גיי! זאָל ווער סע וויל מיר נאָכגיינ! —
געשווינדלט דאָרט פאר זיינע אויגנ האָט פאָנ-שפעק,
די טליע, וואָס באוויזנ דורכ דער שויב האָט ער אימ דאָרטנ,
דער נייַנקער וועלאָסיפעד
אונ די באָטפאָרטנ...
— פונוואנענ ווייסטו אזוי פונקט אונ אקוראט?
— איכ ווייס! — האָט ער געגעבנ א פארעד זיכ אונ א ציטער.
— קומט אויס, אז האָסט מיט זיי פארבינדונגענ געהאַט? —
זיכ אופגעהויבנ רויק האָט צו אימ ראקיטא...

V

— נאָר אויסקויפנ דו קאָנסט אצינדער דיינ פאראט,
אונ דיינ פארברעכ באצאָלנ בלויז מיט איינעמ:
ארויס אינ פעלד פאר די פארטיידיקער פונ סטאלינגראד
אונ מעלדנ הויכ: כ׳בינ א פארעטער פונעמ היימלאנד! —
דער טויט צו אימ א ווונק פונ ערגעצ האָט געטאָנ,
אונ אָנכאפנ געפרוווט האָט ער זיכ פארנ לעבנ...
ראקיטא האָט צעשטעלט פארנאכט א באטאליאָנ,
באפעלנ דעמ פארעטער שטעלנ זיכ דערנעבנ.
געברענט האָט סטאלינגראד, געריסנ זיכ פונ פלאמ,
ווי פונ צעבושעוועטע, שטיקנדיקע קלעמער.
ס׳האָט דער פארעטער איבעריקס זיכ ניט געזאמט
זיינ שענדלעכ אָרט אינ שלאכטפעלד צו פארנעמענ.
די הענט — אראָפּגעלאָזט. דער בליק — פארשפיזט.
דאָס מויל דאָס אויסגעקרימטע — פארטיק צו פארהערנ.
— נו, מעלדע, — האָט ראקיטא אימ באפוילנ, — ווער דו ביסט,
זאָלנ די ברענענדיקע ווענט די סטאלינגראדער הערנ!

VI

מיט שטילקײַט אָנגעפילט האָט זיכ דער פלאצ,
געיאָגט פונ סטאלינגראד האָט פײַערדיקע איימע,
אונ דאָס פארעטערישע מויל האָט ווי געפלאצט:
— כ׳בינ א פארעטער פונעם פאָלק אונ פונעם היימלאנד! —
אונ זאָגנ נאָכ עפעס געוואָלט א וואָרט אזא,
נאָר אָפגעהאקט ראקיטא האָט מיט אויסגעשטרעקטער האנט אים.
— אפ דעם פארעטער פונעם פאָטערלאנד אונ פאָלק — א זאלפ! —
האָט דורכגעהילכט איבערנ שלאכטפעלד זײַנ קאָמאנדע.
א דונער פונ פאראכט, פארניכטנדיק אונ העל,
האָט אפ דער אויסגעפלאָגטער ערד אים אומגעוואלגערט,
אונ אָפגעקלונגענ ס׳האָט דער זאלפ דער גרויזאמער אינ פעלד,
ווי א סיגנאל א שלאכטיקער צום אָנגריפ.
— אונ איצט — נאָכ מיר, פארטיידיקער פונ סטאלינגראד! —
א הייב געטאָנ דעם באטאליאָנ האָט גלײַכ ראקיטא, —
פאר אונדזער פאָטערלאנד! איבער דעם סוינע — גראד! —
אונ ס׳האָט דער סטעפ געטאָנ א ציטער.

23. די פארטיזאנער אינ וואלד

I

אונ אינ פאָגאָסט — דער פאָרזיצער פונ דאָרפסראט הענגט.
ער קוקט איבער פאָגאָסט מיט די פארגלייזטע אויגנ,
ווי ס׳כאפנ טרייפעס אָנ זיכ אינ דער ברייט אונ אינ דער לענג,
ווי אינ א שלייפ ווערט יעדער שטאל אונ שטיבעלע פארצויגנ,
ווי ס׳ווערט צו אש — דאָס גוטס אונ האָב,
ווי פינפ אונ צוואנציק יאָרנ האָרעוואניע ברענענ...
ער הענגט איבער דער הייכ — אראָפגעדרייט דעם קאָפ,
אז רוסלאנד זאָל דורכ רויכ אונ פײַער זענ אים...
ער זעט, ווי ס׳שווינדלט דורכ א שאלעכל באנאכט
אינ וואלד אינ היימישנ. ס׳איז שפּײַז פאר פארטיזאנער.
ער ווייסט, ווער ס׳איז. זאָל זי נאָר דורכ די וואכ,
ער ווײַזט איר טויטערהייט דעם וועג פונדאנענ...
קיינ אנדער וועג-ווײַזער אינ דאָרפ איז איצט ניטאָ.
קיינ הענער קרייענ ניט. געפלעפט ז׳די צײַט דאָ.
א קרעכצ פונ א דערשאָסענעם וועקט אופ דעם טאָג,
א כריפ פונ א געהאנגענעם באגלייט אים ווײַטער...

II

מאלאניע האָט אינ שטיבעלע אפּ קײנעם ניט געוואַרט,
נאָר אינ דער שטיל זיכ אײַנגעהערט אינ טריט פּאַרשײַטע,
צי טראָגנ אײגענע דערבײַ ערגעץ די וואַכ,
צי דער ניט־גוטער טראָגט דעמ אומגליק שוינ פונסנײַ דאָ?
אינ הימל הויכ — א שטערנ ערגעץ פאַלט...
זי וואָלט די האַרציקע דערקאָנט זײ אַלע לויט די שאָטנס.
ניט ווײַט פונדאַנענ, בלאָנדזשענדיק אינ וואַלד,
האָבנ זײ אויסשפּירנ דעמ פײַנט בא וועגנ זיכ צעשאָטנ.
זײ שלאָפנ ניט. זײ שלײַפנ שאַרפ די שווערד —
באַצאָלנ דאַרפנ זײ פאַר בלוט אונ היימ צעשטערטער.
עס שלאָפט ניט רוסלאַנד שוינ אַזױפיל נעכט,
קײנ אויג מאַכט זיכ ניט צו בא זײַנע זינ אונ טעכטער...
זי ווײסט, די אַלטינקע, זי ווײסט, נאָר ניט קײנ טרער
זיכ רײַסט פונ האַרצ דורכ אירע אַלטע אויגנ.
אַלײנ האָט זי בא אירע זינ געבענטשט ס׳געווער,
אַלײנ די רימענס אפּ די לענדנ שטײַפ בא זײ פאַרצויגנ,

III

אונ יעדערנ פונ זײ אַרומגענומענ צאַרט,
זיכ אָנטאָנ אַלע זײ געהײסנ וואַרעמ:
— דער וואַלד ווערט א געטרײַע היימ אײַכ זײַנ באַנאַכט,
די נאַכט געטרײַ ווערט אײַכ פאַרשטעלנ פאַר געפאַרנ. —
אונ דרײַ מאָל אָנגעזאָגט זײ בא דער שוועל,
די אויגנ ווישנדיק מיט דער פאַטשײלע: —
זאָל אײַכ אינ נויט באַשיצנ דאָס געטרײַע פעלד,
זאָל אומעטומ פונ אײַכ דער גוטער שפּרוכ דערצײלנ! —
ווענ ס׳גײט שוינ קײנער ניט אַדורכ דעמ וועג,
ווענ פײַערלעכ אינ פענצטער אויסגעלאָשנ זײַנענ,
איז לאָזט זיכ אומבאַמערקט די אַלטינקע אַוועק
אַריבערברענגענ שפּײַז אינ וואַלד די פּאַרטיזאַנער.
אַצינד האָט זי אינ שטיבעלע אפּ קײנעמ ניט געוואַרט,
נאָר בײזע טריט האָבנ פונ נאָענט זיכ געהערט דאָכ.
אוי, ניט די זינ די האַרציקע געטראָגנ האָבנ וואַכ —
עס האָבנ זיכ אינ שטיבעלע אַרײַנגעריסנ מערדער.

IV

פֿערלאָנגענע עסן האָבן זיי זיך גלײַך באַפֿעלט,
די קו פֿון שטאַל אַרויספֿירן די רעגע.
דעם לעצטן ביסן האָט די אַלטע זיי געשטעלט,
און זיי — וואָס נאָך? מיט ביטערניש געלאָזט זיך פֿרעגן.
— מיר בלײַבן דאָ! — האָט גלײַך ביז בלוט
אַ מאָרדעווע געגעבן איינער מיט די פֿיס זי.
האָט זי זיך אויפֿגעהויבן און געענטפֿערט: — גוט! —
און די געלעגערס זיי די אָרעמע באַווייזן.
די טיר פֿון דרויסן שטיל פֿאַרשלאָסן אויף אַ שלאָס,
די לאָדן צוגעמאַכט — דער טאָג זאָל זיי ניט וועקן,
מיט ציטערדיקע הענט די שטרוי פֿון לעמפּל אַ באַגאָס,
אַ שוועבעלע אַ רײַב און — מיטן שטיבל זיך געזעגנט...
עס האָט אַ פֿלאַם זיך אין דער הייך געטאָן אַ טראָג,
די געסט אין רויך דערשטיקט געלעגן זײַנען,
און ערגעץ איז די אַלטינקע מיט אויפֿגאַנג אויפֿן טאָג
בעגאַנגען זוכן אירע זין די פּאַרטיזאַנער.

V

פֿאַרכאַלעשט ליגט דער אומעטיקער וועג.
מע פֿליגט אין פֿעלד דורך אים אַרויספֿאָרן באַגינען,
מיט ליבע אויפֿוועקן פֿרימאָרגיק אים מע פֿלעגט,
פֿאַרשווינדן ביז צום ראַנד אין יאַם אין גרינעם.
און איצט איז ער פֿאַרכאַלעשט, אומעטיק און מאַט,
נאָר אײַנגעהילט איז ער אין רויך און שטויבן,
עס שטייט אויף אים אַ גרינער דײַטשישער סאָלדאַט,
און מיט אַ שאָס גיט אַלע ווײַל אים אַ פֿאַרטרייב ער.
ער האָט אַ שאַלעכל דערזען אַדורכשווינדלען פֿאַרבײַ,
אַ שאָרך דערהערט דאָרט צווישן בלעטער,
אַ האַווקע האָט געטאָן זײַן ביקס מיט בלײַ,
אַ פֿאַל געגעבן האָט מאַלאַניע — אַ געפֿלעטע...
פֿאַרכאַלעשט ליגט דער אומעטיקער וועג,
דער אומגליק באַלעבאַטעוועט איצט פֿראַנק-און-פֿרײַ דאָרט:
צעשאָסן האָט אַ פֿערטל דאָרף פֿאָן-שפּעק
און אויפֿן וועג אַרויסגעשיקט אַ טשאַטע רײַטער.

VI

געשאָכטנ ליגט א קי. א קינד — לעמ איר...
דאָס גראָז — אינ בלוט. צעטראָטנ אונ פארוויאנעט.
א גאנצער שטראָפ־אָטריאד האָט פײַערלעכ געפירט
איבערנ דאָרפ די אלטינקע מאלאניע.
זי איז געגאנגענ מיט א שטעקנ אונ געקוקט,
אז זיכ ניט צורירנ צו איר זאָלנ די טמאיִמ.
איר איינ‏יקל דערזענ האָט זי נעבנ דער קו,
אונ זיכ אינ אירע זינ דערמאָנט, די רויטארמייער.
פארהערט האָט זי אליינ פאָנ־שפעק,
די ריטער האָבנ אימ פארשפאָרט זי עפעס פרעגנ,
אונ זי האָט, בלוטנדיק, געשפיגנ קלעק:
— מע וועט אײַכ אלעמענ דאָ אויסבעטנ אזא געלעגער!.. —
פארכאלעשט האָט געצויגנ זיכ דער וועג,
קיינ סאכ האָט ניט געדויערט דאָס געראנגל;
אנ אויסגעגאנגענע אונטער די הענט — האָט זי פאָנ־שפעק
נעבנ דעמ פאָרזיצער פונ דאָרפסראט אופגעהאנגענ.

VII

געוואלגערט האָבנ זיכ אונטער דער טליִע טרעפ.
מאלאניעס שיכ אפ זיי צעוואָרפנ, איינזאמ.
בא די צונויפגעטריבענע — אראָפגעלאָזט די קעפ.
געשטיקט זיי האָבנ מיטנ אומגליק אונ געוויינ זיכ.
אונ בלויז דער סטאראָסטע, אינ קעשענעס די הענט,
געשטאנענ איז, געקוקט, דער בליק — פארטראָגנ.
דער גומילאסטענער זשילעט איבער דעמ העמד,
די שטיוול אויסגעפוצט, ווי אפ א גרויסער כאָגע:
ער וועט נאָכ נעמענ אונטערפירנס אויכ בא אירע זינ,
וועג פירנ וועט מענ זיי פונ וואלד געקאָיועט.
ס'וועט ניט פארעכענענ דאָס גאָט אימ פאר א זינד,
אונ בא די דײַטשנ וואקסנ וועט זײַנ קאָוועד.
עס איז געווענ א טריבער אינדערפרי.
דער אומגליק האָט פונ יעדער זײַט געלאָקערט.
אינ אָוונט האָט פאָנ־שפעק מיט גאָטישנ געטאָקטנ שריפט
די עקזעקוציע פארייביקט אינ זײַנ טאָגבוכ.

VIII

„מאלאניע!..“ — זיך צעגאַנגען איז מען שטיל,
„מאלאניע!..“ — מיט געוויין מ'האָט זיך געוואָרגן.
דעם סטאַראָסטע האָבן די דייַטשן אומגעקערט די מיל,
און איר — אַ שטריק אַרום דעם גאָרגל...
דעם מאַן, גאָט ווייסט, ווו ערגעץ אַ פאַרוואָרף,
אַפּ קאַטאָרגע — די טאָכטער אין גערמאַניע...
געקרעכצט האָט יעדער בוים אין דאָרף,
און יעדער בלאַט געמורמלט האָט: „מאַלאַניע!“...
דעם שטעקן ניט אַרויסגעלאָזט האָט זי פון האַנט,
געהאַנגען איז זי פייַערלעך מיט אים צוזאַמען,
ווי דורך אַ אַנדער וועג געקליבן איצט אין וואַלד
וואָלט זי זיך דאָרט צו אירע זין די פּאַרטיזאַנער...
עס וועט מיט איר דער ווינט אַוועק באַנאַנד.
פאַרוויגנדיק זי, גיט ער אַ דערמאַן איר,
ווי זי קיין מאָסקווע איז געפאָרן ערשט ניט לאַנג,
און ווי געזאָגט מ'האָט איר אין קרעמל: — מוטערל מאַלאַניע!..

24. פאָלונדראַ

I

געווען ס'איז נאָך אַ לאַנגער דויערדיקער שלאַכט.
אַ טויבער קרעכץ געגאַנגען פון דער ערד איז.
און אויפן פעלד, באַגאָסן מיט לעוואָנעדיקער נאַכט,
געוואַלגערט האָבן דייַטשישע פּעגאָרים זיך אין סטערטעס,
פונקט ווי זיי וואָלטן נאָר אַזוי זיך צוגעשפּאַרט,
ווי איבערוואַרטן דאָ אַ שלאַקס-האָגל באַדאַרפט זיי וואָלטן.
און ניט געטרויט זיי האָבן דער לעוואָנעדיקער נאַכט,
און ניט געטרויט די בלי‌אַסקעדיקע שטערן אויף דער וואָלגע,
און אויך זייער געווער זיי האָבן ניט געטרויט,
וואָס האָט אַן איינגעריכטס געוואַלגערט זיך דערנעבן.
אַרומגעגאַנגען איז צווישן זיי דער טויט
און אָנגעטאָן זיי אין אַ גלעזערדיקן נעפּל,
און שטיל איבער לעוואָנעדיק-באַטריפטער ערד
געפּויזעט האָבן שאָטנס, שאָרכנדיק, פון טויט באַשטאַטע.
אַרויסגעשיקט ראַקיטאַ האָט צונויפקלייַבן געווער
אין פעלד בײַ די אַוועקגעלייגטע דייַטשישע סאָלדאַטן.

II

צעוואָרפֿן די הארוגים זײַנען אויסטערליש געווען,
איינס אָפֿן אַנדערן האַלב־זיצנדיק און ליגנדיק:
ווער אויסגעשטרעקט אין ווײַט ערגעץ די הענט,
ווער — בייגנדיק די קני, ווי ערגעץ וואָלט ער נאָך געשטיגן.
און אַלע פֿונקט ווי פֿון אַ דונער־שלאָג געפֿלעט,
און אַלע פֿונקט ווי פֿון אַ שטורעם־ווינט צעזייטע,
נאָר צווישן זיי האָט זיך באַוועגט אַ סילועט:
געשיקט זיך, אַז עס לעבט נאָך עמעצער פֿון זיי דאָ?
ס׳האָט איינער פֿון ראַקיטאַס גרופּע אים באַמערקט:
— געשיקט זיך, אַז געשטעלט האָט עמעצ דאָ אַ װעכטער? —
ער האָט דערזען אין האַנט פֿון סילועט געווער,
און אויך דעם סילועט דאָרט רעדן האָט דערהערט ער...
דעם אָטעם אָפּ און אַן אויגנבליק פֿאַרטײַ׳ט,
האָט שטיל איבערן פֿעלד געטאָן אַ גיי ער,
און אויסגעשטאַלטיקט האָט זיך פֿון דער ווײַט
צווישן די מייסים פֿאַר זײַן בליק אַ רויטאַרמייער.

III

באַטראַכט האָט זיי דער רויטאַרמייער און געשטוינט:
אַן איבונג פֿון גימנאַסטיק בײַ די מייסים ס׳האָט דערמאַנט אים.
ווי וווּנדערלעך זיי אויסגעסאַדערט האָט דער טויט!
ס׳אַרא געהאָרכזאַמקײַט צו זײַן באַנאַכטיקער קאָמאַנדע!
ער האַלט זיי לאַנג. אַ גאַנצע נאַכט.
זיי רירן ניט פֿון אָרט זיך, אויסמושטירטע.
אַ יעדן איינציקן דער טויט באַטראַכט:
זיי שטייען פֿעסט. זיי שטייען ריכטיק!
געקוקט דער רויטאַרמייער האָט. זיי זײַנען אים באַקאַנט,
פֿונקט ווי איין קריפּל וואָלט זיי אַלעמען געבוירן,
צו יעדערן פֿון זיי ער צוגעגאַנגען איז נאָ׳נט,
זיי האָבן אויסגעדאַכט זיך אַלע דאָ קאַפּוי׳ר אים,
און אָפּגעטראָטן שנעל איז ער פֿון זיי צוריק —
ס׳האָט טויטערהייט דער גיר זיי ניט פֿאַרענדערט.
וואָס האַלטן זיי נאָך אָפֿן דעם פֿאַרשטאַרטן בליק?
צי האָבן זיי דעם הימל ווען־עס־איז געזען דען?

IV

געקוקט גוראריע האָט אַפּ זייער רויִקן בעט,
מיט שטילקײַט האָט דער טויט געפּלעט זיי און באַוואָרנט.
עס האָט דורכן איר געהערט זיך אַ געוויין פון שטעט,
עס האָט דורכן איר געהערט זיך אַ געוויין פון קוואָרימ:
אָט ליגט זי איצט, די קלאָלע, צוגעקלאַפּט צו דר'ערד,
פאַרשטאָפּט דאָס מויל מיט בלאָטע — אַ פּאַרקילטע.
געזעטיקט מיט דער טויטער שטילקײַט האָט זיך ער,
די ביינער ווי מיט מארך האָבן פון איר זיך אָנגעפילט אימ,
געגאַרט: מיט איר זיך דאָס געהער פאַרפלייצן זאָל,
דאָס האַרץ דאָס גאַנצע האָט געטאָן זיך אַ פאַרטרוי איר.
ער האָט זיך פליוסקען, ווי נ'אַ יאַם, אין איר געוואָלט,
מיט איר אַראָפּשווענקען פון זיך דעם אומענטשלעכן טרויער.
ער האָט אין איר זיך אײַנגעהערט, ווי אין דער העדלעכסטער מוזיק,
וואָס די נאַטור באַשאַפן האָט פאַר ווייי און וואָגל:
מיט וואָס פאַר אַ שיגאָענדיקן טײַנעג וואָלט ער זי
איבער די קוואָרימ פון פאַרפּײַניקטע פּאַנאַנדערטראָגן!

V

און אָנגעקלאַפּט אין יעטווידן פון זיי דאָרט מיט אַ רופ
און אופגעוועקט זיי מיט אָט דער לעוואָנעדיקער בלוי-שײַנ:
„שטייט, טאַטעס, אוף! שטייט, ברידער, אוף!
שטייט אוף, מאַרטירער און קעדוישימ!
ס'איז ווייניק לעבעדיק צו ווערן זיבן מאָל,
ווען זען מע זעט די דײַטשן וואַלגערן זיך טויטע!
דאָס גראָז ס'צעטראָטענע וואַכט אוף אין טאָל,
דיביימער טוען אָן פונסנײַ זיך גרינע הויטן.
ס'איז ווייניק מיט אומשטערבלעכקײַט צו זײַן געפרווט,
ווען ס'גייט די פרווו פון אומגעבענגענע אַליין דעם טויט שוין.
שטייט, מאַמעס, אוף! שטייט, קינדער, אוף!
שטייט אוף, קעדוישימ!"
די נאַכט האָט מיט לעוואָנע-שײַן געגלעט די ערד,
אַ שטילקײַט פון האַפּסאָקע אין געשלעג האָט זיך געצויגן.
אַ רופ „ווער איז?" האָט זיך אין פעלד דערהערט,
און רויטאַרמייער צוויי האָבן באַגריסט זיך מיט די אויגן.

VI

א לײַענ אײנס באמ אנדערנ געטאָנ דעמ ראנג
אונ דורכגעבלעטערט אײנס דעמ צװײטנ ביזנ סאָפּ זיכ:
— װער ביסטו? — איכ? א שאָכנ לינקס פונ פלאנג!
— דײַנ קאָמאנדיר װער איז? — מאיאָר סאדאָװסקי! —
א יעדער אומקלאָרקײַט האָט דײַטלעכ זיכ פארטײַטשט:
— מיט װעמענ האָסטו דאָ גערעדט? — האָט פאָרגעװעצט דער ערשטער.
— מיט זײ! זיכ דורכשמועסנ קאָנ מענ מיט א דײַטש
נאָר דאמאָלט, װענ ער ליגט אזוי-אָ טיפ אינ דר'ערד שוינ!
אונ דו? — האָט צו דעמ צוגעקומענעמ א דריי געטאָנ זיכ ער, —
פונ װעלכנ טײל? — ניט פונ קײנ טײל! פונ א בריגאדע!
ראקיטאס ארבעטער-בריגאדע, כאװערל, געהערט?
— געהערט!.. אװאדע!.. —
אונ נאָכ א שפאנ, אונ נאָכ א טראָט:
— ס'איז גוט די דײַטשנ אויסריכטנ אינ אזא שטילער רײַזע!..
— איז װאָס זשע טוסטו דאָ אצינדערט גראָד?
— פונ איבעריקער לאסט צו יענער װעלט כ'באפרײַ זײ!

VII

זיכ אומגעקערט האָבנ די שכײנימ זאלבעצװײט,
צװישנ די מײסימ בלאָנדושענדיק, ניט שטערנדיק דעמ שלאָפ זײ.
צומ קאָמאנדיר ראקיטאס ערד-שטיבל איז אײנער צו פונ זײ,
דער צװײטער — צומ טראנשײ פונעמ מאיאָר סאדאָװסקי.
בא בײדע — שטיל... עס קומענ אָפּ כאװײרימ פארנ טאָג,
מע טרעפט ניט עמעצנ, אונ נײַע רוקנ אונטער זיכ, װי װעלנ.
מיט טרויעריקנ בליק אפ דעמ, װאָס איז געװענ אונ איז ניטאָ,
דאָס אָרט פארפולנ זײ פונ די, װאָס פעלנ...
מע קומט צו גײנ — אפ זיכ ניט אומקערנ צוריק.
די װעלט — אינ הארצ. דאָס הארצ — אנטשלאָסנ,
אונ פעסטקײַט אינעמ טרויעריקנ בליק:
דעמ פײַנט פארסטאָמפּעװענ! דעמ פײַנט ניט לאָזנ!
ארײַנשטעכנ אלײנ זיכ אינ דער ערד,
זיכ דורכװעבנ מיט בענקשאפט ליכטיקער אונ רײנער.
די שכײנימ האָבנ שטיל, באצװײט, זיכ אומגעקערט.
געװוסט האָט אינ סאדאָװסקיס טײל שוינ יעדער אײנער:

VIII

מיט קוילן-לענטעס אַף דער ברוסט איבערגעקרייצט,
און מיט גראַנאַטן אַרום בויך באַהאַנגען,
אַרײַן איז אַ מאַטראָס אין פֿײַערדיקן פּלייץ
און פֿון אַ הויז פֿאַרכאַפּט דער ערשטער דעם אַרײַנגאַנג.
דער אייבערשטער עטאַזש ז׳געווען פֿאַרקלאַפּט,
פֿון יעדער פֿענצטער האָט געקוקט אַן אַמבראַזורע,
נאָר איינע נאָך דער אַנדערער ער נעמט אַראָפּ,
זיך שלײַדערנד פֿון וואַנט צו וואַנט אין שטורעם,
אַז פֿרײַ זאָל דורך דער גרײַפֿנדיקער טייל,
די גאַס זאָל אָפּגערייניקט ווערן שנעל און האַסטיק.
און ס׳קוקט פֿון יעדער פֿענצטער שוין אַ הייל,
און שטיינער וואַלגערן זיך אָנגעפּלאַסטערט.
געשטאַנען איז ער אינעם פֿלאַקערדיקן אַנטרעסאָל,
ווי אַפֿן דעק פֿון שיף פֿון טאָרפּעדירטער,
און אויסגערייכערט פֿלאַמיק, אָן אַ צאָל,
דעם דײַטשן ברוד פֿון נעסטן פֿון געדיכטע.

IX

— פּאָלונדראַ! — ער אַליין קאָמאַנדעוועט האָט זיך
און פֿון דעם אַנדערן עטאַזש די טירן דורכגעשאָסן.
אין שווייס, אין שטויב דאָס פֿלאַמיקע געזיכט,
האָט ער דורך לייטער פֿלאַמיקן געטאָן אַ לאָז זיך
אַליין, ווי אַ שטיק סרייפֿע פֿונעם הויז,
און אַ הוראַ ווי אַזאַ דונער אויפֿגעגאַן איז:
ס׳וועט לעבעדיק פֿונדאַנען קיינער ניט אַרויס,
קריכט יאָ, קריכט ניט, פֿאַרקוועטשטע טאַראַקאַנעס!
זײַן נאָמען אין דעם טייל האָט קיינער ניט געוווּסט,
און שראַמען אַף זײַן לײַב, ווי קאַרבן אַף אַ בוים איז.
געדענקט מ׳האָט זײַנע לענטעס אַף דער ברוסט
און זײַנע שטאַרקע ציין, צעשטעלטע ווי אָבאָימעס.
געלעגן טויט ז׳דער אַנדערער עטאַזש,
און לעבעדיק אַף אים האָט זיך געהוידעט דער „פּאָלונדראַ“.
נאָר פֿון דעם אויסגעלייזטן הויז, פֿון דעם באַפֿרײַטן אַש
איז דער מאַטראָס, אין בלוט אַן אָפּגעגאַנגענער, פֿאַרשוווּנדן.

25. די טאַטויִרונג „סטאַלינגראַד“

I

נאָך אַ רויִק געטאָן אַ ריס אַרויס,
נאָך אַן עטאַזש פֿון נעגל בלוטיקע באַפֿרײַט שרינ!
פֿאַרוויסט, מיט קוימענס סטאַרטשענדיקן בלויז
געשטאַנען איז אַ הויז, פּונקט ווי אַ קײַוער פֿון די דײַטשן
צום אַש צום לײַבלעכן, צו יעדן שטיין
אַ פֿאַל טאָן זיך געוואָלט האָט יעדן רויטאַרמייער,
נאָר עס פֿאַרגינט זיך קיינער ניט צו בלײַבן שטיין,
פֿון מויערן געפֿאַנגענע קומט יעדער ווײַל די ריי אָן.
און אומבאַמערקט פֿון צווישן רויך און בראָך,
אַף הענט אַף מיידלשע אַף צערטלעכע, נאָר שטאַרקע
אַרויסגעטראָגן דעם מאַטראָס פֿון דאָרט
האָט אַן אָדעסער יונגע סאַניטאַרקע.
זי האָט אים אונטער פֿלאַם געטראָגן פֿעסט
און אַ פֿאַרכאַלעשטן צום פֿעלד-שפּיטאָל געבראַכט אים.
די שול האָט זי ניט לאַנג געענדיקט אין אָדעס,
די פּרווו גיט זי דאָ אָפּ בײַ סטאַלינגראַדער שלאַכטן.

II

זי האָט קיין שפּרענקעלעך אין לעבן קיינמאָל ניט געהאַט,
אויסער די כּײַן-פּינטלעך אין פּוך אַף ליפּן דינע,
צונויפֿגעלייגט, ווי בלאַט מיט בלאַט —
די אַכצניערעדיקע סאַניטאַרקע נינע.
און דאָ האָבן זיי אומבאַמערקט געטאָן אַ שפּריץ,
געטאָן זיך אַ צעשאָט אונטער די גרויע אויגן.
נאָר ס'איז קיין רעגע צײַט ניטאָ אָט איצט
פֿאַרנעמען זיך מיט דעם און נאָכקוקן און וועגן.
כאָטש פֿונעם טאַש דאָס שפּיגעלע באַקומט זי דאָך
און כאַפּט אַ קוק, ווי קיין שום מיין זי האָט גאָר,
און זאָגט צו זיך אַליין, פֿאַריכטנדיק די האָר
אונטער דער גרינער כאַקענער פּילאָטקע:
— ס'האָט זיך דיר, נינע, אויסגעדאַכט! פֿאַרגעס!
און טאָמער האָבן יאָ פֿאַרבלאָנדושעט זיך אַ פּאָר אײַנגאַנצן,
אין אומקערן מע דאַרף זיך גיכער קיין אָדעס,
אין יאַם זיך אויסבאָדן. ער נעמט אַראָפּ ווי מיט דער האַנט זיי.

III

זי האָט אימ ליב, דעמ יאמ, אונ בענקט נאָכ אימ,
עס הערנ ניט די אויגנ אופ בא איר צו בלאָנדזשענ:
וואָס האָט די ווערט געהאט בא איר צו געבנ א פארשווימ,
אז פונעמ ברעג זאָל קיינער זי ניט קאָנענ אָנזענ?
אונ בלויז דאָס טיכעלע דאָס ווײַסע אפנ קאָפּ
געשווינדלט האָט פונ ווײַט פונ גאָלדענער אונ גרינער,
פונקט ווי א ווײַסע מעווע אפ א כוואליע וואָלט אראָפּ
א וויג טאָנ זיכ אפ פליגעלעכ אפ דינע.
דערנאָכדעמ צוזעצנ זי פלעגט זיכ אפ א שטיינ,
די הענט — ארומ די קני, זיי א פארצי טאָנ.
איז וועלכער ווינט האָט זיכ ניט אָפּגעשטעלט אליינ?
אונ וועמענס הארצ האָט ניט געגעבנ דענ קיינ ציטער?
אונ צו פארנאכט, ווענ זי געגאנגענ איז אהיימ,
ווענ אפנ יאמ האָט גאָלד זיכ אָנגעהויבנ שפינענ,
האָט זיכ געדאכט, אז כוואליעס זאָגנ איר געהיימ:
„מיר וועלנ אפ דיר ווארטנ. קומענ זאָלסט באגינענ!“

IV

זי האָט זיכ מיט אָדעס געזעגנט אונ געוויינט,
כאָטש פונ איר אקסל האָט שוינ דאמאָלט זיכ א ביקס געהויבנ.
עפּעס געבעטנ האָט פונ גאסנ יעדער שטיינ,
אונ מויערנ האָבנ געקוקט מיט אויסגעזעצטע שויבנ,
ווי זעכציק פיבערדיקע טעג, אונ נאכט נאָכ נאכט
געגאנ דאָס סרייפעדיקע פײַער מיט גאלאָפּ איז.
געפלאקערט האָט איר שול. אונ אפנ טראָטואר
געוואלגערט האָט זיכ לעמ א טויטער שילערנ א גלאָבוס.
אָט איז שוינ באלד קיינ פושקינ-גאס נישטאָ,
עס לאָזט פונ הימל א פיראט נאָכ א פיראט זיכ.
זי האָט געזענ, ווי כאָרעוו ווערט איר שטאָט,
זי האָט געזענ, ווי ס׳ברענענ די אקאציעס.
איז ווענ זי בלײַבט אמאָל אנ אויגנבליק אליינ,
גיט פונ דעמ וויי אירנ א רײַס אראָפּ דער שלאָס זיכ.
זי האָט זיכ מיט אָדעס געזעגנט אונ געוויינט
אונ האָט געזענ, ווי ס׳שיידנ זיכ מיט איר מאטראָסנ.

V

דער ראש פונ שלאכט, פונ בראָכ אונ שיסערײַ
האָט ניט פאַרטויבט דעמ פײַערלעכנ טרויער פונ צעשיידונג.
ס'האָט נינע זיכ אינ דעמ דערמאָנט פונסנײַ,
ווענ דעמ מאַטראָס זי באַנדאַזשירט האָט אינ טראַנשײ דאָ,
ווי זי דערטראָגנ האָט אימ אפ א ווײַל —
דאָס בלוט פאַרהאַמעווענ, פאַרכאַפּנ — אונ ניט מער גאָר.
אונ ווי זי האָט אונטער באַשיסונג ניט געײַלט,
איז דאָכ ניט שווער געווענ אפ לײַב זײַנס צו באַמערקנ,
דורכ שראַמענ אײַנגעצויגענע אינ קערפּער פעסט,
דורכ שטרעמלעכ בלוט, געריזלט אָנ אנ אָפּהאַלט
א טאַטויִרטנ צייכנ פינ אָדעס,
א צייכנ טאַטויִרט פונ סעוואַסטאָפּאָל.
אונ, איבערבינדנדיק, האָט זי געטראַכט: אָט דאָס
א נײַע טאַטויִרונג וועט פונ סטאַלינגראַד זײַנ!
אונ דורכ רויִנענ זי באַגלייט האָט צו דער וואָלגע דעמ מאַטראָס,
ווי דורכ איר פּושקינ-גאַס, ווי דורכ איר שול מיט די אקאַציעס.

26. די בינ אינ סאַנבאַט

I

די בינ איז זיכ פאַרגאַנ, דערשטיקט פונ רויכ,
דער טוי געטויִוולט האָט דעמ סאַמעטענעמ מאָכ איר,
געדרייט האָט זיכ אינ אש איר גאָלד-געשטרייפטער בויכ;
דער בינשטאָק האָט געברענט — דאָס פײַער צעפּאָלאָכעט.
די שיסערײַ האָט זיכ פונוויַיטנ נאָכ געשפּאַרט,
געריסנ האָבנ הייזעריקע גאָרגלענ זיכ האַרמאַטנ,
ווי נאָכגעשריִענ עפּעס וואָלטנ זיי דער נאַכט,
ווי עפּעס נאָכ דערציילנ וואָלטנ זיי געהאַט איר.
א פור מיט א פאַרוווּנדעטנ מאַטראָס איז דורכ,
זיכ אײַנגעקלאַמערט אינ א ראָד די שטאַרבנדיקע בינ האָט.
דער בוימ, וואָס האָט מיט האָניק זי גענערט — אינ ברוכ,
די הרעטשקע אפנ פעלד — אינ פײַער איז פאַרכלינעט,
וועט זי, א היימלאָזע, זיכ דרייענ מיט דער ראָד,
ס'זאָל ערגעצ אָנקומענ דער לעצטער טראָפּנ האָניק.
אונ באַמ סאַנבאַט דער וואָגנ אָפּגעשטעלט זיכ האָט,
ווי א דערמאָנונג.

II

געווען עס איז א קלאָרער הארבסטיקער קאַיאָר,
די בלעטער האָבן, איבערריידנדיק, געלייגט צו דר'ערד זיך.
געהערט פון אייניקע האָט זיך א שאָרך,
פון אנדערע געהערט האָבן זיך קרעכצן.
ארײַנגעטראָגן אין א שטוב מ'האָט דעם מאטראָס,
די בין ארופגעדראפעט האָט זיך צו א פענצטער.
עס האָט א זיסע ווארעמקייַט געטאָן זיך א צעגאָס,
די זון אפ קלאָרע שויבן האָט צעשמעלצט זיך.
זיך אָנגעזען דורך זיי האָט דער פארוווּנדעטער מאטראָס,
אפ גרינע כוואַליעס האָט געוויגט דאָרט דער עפיר אים
און שטיל און לאנגזאם אָנגעטאָן א שלאָס
אפ זייַנע מידע, אײַנגעשלאָפענע גהירן.
ניט ווײַט געגאנגען איז א שיסערייַ,
דער הילך זיך נאָכגעיאָגט נאָך דעם מאטראָס האָט,
ער איז באנאנד מיט דעם עפיר אין אים אריַין,
אין זײַנע קרעכצנדיקע ביינער זיך צעגאָסן.

III

נאָר דער פארוווּנדעטער האָט מער פון גאָר שוין ניט געוווּסט,
געוואָרפן האָט אליין זיך יעדער גליד באזונדער,
און דער כירורג געשפירט האָט נאָך דער מעסיקייַט פון פולס,
געשפירט, ווי צוגעגרייט עס ווערט פאר אים די ווונד דאָרט.
און טרויער האָט געטאָן צו אים זיך א פארטרוי,
ווען ער האָט אומגעריכט באמערקט, ווי דורך א נעפל,
א טאטויִרטן נאָמען פון א פרוי
באם סאמע ראנד פון די פארווונדעטע געוועבן —
א נאָמען פון זײַן ליבסטער, אפ געוויס!
א נאָמען — אין זײַן בלוט און ביינער אײַנגעשלאָסן.
און צוגעשמידט דורך דעם עפיר צום טיש,
געריסן ערגעץ ווײַט האָט דער מאטראָס זיך.
געראנגלט האָט ער זיך מיט דעם עפיר,
ווי מיט א שטורעם אין א מידבער אין א ווײַסער,
ס'האָט יעדער ווײַל צום סאָף געטאָן אים א פארפיר,
דעם אָנהייב יעדער ווײַל געטאָן א ווײַז אים...

IV

נאָר ס'האָט דער שלאָף פון אַלע זײַטן גים געהיט,
געהויערט מיט באַלאַגערונג צופוסנס און צוקאָפּנס,
און אָט איז שוין דאָס לײַב דאָס מעכטיקע געשמידט,
און אָט דערהערט זיך שוין אַ קרעכצנדיקער כראָפּע.
נאָר יעדער מוסקול איז דערווידער, און זיך שפּאַרט,
און גיט באַם מינדסטן צוריר נאָך אַ פּלאַטער,
כאָטש דעם באַוווּסטזײַן ט'ער פאַרלוירן נאָך אין שלאַכט
אינײנעם מיט דער לעצטער לײַבלעכער גראַנאַטע.
און מיטאַמאָל האָט זיך צעווײנט די בין
און מיטן קאָפּ אין שויב אַ זעץ געטאָן זיך...
ס'געווין געוועזן איז דורכזיכטיק און דין,
און ווי אַ דימענט אויף גלאָז ס'האָט בריִענדיק געבלאָנדזשעט.
געווײנט האָט זי ס'געווין פונעם פאַרברענטן צוויט
אויף ביימער אומגעוואַלגערטע, צעפּלעטשטע,
פאַרגאַנגען זי איז זיך מיט אַ קלאָגעדיקער ליד
פון דער צעטראָטענער און אויסגעקלאַפּטער הרעטשקע.

V

די זון האָט אויף איר רוקנדל געבלענדט,
די רײפֿלעך אָנגעפילט מיט גאָלד מיט שווערן
און אויפגעהויבן אירע פליגעלעך, ווי הענט,
און זיי אַראָפּגעלאָזט, ווי דורכזיכטיקע טרערן.
און מיט דעם מויל דעם שווינדלדיקן העל
געגעבן אַלע ווײַל האָט זי אַ מיש דאָרט
ס'געווין פון האָניק ניט דערבראַכטן אין דער צעל,
ס'געווין פון כאָרעוון פאַרברענטן בינשטאָק,
און ניט געפילט, אַ צוגעקלעפּטע צו דער שויב,
ווי ס'האָט די זון מיט מילדקײַט זי געגלעט דאָרט,
ווי דורך די פליגעלעך — אין ווינטיקן פאַרהייב —
זיך האָבן דורכגעשטאָכן שטראַלן, ווי פינצעטן,
און לײַכט אַזוי געמאַכט איר דעם באַוועג,
די הערנערלעך געטאָן איר אַ צעפּעכער,
און זי האָט ווי נ'אַ גאָלד-געוועבטן וועג
איבער דער שויב אַ לאָז געטאָן זיך העכער.

VI

אפּ טאפּליעס קלאָרע — טרויעריק און צארט —
האָבן זיך האָזן בלענדיקע געיאָגט און זיך געפּינעט,
און בראָנזיק אויסגעווייגט דעם שטומען צאר
פון דעם פארוואונדעטן מאטראָס די היימלאָזיקע בינ האָט.
געראנגלט אפּן טיש זיך ליגנדיק ער האָט,
די אקסל — הויל, אין וויקלשנור געפּענטעט,
ווי א געפאנגענער געטאטוירטער גאָט
מיט א געקרייצטער וווּנד א דורכגעברענטער.
די קיילים האָבן איבער אים געבלאנקט,
און קישעפדיק געוויגט האָט דער עפיר אים.
געוואָרפן זיך אפּ אים האָבן די כוואליעס לאנג
און ניט געקאָנט אין ערגעץ אים פארפירן...
געלעגן איז ער דאָ, ווי אין א ווייַסן וואלד,
געגאנגען אין דער שטיל איז א באראטונג.
געדוכט האָט יעדער וואָרט זיך, ווי א בלאט, וואָס פאלט,
און ס׳האָט א שאָרך געטראָגן זיך פון וועבלענע כאלאַטן.

VII

פארזאמלט אין א פייַערלעכער וואך —
פארן פארוואונדעטן האָבן געשורעוועט די שוועסטער,
ווי יאָדלעס שנייִקע אין ווייַסער פראכט
מיט שלאָפ-געטראנק די אויגן אים געפעסטיקט.
נאָר נאָכגעיאָגט נאָך אים האָט זיך דאָס פעלד,
פון ערגעץ נאָכגעלאָפן אים דער האסטיקער הורא איז,
און דער כירורג, געגורט מיט רו און מיט געוועלט,
האָט איבער אים באוועגט זיך, ווי דער אייץ-האדאאס...
דאָ וועט ער זיך ארייַנמישן אינעם באשאפ פון דער נאטור,
אריַינגיין אין דעם סאָד פון זייַן וועט ער דורכדאנען,
דאָ וועט ער דורכדרינגען אפּ דורך און דורך
אין דעם יעסאָד און אין דער פראכטפולער הארמאָניע
פון בלוט און פלייש, פון אָנהייב און פון סאָף,
אין דעם צוזאמענהאנג פון ברויזנדע געוועבן
און אין דער כאָכמע פון באוועגדיקן שטאָפ,
וואָס איז דאָס זייַן און דער באשטאנד פון לעבן.

VIII

אין טויבן ראש פון נאָ'נטער שיסערײַ
דערהערט האָט ער פון בין דאָס דימענטענע זשומען,
ווי א געזאנג פון דער נאטור איבער דעם ריס פון בלײַ,
איבער דעם בלוטיקן פארוויסטנדיקן ברומען.
געמורמלט האָט אין דעם די זאנג פון צײַטיק פעלד,
דער ליפע-צוויט אפ גינגאָלדענע בייטן,
די קלוגע מי פון פרידלעכן געוועלט
און אזא יאָסעמדיקער שטילער ווײטעק.
נאָר אלעמען געפירט האָט ערגעץ הויך און ווײַט
דער רייעך פון עפיר דער שנײַדיקער און הארבער,
באגײַסטערט פאָרגעזעצט האָט דער כירורג דעם שטרײַט
מיט דעם צעשטערנדיקן גײַסט פון די פארדארבער.
געווען זײַן דראנג איז טיפער פון דער וווּנד,
געווען זײַן בליק איז שארפער פונעם סקאלפעל.
און דוירעס גאנצע האָבן ביז צום גרונט
געפירט זײַן האנט, געווענדט קעגן דער מאלפע,

IX

געפירט זי הערשעריש, און פעסט, און פרײַ
קעגן דער כײַע דער געפאנצערטער מיט אײַזן,
און ווידער אָטעמען ער צווינגט ס'צעשניטן לײַב
און צו דעם לעבן אומקערן פונסנײַ זיך.
געלעגן איז די וווּנד פאר אים באגינען-רויט,
א יעדער פלאך אין איר האָט בלוטנדיק געמורמלט,
געזען האָט ער דורך איר דעם מארש פון טויט,
דעם מארש פון ווילדע בלוטדאָרשטיקע אורלײַט,
געזען האָט ער דורך איר פארברענטע שטעט
און פעלדער, אויסגעטראָטן דורך פארדארבער,
און טאָלן מיט הארוגים מײַלן-ווײַט געבעט,
און בערג געשוואָלענע פון ביינער און פון שארבנס,
דורך וועלכע ס'האָט געקוקט די בושע פון דער פעסט,
די נעגל פון דעם אור — אין בלוט פארהריזטע,
וואָס האָבן מיט דעם טויט געטאָן זיך א פארמעסט
אין אומברענגן, אין פארלענד און אין פארוויסטונג.

X

זי האָט געהויכט, די ווונד, ווי אַ צעבלוטיקט מויל,
און זיך געוועלבט מיט רויע אופגעהאַקטע ליפּן,
נאָר ניט אַרויסגעריסן האָט פון זיי זיך דאָס געהויל,
ווי ס'רײַסט זיך ניט אַרויס דאָס האַרץ פון אונטער ריפּן.
אַ שטילקייט פון אַזאַ ווידעראַנאַנדיקן געבורט...
דאָס לעבן גייט מיט קרעכצנדיקע רויע ראַשן,
און ס'פּילט עס אָפּן מעסער, שמייכלענד, דער כירורג,
ווי אַ באַשעפער אַ מעכאַשעפֿ...
אָט האָט ער אָפּגעטיילט שוין פונעם לײַב די קויל,
די קנאָכן צוגעפּײַלט. באַפעלט זיי זיך אַ העפט טאָן.
זיי פאָלגן אים פאַרקישעפט-הויל
און ציִען איינס צום צווייטן אײַנשליסן זיך העפטיק.
אַרום איז שטיל. ס'געוועלטיקט דער עפיר,
און ס'הייבט זיך אויף אַ כוואַליע אַף אַ כוואַליע.
ניט בלויז די ווונד אַליין זײַן סקאַלפּעל איצט באַרירט —
נאָר אויך פון לאַנד די ווונד, פאַרשאַפט דורך קאַניבאַלן.

XI

עס פירט אים, אײַלנדיק, די ווונד צום שלאַכטיק פעלד:
אין יעדן שטיין, וואָס איז פון ווײַ פאַרברענט שוין,
אים ווײַזט זי דעם צעשטערטן סיידער פון דער וועלט
און די געשענדעטע האַרמאָניע פון דער מענטשהײַט.
אין יעדן שניט פון לײַב ער הערט,
אין יעדן ריס פון קנאָך דערפילט ער
איין גרויסע ווונד אַף גאָר דער ערד,
אין פײַער און אין אַש אַן אײַנגעהילטע...
און מיטאַמאָל דערלאַנגט אַ ציטער דער סאַנבאַט,
אַ טשאַטע רויב־פייגל רײַסט דורך איבערן דאַך זיך.
אַ שוואַרצער דונער גיט אַ מאָרדעווע זיך גראַד,
און ס'הייבט זיך אויף אַ שטורעם-ווינט אַ שוואַרצער.
עס גיט איין וואָגט אַ קרעכצנדיקן פאַל,
און אַ שטיק דאַך שוין וואַלגערט זיך דערנעבן.
דער הימל קוקט פרימאָרגעדיק אין זאַל:
די מי ווערט פאָרגעזעצט פון אומקערן דאָס לעבן.

XII

א שפּליטער שנײַדט זיך אײַנ אינ דעמ כירורג,
אונ ס׳ענטפערט בלוט אפנ כאלאט אימ מיט א זשבורע.
נאָר ניט פונ אָרט! דאָס לעבנ פירט ער דורכ,
ער נעמט אלײנ א פעסטונג איצט מיט שטורעמ!
איז פעסט זײַנ האנט, אונ וווּנדערלעכ, אונ לײַכט,
אונ צומ פארוווּנדעטנ דערלאָזט דאָרט ניט דעמ ווײ ער.
צו ביקס צו גרויזאמער זײַנ סקאלפּעל איז געגלײַכט,
זײַנ מי זײַנ אײדעלע — צו מי פונ רויטארמײער,
וואָס טרעט ניט אָפּ דעמ סוינע אפ קײנ טראָט,
וואָס טרעט ניט אָפּ דעמ טויט אונ ניט דעמ פײַער.
מיט בלוט באגאָסנ — פאָרגעזעצט ער האָט,
פארלוירנ זאָל ניט גײנ דער לעצטער טראָפּנ טרײַהײַט...
אינ פענצטער האָט געקוקט א מילדע זונ,
די בינ האָט, זשומענדיק, געטאָנ א שפאר דאָרט:
צומ זײַנ פונסנײַ וואכ אופ, געוואגטער זונ!
שטײ ווידער אופ צו שלאכט מיט די פּארדארבער!

27. א לעזגינקע

I

דער ראנד האָט זיכ מיט רויכ אונ פינצטערניש געוואָרגנ,
פונ אונטער דר׳ערד געגאנגענ איז א שיקערלעכ געשרײ:
מיט שנאפּס אונ פעטנ פארשטאָפּנדיק די גאָרגלענ,
האָבנ די דײַטשנ פרײלעכ זיכ געמאכט אינ א טראנשײ.
דורכנ שפּאקטיוו פונ ווײַט האָט לעווינ אָנגעטאפּט געפּעם.
צעוואָרפנ — פלעשער פונ קאָניאק אונ פונ ליקיאָרנ.
— נו, דאָס וועט, דאכט זיכ, זײַנ, א גרויסארטיקער מעס, —
האָט ער א זאָג געטאָנ מאמעדאָוונ, — א בראָכ זײ אינ די יאָרנ. —
ער האָט שוינ לאנג דאָ ניט פארויגט קײנ אָפּיצער
מיט ווײַסע הענטשקעלעכ אונ אָפּלאקירטע שטיוול;
געקוקט אהינ, געקוקט אהער,
אונ ניט אוועקגענומענ ס׳אויג פונעמ שפּאקטיוול.
אונ ווי אינ צויבער נעבנ אימ געשטאנענ איז פארטײַ׳ט
סאמעד מאמעדאָוו — ס׳מויל אפּ האלב צעעפנט —
אונ מיט די אויגנ יעדער ווײַל געטאָנ א טײַט:
— וואָס ווארטסטו. הא? וואָס הײַעסטו זיכ, לעווינ?

II

א צוגעשמידטער צו א פינטל צו א רונדנ,
באשאָטנ מיט קאָנטערוונ-שאכטעלעכ א סאכ,
האָט אלע ווײַל זיכ צוגעזעצט פארווונדערט
אונ צ׳ריק זיכ אופגעשטעלט מאמעדאָוו דער קאזאכ.
א כעזשבנ אפ זײַנ ביקס מיט קארבנ האָט געהאט ער —
א כעזשבנ פונ א מייע מערדערישע קעפ.
קיינ סטאלינגראד געקומענ פונ די בערג די אלמא-אטער —
א זונ א לײַבלעכער צו זײַנ פונ וואָלגער סטעפ.
עס האָט א היצ געקלעמט אימ צווישנ קלעצער,
געאָטעמט הויכ מיט אומרו פול,
אז ס׳זאָל צומאָל דאָרט ניט צו שפעט זײַנ:
אנ אָפיצער מיט ווײַסע הענטשקעלעכ, אינ שווארצנ בולפ...
בערקוטנ פלעגט ער מיטנ בליק פארהאלטנ,
אונ זיי אינ פלי ארויפגעשאָסנ שפילעוודיק האָט ער;
איז לעווינע אציגנ מיט איינ אויג האלט ער,
אונ מיטנ אנדערנ ער ציט צו זיכ דעמ אָפיצער.

III

אונ לעווינ פינטלט שנײַדיק מיטנ אויג:
— די מאָס דעמ מעס מע דארפ, מאמעדאָוו, מאכנ אקוראט דאָ.
איכ טראכט: צי מאכנ אימ די עקטעקע אזוי,
צי זי אימ מאכנ מיט א ביסעלע טעאטער?! —
געשלונגענ דאָרשטיק מיט דעמ בליק האָט ער די ווײַט,
געזענ, אז קיינער פונ דער ווײַט זאָל אימ ניט שטערנ.
עס האָט מאמעדאָוו ניט פארשטאנענ, וואָס ס׳באטײַט,
אונ ס׳האָט אימ לעווינ ניט פארזאמט עס צו דערקלערנ:
— אויב כ׳וועל ארײַנהאקנ די קויל אימ אינ דער דיכ,
פארפריצעוועט ער מיר א טאנצ — די לעצטע מאָדע.
אויב אינ די לעבער וועט די קויל אימ טאָנ א קריכ,
קאָנ עס אימ אויסטראָגנ א וואָכעדיקנ קאָדריל,
נאָר פאר דײַנ קאָזעד וויל איכ אימ ארײַנשיקנ די גאָב
דאָרט נעבנ ציילעמ, בא דעמ טעשעלע דעמ לינקנ,
אז איידער ער וועט אָנלייגנ דעמ קאָפ,
זאָל ער אונדז אָפטראסקענ פארפריער א לעוגינקע!

IV

א צי געטאָן פונ ווײַט האָבנ זיך הענטשקעס צוויי,
אונ אופגעהויבנ האָט זיך איינ לאַקירטער שטיוול.
— פאַרשרײַב! — האָט לעווינ זיך געטאָן א דריי, —
איז האָבנ מיר, מאַמעדאָוו, אזוי גרויס, שוינ וויפל?.. —
ער האָט אינ פײַנ אראָפּגעלאָזט דעם קאָפּ,
א טויבער ווייטעק האָט אינ האַרצ בא אים געטליִעט: —
בא אונדז אפנ וואָקזאַל אינ גראַנאַטאָפּ
באַפעלט זיי האָבנ ייִדנ טאנצנ בא די טליִעס... —
נאָר באַלד האָבנ זיך נאָך באַוויזנ צוויי,
אַרומ דעמ מעס גענומענ האָבנ זיי זיך פּאָרענ,
פאַר פרייד האָט לעווינ שיִר דערלאַנגט דאָרט א געשריי: —
אינצווייענ וועלנ זיי א קויל, מאַמעדאָוו, מיר פאַרשפּאָרנ! —
אונ אז ער גיט אפ ביידע זיך א צילע אָנ...
דער אָטעמ — טיפ... קיינ וואָרט ער קאָנ ניט רעדנ...
אונ אינ דער פּאָר האָבנ זיי ביידע דאָרט א טאנצ געטאָנ,
אונ לעווינ האָט געקרעכצט: — פאַרשרײַב, מאַמעדאָוו!

V

נאָר שווער באַוועגט צומ שרײַבנ זיך מאַמעדאָווס האַנט,
אימ לײַכטער איז א צונג צו ברענגענ פונ די דײַטשנ,
האָט ער פאַרקלערט א קוק געטאָנ צומ ראַנד,
גענענט האָט זיך פאַר אימ אינ וועג אַרײַנ די צײַט שוינ,
אונ ער איז פונ באַגינ נאָך גרייט געווענ דערצו,
כאָטש שיקנ האָט סאַדאָווסקי ניט געוואָלט אהינ אימ.
פונ זײַנ א טשמעל שטעקט גלײַך אַרויס דער דײַטש די צונג
אונ הייבט אָנ גאַווערנ מיט רויטער פינע,
אונ ס'ווערט אימ אפ די פיס אומעגלעך שוינ צו שטיינ,
ס'ווערט אינ געוואַקל אזוי קאַלט אונ הייס אימ,
אונ ביז עס ברענגט מאַמעדאָוו אימ אינ טייל,
איז ער שוינ לאַנג א מעס, ווי אַלע מייסימ.
נאָר ס'איז מאַמעדאָוו דאָך, אנ אָנגעלאָדענער, אַוועק,
אַריבער איז ער האַלבע נאַכט די ראַנדנ,
נאָר אומגעריכט האָט ער אינמיטנ וועג
זיך אָנגעשטויסנ אפ א גאַנצער באַנדע.

28. מיט אויסגעברענטע אויגן

I

די היץ פארפלייצט. די שלאכט איז אין זעניט.
אף וואָגשאָלן גויראָלעס לייגן זיך צעפלאקערט.
אנטקעגן שטאָל און אײַזן — שטאנדהאפט פון גראניט,
אנטקעגן מערצאָל — האס און ווונדער פון געוואגטקייט.
ארויסגעגאנגען זײַנען טאנקען רוסישע אין פעלד,
ווי הליבעס רעוועדיקער האס, די מײַלער הויך פארהויבן,
און אויס מיט יעדן ראנד! און אויס מיט יעדער שוועל!
א ריס געטאָן די ערד צוריק זיי האָבן מיט די רויפן,
און א פארוווּנדעטע געלאָזט זי אונטער זיך,
און ווײַטער — אין געביין פון סוינע מיט געקנאָדער.
אין דעם פלאנגאָרון טאנק מיט א פארפלאמט געזיכט
געזעסן איז דער פינפטער זון ראקיטאס — פיאָדאָר,
ווי בא א דאָמנע בייסן שטורעמדיקן זאָט פון שטאָל,
און דורך דער שוי־שפאַרע געקוקט, ווי ס'מאָרדעווען די בראנדן.
און הערשעריש געפלאָסן האָט אין אים זײַן פאָטערס קאָל —
דעם בריגאדיר ראקיטאס גרויזאמע קאָמאנדע.

II

דורך שוי-שפאַרע פון טאנק געקוקט האָט ער פארשטעלט
אנטקעגן זיך, ווי אלץ באוועגט זיך, קאָרטשענדיק און ברענענד;
און אויסגעדאכט האָט אים זיך גאָר די וועלט,
ווי א דורכויסיקער צעבושעוועטער געגנעם,
ווו ס'שמעלצט זיך איבער פונדאָסנײַ די ערד
און שלײַדערט פלאצנדיקן שטאָל מיט בליץ און דונער;
ווי אלץ ארום — א דולע זי צעשטערט,
וואָס איז געשאפן וועג-ניט-איז אונטער דער זון גאָר.
ער האָט געזען דעם טויט א הוליענדיקן פראנק-און-פרײַ —
פאָרויס, פ'ן הינטן, איבער אים — אין אלע עקן.
געפײַקלט האָט דער טויט מיט שלאקס-האָגל פון בלײַ
און אָפגעשפרונגען צ'ריק מיט א געוואָי צעברעקלט.
ס'גיט זיך דער גאָרגל פון זײַן טאנק א כוואליע אופ
אן אָטעם טאָן מיט רויך מיט ווינטיקן, מיט פרײַען,
נאָר שטיקנד איז די לופט, נאָר ברענענד איז די לופט,
און ס'איז קיין לופט ניטאָ כוץ בראנד און פײַער.

III

א בליץ קנאַקט דורך א יעדער ווײַלע ווי א בײַטש,
און א פּאַריאָנטער וואָלגע-ווינט א לינדערונג גיט אײַן אים,
נאָר בלויז דעם קרעכץ פון א דערשטיקטן דײַטש
אָטעמט ער אײַן מיט אזא זיסן בריִענדיקן טײַנעג,
און אָנטרינקען מיט אים ער קאָן זיך ניט צו זאַט,
ניט מיט דעם בראָך פון זײַנע פלאַצנדיקע ביינער.
ער האָט געהערט דעם קרעכץ פון פאַלנדיקע ווענט בא סטאַלינגראַד,
פון קינדער פון צעשאָסענע געהערט האָט דאָס געוויין ער,
און דאָס געוויין פון דער פּאַריאָסעמטער געשענדטער ערד
אונטער דעם בראָך פון שטיבעלעך פון העפקערדיק־צעשטערטע,
און איבער אלץ האָט ער געהערט
דאָס שיקערע, דאָס גרינע דײַטשישע געלעכטער.
אָ, דורך דעם גרעסטן און פאַרטויבנדיקסטן ראַש
און דורך דעם ווילדסטן כראַפּ פון פײַערדיקן שטורעם
פאַרנעמט ער איצט דעם לעצטן קרעכץ דעם דײַטשישן פון אש
און שפּאַרט פאַנאַנדער אים דעם ליוק פון טורעם.

IV

אף דער פאַרסמאַליעטער און דורכגעברענטער ערד
דערקוועטשט ער זיי ווי שוואַרצע פּרעש מיקאָל-האמינים.
ער האָט זײַן פּאָטער באַם געזעגענען דערקלערט:
ווי לאַנג די אויגן וועלן אים נאָר דינען,
וועט ער זיך ניט צעשיידן מיטן רודער ביזן סאָף —
ניט זען זאָל ער אַרום קיין לעבעדיקע דײַטשן!
איז פּילט ער אויס ס'געבאָט פון קיבעד-אָוו —
זיי וואַלגערן, ווי ווערעם, זיך אף גאָרער ווײַט שוין!
און מ'טאַמאָל: צי דורכגעפלויגן איז א בליץ דורך אים,
צי איז דער בליץ פון אים אליין אַרויסגעפלויגן?
ער וואָלט אים מיט די הענט א כאַפּ געטאָן — ווהין?
און אײַנגעקלעפּט אין אים ער וואָלט זיך מיט די אויגן.
שוין ניט דער שלאַקס-האָגל פון בלײַ, שוין ניט דער קריץ
איבער דער פּאַנצער-דעק דערגייט צו זײַן געהער ניט.
דער בליץ — ער פּלייצט, ער קרײַזלט זיך, דער בליץ,
ווי ער וואָלט אים אָט דאָ געגומען אף די הערנער

V

און אים א טראָג געגעבן אין דער הייך,
און אין דער נידער אים געטאָן א שלײַדער,
און זיך מיט אים געלאָזט אין אזא שווינדלדיק געדריי
דורך קרײַזן בלענדיקע און שווארצע שײַטערס,
און א געשריי — צי פונעם טאנק צי פון דער ערד,
אזא, וואָס האָט די גאנצע וועלט אדורכגעזעגן: „ברידער!",
האָט זיך מיט פלאצנדיק געביין דערהערט,
ווי דאָס געשריי דאָס אייגענע וואָלט אָפּגעבריט אים,
ווי דאָס געשריי וואָלט אים דאָס ליכט געגעבן א פארמעק
און בליץ-שנעל אים דעם קאָפּ אראָפּגעבויגן.
נאָר ער האָט ניט געזען. ס'האָט אים דער טויט געטאָן א לעק
און אויסגעברענט אים ביידע אויגן.
עס האָט די פינצטערניש באפאלן אים אין טאנק,
א פינצטערניש א גרויסע, ווי די וועלט די גאנצע.
אן אויגנבליק פארגעסן — ווו ער איז דאָ און ווי לאנג,
און נאָך אן אויגנבליק — האָט ער דערמאנט זיך:

VI

— כ'בין, דאכט זיך, בלינד געוואָרן, — זיך געווענדט
האָט ער צום כאווער און א זוך געגעבן מיטן מויל אים...
א טאפּ געטאָן דעם ווייטעק מיט די הענט
און אָנגעטאפּט דאָרט אויסגערונענע צוויי לעכער הוילע.
ער קאָן דעם סטעפּ. ער זעט אים בלינדערהייט.
און בלינדערהייט דעם סוינע אפ אים זעט ער.
אָט איז ער, אָט! מיט הונדערט טאנקען זיך צעשפּרייט
האָט דאָ דער דײַטש אפ יעדן קילאָמעטער.
און נאָכאמאָל צום כאווער: — הער, מיר שטעלן זיך ניט אָפּ! —
און מיט דער פינצטערניש זיך אָנגעהויבן ראנגלען, —
אויב מע וועט דארפן רעכטס, גיסטו אין רעכטן אקסל מיר א קלאפּ.
אויב לינקס, ווע‌סטו אין לינקן אקסל מיר דערלאנגען! —
און אופגעפרעסן שנעל זײַן ווײַ האָט די געפאר:
זיך היטן — זעט ער ניט אצינד פאר ווע‌מען!
און פונקט ווי מיט פארמאכטע אויגן זיך געטאָן א שפּאר
און מיט די רויפּן אלץ געגומען טרעטן און פארקלעמען.

VII

ער פירט, ער פירט אים בלינדערהייט, דעם טאנק,
ער זעט אים ניט. און ניט די ערד. און ניט די מענטשן.
דערמאָנען זיך באמיט ער אין געדאנק:
ווי האָט עס אויסגעזען דאָס אַלץ, וואָס ער וועט מער ניט זען שוין?!..
זי איז נאָך נאָענט, נעבן אים, די שײַן —
ארום די אויגן־לעכער דרייען זיך נאָך פײַערדיקע רינגען.
ער שלינגט זיי מיט א דורכגעברענטן גאָרגל אײַן,
ער וואָלט געקאָנט זיי אויך א ריר טאָן מיט די פינגער,
נאָר ס'גיט א ריר זיך אין אקסל אים א יעדער ווײַל
דעם כאוועס האנט — אָט אינעם לינקן, אָט אין רעכטן.
ער פירט אים בלינדערהייט, דעם טאנק. ער אײַלט,
און איבערנעמען זיך די הענט אפילע אפ א ווײַל פארוועט ער.
אים דוכט, אז ס'לייגט דער פאָטער אים ארופ די האנט
אפ זײַנע פילבאר-ווארטנדיקע אקסל
און זיצט מיט אים אין טאנק אָט דאָ, באנאנד...
נאָר פלוצעם האָט דער טאנק געגעבן א פארהאק זיך.

VIII

— וואָס האָבן מיר זיך דאָ געגעבן אזא הייב? —
געטאָן א פינטל האָט ער מיט די אויסגעברענטע אויגן.
— מיר האָבן א הארמאט א דײַטשישן צעדרויבט, —
האָט זיך צו אים דער כאווער אָנגעבויגן.
— ווו זײַנען מיר אצינד? — האָט דורך דעם קנאל
א פרעג געגעבן נאָכאמאָל פונסנײַ ער.
אן ענטפער אויסגעדונערט האָט אליין דער קאָפ־האקאל
מיט קריפלען שטאָלענע, פארוויקלטע אין פײַער. —
און וויפל האָבן מיר... — האָט ער געפרווט
נאָך עפעס וואָס באַם כאוועך זיך דערוויסן,
נאָר אויסגעפעלט האָט מיטאמאָל אים לופט,
און בלוט פון גאָרגל האָט געטאָן א פליס אים.
דער טויט האָט אָפגעשטעלט זײַן קאָל אין האלדז,
אָבער דעם רודער האָט ראקיטאס זון ניט אָפגעטראָטן,
און טויטערהייט געפירט דעם טאנק האָט ער נאָך אלץ,
און מיט די רויפן טויטערהייט האָט ער דעם דײַטש געטראָטן.

IX

וועג אָפּגעטאָן האָט זיך דער שטויב און רויך
פון ארום טאנק — פון זײַנע דורכגעהאקטע אקסל,
האָבן א וויג געטאָן זיך בלומען אין דער הייך,
ווי אפן פאנצער-שטאָל וואָלטן זיי נאָרוואָס אויסגעוואקסן.
זיי זײַנען ווי א קרוין געזעסן אפן טאנק,
מיט אים געטראָגן קעגן טויט באנאנד זיך,
און פאָרגעזעצט פון זון און ווינטלעך דאָס געטראנק,
און אויסגעזען ווי פון די פעלדער א געשענקטער פאנצער.
דערלאנגט א שמײַס האָט פון סנאריאד
אין סאמע טורעם א שטיק ערד און צוגעדעקט אים,
און ווי א בייט אפּ אים צעלייגט זיך אקוראט
מיט גראָז און בלימעלעך, אין בלוט פארפלעקטע.
אזוי געגאנגען איז דער טאנק, מיט בלוט און זון,
איבער דער אָפּגעמאָנטער ערד, דער דרײַ מאָל טײַערער פון לעבן,
געפירט פון בריגאדיר ראקיטאס טויטן זון,
וואָס האָט די אויגן און דאָס הארץ איר אָפּגעגעבן...

29. אין געפאנגענשאפט

I

און ערגעץ מיט שווערע און לאנגזאמע טריט
געגאנגען לעם א וואלד איז מאמעדאָוו באטריבט.
די זון האָט געזעצט זיך, דער טאָג האָט געצאנקט,
אים האָבן צוויי דײַטשן געפירט אין געפאנג.
צוויי הויכע נעפאשעס אין גרינעם קאָליר,
די מײַלער פארקרימט, און די אויגן אין גיר.
אפּ יעדן א זאק, און דער זאק איז געפאקט,
און צוגעקלאפּט האָבן די שטיוול צום טאקט.
עס האָבן געדרייט ווי בא שלענג זיך די קעפּ,
און דאָ איז א וואלד, און דערנעבן — דער סטעפּ.
ס'האָט יעדערער ביין אים געטאָן א באטאפּ,
זיי וועלן מאמעדאָוון ברענגען אין שטאב.
צו גיין איז נאָך ווײַט, און די נאכט איז שוין נאָ'נט,
מאמעדאָוון האָט זײַן קישלאק זיך דערמאָנט,
געגאנגען מאמעדאָוו איז טרויעריק-לאנג.
אים האָבן צוויי דײַטשן געפירט אין געפאנג.

II

א וועג איז אַף לינקס, און א וועג איז אַף רעכטס,
עס זינקען די שטיוול אין בראָך, אין צעשטערטס.
צו גיין איז נאָך ווײַט, און שוין נאָ׳נט איז די נאכט,
געברענט אַף מאמעדאָוונ האָט נאָך די שלאכט.
געברענט אַף מאמעדאָוונ האָט נאָך דער ראנד
פון צוויי אָנגעצונדענע טעג נאָכאנאנד.
זײַן לעצטע גראנאטע געשלײַדערט דעם טאנק
און איבערגעהאקט אים דעם גרילציקן גאנג.
הארוגים פון לינקס, און הארוגים פון רעכטס,
און גרינע מונדירן... א פאל... און א קרעכץ,
נאָר רונד ארום אים מ׳איז פארגאַנ פון דער זײַט,
און ס׳האָט קיין פּאטראָן שוין פאר זיך ניט געסטײַ׳ט.
ווען ער האָט קיין קויל שוין קיין איינע געהאט,
ז׳אוועק דער באגנעט, איז אוועק דער פּריקלאד,
און דאָך האָט ער עפּעס כּארזענ אין זײַן דראנג —
אים האָבן צוויי דײַטשן געפירט אין געפאנג.

III

די היים פארלאָזט מיט א יאָר צוויי צוריק,
פארנייגט זיך צו דער שוועל, צו גרעזעלע צו יעדן,
אוועקגייענדיק אַף דעם קריג,
האָט מיטן סטעפּ צעשיידט, ווי מיט א מאמע, זיך מאמעדאָוו.
דאָרט האָט מיט גליק זיך אָנגעטריפט זײַן יוגנט, ווי א לאָגל,
בערקוטן אויסגעשפּירט אין יאגד האָט ער געהאט —
פארבײַ זײַן לײַבלעכן קישלאק זיי דורכגעטראָגן
צו זײַן געליבטער, צו זײַן שיינער מאמלאקאט.
און מיטן אייזעלע געזעגנט זיך מאמעדאָוו האָט,
און זיך געזעגנט האָט מאמעדאָוו מיטן קעמל...
פארשטענדלעך אים געווען איז זייער ווייכער טראָט,
געקאָנט האָט ער אַף מײַלן ווײַטע אים פארנעמען,
ער האָט געהאט א דינעם פייגלשן געהער
און שווײַגנדיק-פארטראכט געווען בעטעווע.
און אז אוועקגעגאנ איז ער פונעם קישלאק,
האָט זיך דערהערט דעם קעמלס טרויעריקער רעווע.

IV

געהערט האָט ער אַפּ ווײַט פֿון יעדן בלאַט דעם פֿאַל,
אין אויסשפּיר האָט באַדאַרפֿט ס׳געהער אים דינען.
פֿאַרוויקלט אין אַ זײַדענעם געשטרײַפּטן שאַל,
האָט זײַן געליבטע מאַמלאַקאַט באַגלייט אים אין באַגינען.
ער האָט זײַן טיובעטייקע אויסגעביטן אַפּ אַ הוט,
געגאַנגען איז ער אינעם כאַלאַט דעם שטרײַפֿעדיק־צעפּראַלטן
און אין דער הייך דערזען זיך דרייען אַ בערקוט
און אַפּ אַ שאָפּ אין סטעפּ אַ פֿאַל טאָן.
אין בלוט געוועזן באַ דער שאָפּ איז שוין די וואָל,
געשטעקט אין איר האָבן שוין טיף דעם פֿויגלס נעגל:
מאַמעדאָוו האָט אַ לעבעדיקן נעמען אים געוואָלט,
ווי אין די נעסטן זיי פֿאַרכאַפּן ערגעץ פֿלעגט ער.
איז ניט געפֿילט מאַמעדאָוו האָט דעם ערשטן ביס,
און פֿונעם צווייטן ניט געלאָזט זײַן דראַנג האָט זיך באַווירקן.
דערנאָך האָט דער בערקוט אים מײַן פּיסק
דערלאַנגט אַ האַק ווי מיט אַ קירקע.

V

אַפּ זײַן קאָלירטן שטרײַפּיקן כאַלאַט
האָט נאָך אַ רויטער פּאַז צעשעמערירט זיך,
ער האָט זיך פֿאַר אַ פּראָסטער שאָפּ געשלאָגן, מאַמלאַקאַט,
אַזוי ווי פֿאַר דײַן ערד און פֿאַר דײַן בוימוואָל און געווירצן.
און אָט פֿאַרציט ער אַפּ די נעגל שוין אַ פֿענט,
דער האַלדז — פֿאַרדרייט, און בלויז דער פּאַטש פֿון פֿליגל...
געטאַטווירט האָט דער בערקוט מאַמעדאָוון די הענט,
וואָס האָבן אים באַדאַרפֿט אין סטעפּ באַזיגן,
און אַלע ווײַל אַ שפּרונג מאַמעדאָוו טוט,
דער ווײ פֿון וווּנדן ניט פֿאַרנעפּלט האָט דעם בליק אים!
געשלאָגן האָט ער זיך אַליין מיט דעם בערקוט
און אים אַליין די פּיס געפּענטעט מיט די פֿליגל.
עס האָט אים בלויז געטאָן נאָר זייער באַנק,
וואָס אים ניט ברענגען זײַן געליבטער וועט אַהיים ער,
און איז אַוועק זיך פּרוּוון מיט אַ טאַנק,
וואָס וואַלגערט בערג און שלײַדערטביימער.

VI

און איצט אונטער אײַזן-געקאָוועטן קלאנג
אים פירן צוויי דײַטשן צום טויט אין געפאנג.
עס לייגט זיך א שווערע די נאכט בא דעם וואלד,
און עפּעס אן אומעט א שווערער באפאלט.
א קוק אפ ארום און א קוק אפ דער זײַט —
ס׳איז שטיל אומעטום, און פאראן איז נאָך צײַט...
און ס׳גיט אפ א רעגע מאמעדאָוו א טראכט:
„ס׳האָט, ווײַזט אויס, זיך נאָך ניט געענדיקט די שלאכט!"
אהין צי אהער — און א שפּרונג מיטאמאָל,
און איינעם דעם שארבן ער גיט א צעמאָל.
א שאָרך האָט געטאָן ס׳אונטערוועגיק געוויקס,
דעם צווייטן פארקער׳ווען ער ווײַזט מיט דער ביקס.
די נאכט איז אראָפּ, און די ווײַט האָט געברענט,
א הייב געטאָן גלײַך האָט דער צווייטער די הענט,
און, ווי א בערקוט, אין פארהיל פון דער נאכט,
האָט צום קאָמאנדיר אים מאמעדאָוו געבראכט.

30. אין טאנק

I

באפעלן גייען אָפּ. באַפעלן קומען אָן.
פארבינדלער — הין און הער, פארשטויבטע און צעגליטע.
און מיטאמאָל א קלונג אין טעלעפאָן:
— עס הערט איוואן ראקיטא! —
אין הארץ ארײַן דאָס גאנצע שלאכטפעלד טריפט,
איבער די אָדערן דער ראש צעכוואליעט זיך מיט פלאקער:
„אדורך אונדזערע טאנקען זײַנען אין דער טיף
און זיך ארײַנגעהאקט אין סוינעס לאגער!"
איוואן ראקיטא איז געווען אפן קאָמאנדנעם פּונקט
און נאָכגעפאָלגט דעם איינס-אפ-איינס פון בײדע גרופּן טאנקען;
געריסן פון די אויגן האָט א פונק זיך נאָך א פונק,
די שלאכט פארפולט האָט ס׳הארץ און דעם געדאנק אים
מיט ברענענדיקער פרייד, מיט העלן מוט,
און אויסשרײַען האָט אים אין רוים אזוי געוואָלט זיך:
„זיי שלאָגן זיך געשמאק! זיי שלאָגן זיך הײַנט גוט!"
און זיך אין פינפטן זון זײַנעם דערמאָנט א שטאָלצער.

II

מיט יעדן הויך האָט ער געוועגדט זיך אפּ פּאָרויס,
דאָך וויטעקדיק געצויגנ האָט צוריק אהינ אים,
צו יעדן אײַנגעוואלגערט-ברענענדיקן הויז
פונ סטאלינגראדער כורוועס אונ רוינעג.
א לעבנ לאנג געדוכט אים האָט,
אז זײַנס איז בלויז זײַנ שטוב, זײַנ היים, זײַנ מעבל,
אונ נים געוווּסט, אז ס׳קאָנ אזוי זײַנ אײגנס זײַנ א שטאָט,
אז ס׳קאָנ נאָך לײַבלעכער דאָס לאנד זײַנ ווי דאָס לעבנ.
פונעם קאָמאנדנעם פונקט באטראכטנדיק דאָס פעלד,
האָט ער מיט שטאָלצ געגומענ אפּ זינעג:
ניט רוסלאנד בלויז, נאָר אויך די גאנצע וועלט
קוקט א געלײַטערטע ארויס פונ די רוינעג...
דאָס טעלעפאָנ-טרײַבל געדריקט האָט ער אונ עס געגלעט,
ארײַנשרײַענ אינ דעם געוואָלט האָט זיך, ווי א געוויטער:
„שלאָגט, זינ מײַנע, די הינט! די שארבנס זיי צעפלעט!
עס הערט דער בריגאדיר איוואנ ראקיטא!״

III

ער זעט זיי נעענטער אונ ברילעטער אצינד,
ווענ אלע קערנ זיי אים אָנ סאָלדאטנ,
ווי דאנ, ווענ אָנגעקערט האָט יעדערער אים בלויז א קינד
אונ ער זיי — בלויז א טאטע.
דער פראָנט האָט זיי באהעפט מער ווי דעם טאטנס הויז,
אונ די געפאר געפירט האָט זיי איבער די טרערנ פונ דער מאמע.
אונ פענטענדיק דעם שטאָלצ אונ וויי, גיט ער א ברויז:
„צעשיידטע, זײַנענ זיי אצינד ווי קיינמאָל ניט צוזאמענ!
אָט דאָ, לעם אים, פארברויגנט אונ פריש —
א יעדער מיט זײַנ כיינ אונ מיט זײַנ שטאלט באזונדער,
ווי אינ דער היים בא דעם מישפּאָכעדיקנ טיש״.
אים האָט געדוכט: ער רעדט איצט מיט זײַנ יעדנ זונ דאָ!
ווענ אפּ טאנק האָט זיך זײַנ פינפטער זונ געטאָנ א לאָז,
איז דורכנ ליוק דעם קאָפּ א שפאר געגעבנ האָט ער
אונ מיט די אויגנ, וואָס זיי קאָנענ שנײַדנ גלאָז,
האָט ער א ווונק געטאָנ צו אים, צום פאָטער:

IV

— נו, בריגאדיר, פראָשטשײַ! ווי לאנג די אויגן דינען מיר,
וועט זײַן די נאָרמע אויסגעפילט! ס'איז ערשט דער אָנפאנג! —
א זיסן ברי געטאָן אין האלדז האָט אים די ווענדונג „בריגאדיר",
אראָפּגעלאָזט האָט זי ראקיטא ביזן הארץ, ווי א גלאָז בראָנפן.
אצינד האָט אף יעדיִעס נײַע ער געווארט,
געוויגט האָט זיך די ווײַט אין פײַערדיקן פיבער.
עס זײַנען טאנקען רוסישע געגאנגען אין שלאכט,
ווי כוואליעס רוישיקע, דורך בערגלעך און דורך גריבער,
און אופגעבערעקלט אין דער הייך פארקריפּלט שטאָל,
אראָפּגעזעצט פון שארבנס הערנערדיקע קאסקעס.
און אופגעהויבן האָט אין פײַער זיך דער טאָל,
און כמארעס האָבן זיך אראָפּגעלאָזט אין בלוט פארפליאסקעט.
באפעלן פליִען אָפּ. באפעלן קומען אָן.
פארבינדלער — הין און הער, פארשטויבטע און צעגליטע.
און פינדאָסנײַ א קלונג אין טעלעפאָן:
— עס הערט דער בריגאדיר איוואן ראקיטא!

V

אדורכגעשלענגלט האָט דאָרט בליציק־בלאנק
און אויסדריקלעך און קלאָר זיך:
— זיך אָפּגעשטעלט האָט דער פלאנגאָווער טאנק! —
געזאָגט האָט פון פעלד פון שלאכטיקן די מאָרזע.
— וואָס נאָך? — האָט זיך ראקיטא אָנגעטרויט
דעם הוילן טרײַבל, ווי דעם גורל. —
דער עקיפּאזש? — דער עקיפּאזש איז טויט!
אדורך איז דורך דער הויט א קאלטער גרויל אים.
— און ווײַטער? — האָט מיט הארטקײַט אין דער שטים
פון טרײַבל הערשעריש ראקיטא אופגעפאָדערט,
און מיטאמאָל געבליבן שטיל. צי דוכט זיך עס נאָר אים:
אין דעם פלאנגאָוון טאנק זײַן ייִנגסטער זון איז פיאָדאָר!
אדורכגעטראָגן אלץ זיך בליציק האָט,
ווי נ'א פארטויבנדיקער ווילדער זאווערוכע.
האָט ער זיך ראש געטאָן א הייב, געמאכט א טראָט
און דעם ארויסגאנג, בלאָנדזשענדיק, גענומען זוכן.

VI

אין שוואַרצע אופּרײַסן געשטויגן איז דער ראַנד,
דער טויט געקוקט אין דער הייך האָט פֿײַערדיקע רייפֿן.
איוואַן ראַקיטאַ האָט ניט־אומגעקוקטערהייט געשפּאַנט,
פֿאַרשווונדן ווערנדיק אַ יעדער ווײַלע אין אַ סרייפֿע.
אין ערגעץ ניט געטאָן דעם קאָפּ קיין בייג,
אין ערגעץ פֿאַר אַ קויל דעם וועג ניט אָפּגעטראָטן.
ער האָט געהערט, ווי ס'האָט דאָס האַרץ בײַ אים געפּויקט,
און צוימען ניט געקאָנט האָט ער דעם שפּאַרנדיקן אָטעם.
געוווּנקען האָט דער טאַנק צו אים פֿון ווײַט און נאָ'נט,
ווי ער געגאַנגען וואָלט פֿון אומעטום אַליין אַנטקעגן.
דורך דעם פֿאַרהויכטן בליק האָט אים ראַקיטאַ דאָך דערקאָנט,
און וואַרפֿן האָט גענומען זיך דאָס האַרץ אַ יעדער רעגע.
פֿון אויבן אויפֿן טורעם בלומען פּלוצעם ער דערזעט,
אַ בינטל זאַנגען אײַנגעבראָכן איינער אויפֿן צווייטן.
צי דאַכט זיך עס אים אויס? צי איז עס הינערפּלעט?
צי שווינדלט אין די אויגן אים אַזוי דער ווייטעק?

VII

פֿונוואַנען בלומען אויפֿן טאַנק?
באַגעגנט דאָ ניט טויטערהייט מיט זיי זײַן זון אים?
פֿאַרלאַנגזאַמט ער אַ ווײַלע האָט דעם גאַנג
און דעם צוזאַמענהאַנג פֿון זאַכן אויפֿדאָסנײַ געפֿונען:
בײַם אופּרײַס אויפֿן טורעם האָט פֿאַרשמיסן אַ שטיק ערד
מיט זאַנגען און מיט פֿעלד־בלומען — אַ שטיק אַ גאַנצע,
ווי ס'וואָלט דאָס פֿעלד דאָס שלאַכטיקע באַערט
מיט אַ צעבליטן לעבעדיקן קראַנץ אים.
די ערד איז אַ געשמיסענע געווען פֿאַרשטיינט,
געהערט זיך האָבן פֿון איר ווײ דערוואָרגענע געוויין.
ראַקיטאַ האָט געקוקט אַראָפּ, ניט זען זאָל קיינער, ווי ער וויינט,
און איז געגאַנגען גלײַך צום טאַנק, ווי צו דעם גורל.
די אויגן זײַנען אים געווען מיט נעפּל פֿול,
געשלונגען מיט פֿאַרשמאַכטן גאָרגל האָט דעם ווײ ער.
געשטאַנען זײַנען בײַ דעם טאַנק אין קאַראַול
פֿיר וווּקסיקע פֿאַרברוינטע רויטאַרמייער.

VIII

ארויסטראָגנ ער וועט אלײנ אימ אפ די הענט,
דעמ לעצטנ קאָווער אָפּגעבנ וועט ער אלײנ אימ.
עס האָבנ רויטארמייער, שווײַגנדיק, צו אימ גענענט,
אימ האָט געדוכט: די זינ זײַנענ אָט דאָ, מיט אימ אינײנעמ...
א טויבער קרעכצ האָט זיכ פונ אימ א ריס געטאָנ,
אונ אפ דער ברוסט דער קאָפּ געגעבנ האָט א פאל אימ,
ער האָט געוואָלט — די זינ זײַנע זאָלנ אצינד זײַנ דאָ,
געזעגענענ זיי זאָלנ זיכ מיט זייער ברודער אלע,
זיי זאָלנ באמ געווער דאָס לעצטע מאָל אימ זענ,
אונ צומאכנ זיי זאָלנ אימ אינ פעלד די אויגנ...
א שטילקײַט איז א שטײניקע אינ יעדערנ געווענ,
אונ טרויער האָט זיכ פונ דער גאָרער ערד געצויגנ.
ראקיטא האָט נאָכ אפנ טאנק א ווײַל געקוקט,
א יעדער שטיקל שטאָל זײַנס אזוי ווייטעקדיק אונ טײַער איז אימ.
אונ אופגעשפּארט האָט לאנגזאמ זיכ דער ליוק,
דורכ אימ האָט פּיאָדאָרס קאָפּ צומ לעצטנ מאָל זיכ אימ באוויזנ.

IX

ראקיטא איז ארײַנ אינ טאנק. ס'איז דאָרט געווענ נאכט.
געזעסנ איז זײַנ יינגסטער זונ אינ רודער אײַנגעוואקסנ,
ווי ער וואָלט אלצ, נאָכ אלצ געוואַרט,
ס'זאָל אימ דער כאווער אָנרירנ באמ אקסל
אונ אימ די ריכטונג געבנ, ווו מע דארפ,
ער זאָל נאָכ טויטערהייט דעמ טאנק א פיר טאָנ.
אײנ האנט ארויפגעהאנגענ איז פארשטארט
מיט אנקערס צוויי אנ אויסגעטאטויִרטע.
דאָס אויג פונ ליוק האָט זיכ אלײנ פארהאקט,
די אויגנ-לעכער באמ טאנקיסט געווענ זײַנענ אָפנ,
פארבאקנ בלוט געברענט האָט אפ דער באק,
האָט אימ ראקיטא אָנגעקוקט אינ פראָפיל.
ארויפגעלאָזט פאר אימ זיכ אפ די קני,
דאָס בלאסע פּאָנעמ זײַנס אינ זיכ ארײַנגעזויגנ.
געקוקט. זיכ אײַנגעהערט. געזוכט. אונ אימ
א קוש דערלאנגט אינ זײַנע אויסגעברענטע אויגנ.

X

און מיט א שטילער, טרויעריקער שטימ,
מיט א פארשטיינערטער געמומענ וועקנ האָט ער
זײַנ האנט, זײַנ האלדז. און אלצ, וואָס ס׳איז אינ אימ:
— ס׳איז איכ. ס׳איז איכ. דײַנ טאטע, פּיאָדאָר!.. —
געשלונגענ מיטנ בליק האָט ער די טויטע וווּנד,
ס׳האָט ניט געמאָנט קיינ טרער און קיינ געוויינ אימ: —
גיב זיכ א רוק, מײַנ זונ.
מיר לאָזנ אפנ פּײַנט זיכ איצט אינײנעמ! —
און צוגעזעצט זיכ נעבנ טויטנ זונ אָנ ראש, —
פארלאָזנ וועט דעמ טאנק פונ אונדז ניט קיינער,
ביז ס׳וועלנ דאָ די הינט צעמאָלנ זײַנ אינ אש,
ביז אויסבעטנ וועלנ דעמ סטעפּ זייערע ביינער! —
און רויטארמייער פיר א זאלפּ האָבנ דערלאנגט.
די ריכטונג — מײַרעוו! — האָט דער פלאמ געטאָנ א טײַט דאָרט.
ס׳האָט זיכ פונ אָרט א ריס געטאָנ דער טאנק,
און ס׳האָט ראקיטא מיט זײַנ זונ געלאָזט זיכ ווײַטער.

31. איינס אפ איינס!

I

אינ א גײַעג געגאנ איז רייס נאָכ רייס,
איבערגעיאָגט מ׳האָט זיכ אינ שווינדלדיקע קרײַזנ,
זיכ ניט באוויזנ אָפּווישנ דעמ שטויב און שווייס,
האָט מענ אינ הימל אופגעהויבנ פונדאָסנײַ זיכ.
מ׳האָט ניט געציילט פונ די ארויספליִענ די צאָל,
געפּראוועט אינ דער הייכ מ׳האָט דײַטשישע געקעכטסנ,
און בליז, ווי אפ באזוכ, פונ מאָל צו מאָל
אראָפּגעלאָזט אנ אָטעמ טאָנ מ׳האָט אפ דער ערד זיכ,
א קוק געבנ אפ איר, און זיכ דערמאָנענ עפּעס וואָס,
און טײקעפּ נאָכ דעמ הימל ווידער זיכ פארבענקענ.
מארגוליס האָט געפילט זיכ דאָרטנ באלעבאָס,
אפילע ווענ פּראָזשעקטאָרס האָבנ אימ אינ לאָקערונג געטרענקענ.
ער האָט געזענ, ווי ס׳שווינדלט דורכ א יעדער ווײַל
אנ אָנגעצונדענע מאשינ, אינ רויכ פארוויקלט,
און ער האָט זיי מיט אויסרופנ באגלייט: — נו, הײַל,
אינ דר׳ערד מיט די פארדאמטע פליגל!

II

אין יענעם טאָג האָט ער קיין רעגע ניט געדוט.
אראָפּנידערנד, האָט די ערד קיין רעגע ניט געפילט ער.
ער האָט געפילט אף זײַנע הענט דאָס טרייפע בלוט
פון הענקער דײַטשישע אין גרינע רויב-זעק אײַנגעהילטע,
וואָס האָבן טעמפּ, און לאכנדיק, און פרעך
געשטאָפּט מיט אייוועד-מינ-האכיי די פאזוכעס און מײַלער.
ער האָט געפילט א פלאם אזא מין אין זײַן דעך,
וואָס וואָלט געקאָנט די וועלט ביז דעם געביין צעקײַלן.
וויהין די אויגן ניט געטאָן האָט ער קיין ווענד,
וואָס פאר א שטרעקע ניט געטאָן האָט ער א יאָג אריבער,
האָט ער, אין וואָלקנס א פארוויקלטער, געזען
צעשפּארטע, וואָיענדיקע, קרעכצנדיקע גריבער,
ווו אויסגעשטעלט צו שכיטע זײַנען קינד-און-קייט,
פון שטעט און שטעטלעך — אויסגעהאקטע יידן.
בא יעדן איינציקן אין בליק — דער טויט,
בא יעדן איינעם אין דער האנט — א רידל.

III

פון פרי ביז שפּעט און פון קאיאָר ביז צו קאיאָר
און אין די רעגעס פון זײַן אומרויִקן דרעמל
האָט ער געגארט, ס׳זאָל אים פארטויבן דער מאָטאָר,
דעם מויעך זאָלן ווינטן אים פארקלעמען,
אראָפּפירן עס זאָל אים פונעם זין,
פון אויגן אויסלעשן די שײַן עס זאָל אים.
ער האָט געזען, ווי גריבער גראָבן זיך די זקיינים פון וואָלין,
ער האָט געזען, ווי גריבער גראָבן זיך די מאמעס פון פּאָדאָליע,
איבער די אויגן אָנגערוקט די טיכלעך אף די קעפּ,
מיט הענט פארהאָרעוועטע, אויסגעדארטע,
און מיידלעך מיט פארפלאָכטן-זינגענדיקע צעפּ,
און קינדער מיט די שפּילעכלעך, פארפּירטע און פארנארטע.
ער האָט געזען אין אָפּגעצוימטן איגל פונעם טויט,
ווי ס׳גראָבן גריבער זיך די יידן פון פּאָלעסיע,
פארטריבענע מיט טאָרבעלעך פארשעמטן ברויט
אונטער גערמאניעס שיקערן און מאָרד-געקרוינטן מעסער,

IV

ווי צוליב דעם זײַנען זיי אויסגעגאַנגען די ערד
און בינשטאָקן געבויט פֿון כאָמוץ און פֿון יוישער,
ווי צוליב דעם געפּרוכפּערט האָבן זיי זיך און געמערט
אונטער די שלאַקס-האָגלען און ווידיקע געררישן,
ווי צוליב דעם פֿון גאָר דעם צאַר געגרונטעוועט די טיף.
און אָנגעהויבן אַלעמאָל פֿון אָנהייב,
און אָנגעטרונקען זיך מיט יאָמען גיפֿט
פֿאַר יעדן אויסגעדוכטן טראָפּן האָניק...
געשטאַנען פֿאַר די גריבער זײַנען זיי
און ניט געוואָלט די אויגן ווענדן ניט צום מענטש און ניט צום הימל...
אַמאָל געהאַט זיי האָבן גאָט אין זייער וווּנד און וויי,
דערנאָך פֿאַרביטן פֿײַערלעך דער יוישער אים האָט,
נאָר ער האָט זיך אַרויסגעוויזן מער פֿאַרבלענדעניש ווי גאָט,
און גלײַכגילטיק נאָך מערער ווי דער הימל.
ניט אָנגעקערט צו זייער בראָך אַצינד ער האָט,
ווי זיך ניט אָנגעקערט האָט זיי דער קאַלטער אינדערפֿרי מער...

V

ס׳געוויין פֿון גאָר דער ערד ניט אָפּגעלאָזט האָט אים,
פֿאַרפֿאָלגט האָט דער פֿאַרבלוטיקט-ראָצכעדיקער לוסט אים,
ער האָט געזען, ווי גריבער גראָבן ייִדן זיך פֿון קרים,
ווי ס׳גראָבן גריבער זיך די ייִדן פֿון ווײַסרוסלאַנד,
גלײַך ס׳וואָלטן קיינמאָל קיין ייִשובֿים און קיין שטעט גאָר ניט געווען,
און ווי קיין לעבן וואָלט דאָרט קיינמאָל ניט געווען גאָר.
באַדאַרף אַף עפּעס הייליקערס דער מענטש דען זײַנע הענט,
ווי אַף פֿאַרטיליקן די אומבערענגער און הענקער?
אים האָט געדוכט, אַז ס׳גראָבט אַ קייווער זיך די וועלט
אונטער דער הענקערישער וואַך פֿון דײַטשע אווטאָמאַטן,
און ס׳האָט דער הימל צו באַגין געהעלט,
און ס׳האָט זיך צוגעדעקט די ערד אין גרינעם פֿלאַטער...
ווען אויסוויינען זײַן בלוט געקאָנט וואָלט ער,
וואָלט ער געוויינט. נאָר נויקעם זײַן זיך — איצטער זײַן באַרוף איז!
איז זאָל איצט אַ שטיק פֿײַער זײַן אַ יעדער טרער,
און יעדער קרעכץ — אַ פֿלעטנדיקער אופֿרײַס!

VI

א יעדער ריס געענטפערט האָט מיט ליכט,
פון יעדער אופרייס אופגעגאנגען א געוויר איז.
עס האָבן אזא הייליקייט די זיידעס זיינע ניט געשפירט
באַם הייבן אין דער הייך איבער דער וועלט די טוירע,
אַפּ מעלדן איר דאָס הייליקסטע געבאָט,
אַפּ מעלדן איר דעם מענטשלעכסטן „ניט הארגע!״,
ווי די, וואָס אין געשלעג געשפירט ער האָט,
ווען אופגעהויבן אין דער הייך מע האָט פּעגאָרים דייטשישע א בארג אים!
— לעכאיים! — ער מיט ברויז געמונטערט האָט די פריינט, —
א פינצטערניש באשלאָגט דאָס טאליען-לאנד אַפּ וויַט שוין.
מירן דערלעבן, אָדלערלעך, א רועך אין דער וועלט אריין,
ווען גראָבן וועט אליין פאר זיך א קייווער דייטשלאנד!
ס'האָט גאָט אליין באַם אויספילן זיין פליכט
א ליב אזא פון הימלען ניט פארדינט זיך,
ווען אויסגעהילכט ער האָט, ס'זאָל אין דער וועלט זיין ליכט,
ווי מיר, באשטאטנדיק, ס'זאָל זיין אין דייטשלאנד פינצטער!

VII

מיט גלייכן ווען געפירט האָבן די שטערן אים אהין,
געוועזן ער אויסגעטאָן פון נאכט און אויסגעטאָן פון טאָג איז.
ער איז געגאנגען אַפּ האמבורג און באָמבירט בערלין,
געלאָזט מיט פייער דאָרט די וועלפישע בערלאָגעס.
ער האָט די מוירערס אופגעהויבן אין דער הייך,
מיט זיי געשלאָגן גאנצע גאסן און קווארטאלן.
געזען האָט ער, ווי קיינמאָל ניט, דורך פלאם און רויך —
געלויכטן האָט א יעדער דונערדיקער קנאל אים!
ניט דער מאָטאָר גערעוועט האָט קעגן דעם ווינט,
זיך ניט געשלאָגן מיט דער לופט האָבן פראָפּעלערס,
געבילט האָבן די פּוריעס, געשלאָגענע, ווי הינט,
זיך ווארגנד איינס די צווייטע אין די קעלערס.
זיי האָבן אַפּ די פראָנטן שינדערס לייבלעכע געהאַט,
געווייט זיי האָבן מאָרד דעם פערטן פרילינג,
אצינדערט זיי געפרעגלט און געבראָקט אין סטאלינגראד
האָט אויך מארגולים מיט זיין אָדלער-עסקאדריליע.

VIII

די שלאַכט האָט אויסגעזען, ווי אַ קאַטאָק אין ווערטיקאַל.
מיט אַ געוואָי פֿון שטיין-זעג: האָט יעדער מאָל דאָרט
מאַרגוליס זיך געטאָן אַ הייב, צוריק אַ פֿאַל,
און אַף אַן אויגנבליק פֿאַרשווּנדן אין די וואָלקנס.
די רוימען האָבן יעדער ווײַל געגעבן זיך אַ רוק,
דער הימל האָט געפּלאַצט — איבערגעדעקט מיט אַש זיך,
ווי שראָצים האָבן זיך אין רויך געטוקט
די ווײַסע ציילעמער אַף שוואַרצע פּיוזעליאַזשן:
אין אָט דעם פֿלאַקערדיקן לופֿטיקן געפּעכט
האָט יעדערער זײַן ווע״ט געדאַרפֿט באַשטימען.
מאַרגוליס האָט דעם דײַטש זײַן ייִדישקײַט דערקלערט
און אײַנגעשטעלט איר רעכט סײַ אַף דער ערד סײַ אַפֿן הימל:
אין איינס אַף איינס! אין איינס אַף צוויי!
דער ייִד מאַרגוליס קעגן דײַטשן פֿליִענדיקן גוילעם.
נאָר איידער ער פֿאַרוואַרפֿט אַף אים די קוילנוואַרפֿער-ריי,
טוט אויס זײַן האַס און זײַן פֿאַראַכטונג נאַקעט-הויל אים:

IX

— דאָס ביסטו, דײַטש, ווען ס׳טוט דאָס שטאָל פֿון דיר זיך אָפּ, —
גיט אַף אַן אויגנבליק זײַן ציל מאַרגוליס אַ פֿאַרזיגל,
און אַף אַן אויגנבליק דערזעט ער אַ מיקראָב
מיט אויגן, מיט אַ פֿליאַגע און מיט פֿליגל. —
פֿאַרצײַע, פּריץ! אַ ווײַסער סאַלע-פּרענט,
אַ פּויערש כאַטקעלע, אַן אָקאָרעק מיט אייער
איז מער צום האַרצן דיר און צו די הענט,
ווי אין די וואָלקנס — איינס אַז איינס — אַ ייִד, אַ רויטאַרמייער?
דו האָסט אַ טויזנטסטל פֿון אַ מינוט,
אַף איין באַוועגן וועט קלעקן עס געוויס דיר,
פֿון אַלע די, וואָס אויסמושטרירט האָסט גוט
אַף רויב, אַף מאָרד און אַף פֿאַרוויסטונג.
דאָס ביסטו, יעקע, אַ פּאָר שטיוול און אַ הוט,
אַ טרעלבויך און אַ האַק, דאָס ביסטו, יעקע,
אַ קופּל ביר, אַ קופּל בלוט,
דאָס איבעריקע — עקל!

X

צוויי פּאָקע-וווּלפנ זיכ געטאָנ האָבנ א דריי,
דעמ וועג צוריק געגעבנ א פארצאמ אימ.
מארגוליס טראָגט זיכ אינ זײַנ פליִענדיקער היימ,
אינ שויס פונ הימל, ווי פונ א געטרײַער מאמע.
נאָר זיכ א פעסטע טאָנ איז אימ אצינדערט שווער!
מיט בלוט ער גייט איצט אָפּ, אונטערגעשאָסנ, ווי א בושל.
ער ווייסט ניט, ווו עס זײַנענ וווּנדנ מער,
צי אינ זײַנ אייגנ לײַב צי אינ זײַנ לײַבלעכנ „אילױשינ"?
אָט קוקט, דאכט זיכ, פונ אונטנ שוינ די ערד,
אָט שטרעקט זי זיכ צו אימ שוינ, ווי א מאמע.
א יעדער קלאפּ פונ הארצ זײַנעמ זי הערט
אונ פונ פּראָפּעלערנ דעמ ווינטיקנ געשטאמל.
— מארגוליס, האלט זיכ, — מורמלט אויס אימ יעדער גראָז.
— אָט באלד, מארגוליס! — גיט א פּאָכע יעדער בוימ אימ.
נאָר יעדער ווײַל טוענ די שפּארבערס זיכ א לאָז
אונ א פארשליס פונ אימ די אופגעוויגטע רוימענ.

XI

מיט בלוט זיכ טיילט פונ אימ א יעדער רעגע אָפּ,
ווי צו א שפּרונג א יעדער רעגע ער בארעכנט,
אונ מיטאמאָל — א פּלי ארופ, א פּלי אראָפּ —
ער דארפ צולעצט א רעגע אופהייבנ זיכ העכער.
דער רוימ פונ זײַטנ צוויי איז שוינ פארהאקט.
דער בענזאָבאק! ווי ווײַט איז דער מאָטאָר דענ?
ער ווישט דאָס פליסנדיקע בלוט אָפּ פונ זײַנ באק,
א קויל האָט זיכ א שטויס געטאָנ אינ שטערנ פונ זײַנ אָרדענ.
ער גיט, ווי ס'הארצ, א ריר אימ מיט דער האנט,
זיכ צוגעטוליעט ער צו אימ וואָלט מיט די ליפּנ.
אָ, ס'האָט זײַנ הארצ באשיצט דער שטערנ פונ זײַנ לאנד,
נאָר בלוט טריפט דאָכ אדורכ פונ צווישנ זײַנע ריפּנ.
ער האָט געברענט איבער די „פּאָקעס" מיט באגינ
אונ מיט א פּאָקוס, אומרערוואַרט, זיי אופגעקרייצט צוזאמענ.
מ'האָט אימ ארויסגעטראָגנ א פארכאלעשטנ פונ דער קאבינ,
אונ ער האָט דאָכ א שמוכ געטאָנ: „א בריוועלע דער מאמענ!"

32. א פֿאָלק זאָגט קאַדעש

I

דער וועג, האָט מאַנציסנ געדאַכט זיכ, איז נאָכ ווײַט,
צו אַזאַ וועג איז ניט גענוג זיכ אופֿנייענ א טאָרבע.
א כאָכמע, לאָזט זיכ אויס, האָט אָפּגעטאָנ זײַנ ווײַב,
וואָס זי איז ערעוו דער מילכאָמע אָפּגעשטאָרבנ...
ער האָט נאָכ אַלצ געזענ זיכ שווימענ אַפֿנ דאָנ,
אונטער די דײַטשע מאַלכאַמאָוועסדיקע באָמבעס,
ווענ דער פֿאַראָמ האָט א צעטראַסקע זיכ געטאָנ
אונ אַלצ האָט אויסגעזישט זיכ אינ א וויסטנ טהאָמ דאָרט,
אונ מיט א הימל-שפּאַלטנדיק געוויינ
אַנטרונענ איז מענ אינ דער טיפֿ קעהערעפּ-אײַנ.
גענוג פֿאַר אימ, וואָס ער האָט עס פֿאַרזוכט אַליינ,
אימ וועט עס אויכ פֿאַר ביידע וועלטנ סטײַענ.
א קאַפּיטאַנ אַפֿ א שטיק האָלצ, אינמיטנ דאָנ —
האָט ער אַליינ מיט ווײ געמאַכט צו שפּאַס זיכ;
אַז ווער וואָלט זיכ עס ריכטנ גאָר אַפֿ אימ געקאָנט,
ער זאָל אַזאַ מינ ספּריטנעקײַט באַווײַזנ אַפֿנ וואַסער?!..

II

ווי ער וואָלט אָפּגעלעבט קאָל-יאָמאָוו אַפֿנ טײַכ,
אונ ווי צו טאָג געהאַט ער וואָלט קאָל-יאָמאָוו מיט פֿאַראָמענ.
א כאָכמע! — האָט ער אַלע ווײַל אונטערגעשטרײַכט, —
וואָס זי איז אָפּגעשטאָרבנ ערעוו דער מילכאָמע,
אונ ניט געזענ, ווי ס'איז פֿונ אַלצ געוואָרנ טיל-אונ-טעל,
אונ ניט געזענ, ווי מיטנ אַש באַדאַרפֿט מ'האָט זיכ צעשיידנ.
עס גיט א טרער אימ אינ די אויגנ זיכ א שטעל:
נו, לאָז זי האָבנ דאָרט א ליכטיקנ גאַניידנ!
דערציילט האָט אונטערוועגס אימ א סאָלדאַט פֿינ דאָרט
וועגנ זײַנ זונ... ס'האָט ווי א הייסער ווינט אינ גאָרגל אימ געפּאָכעט:
ער האָט דערציילט וועגנ פֿריקאַז פֿונ קאָמאַנדיר אימ וואָרט בא וואָרט,
ווי גיבעריש אָוועקגעלייגט דעמ קאָפּ האָט זײַנ בעניאָכיד...
— א מאַמע... — גיט ער שטיל דאָס טאָרבעלע א ריר
אונ פֿילט, ווי זײַנע אויגנ פֿילנ זיכ אימ איבער,
אונ ווי דערציילט מענ איר א מײַסע מיט פֿריקאַז, מיט קאָמאַנדיר:
„אינ שלאַכט געפֿאַלנ דער בעניאָכיד, ווי א גיבער!"...

III

און אַלץ דאָס, הייסט עס, האָסטו, מיילעך, אָפּגעטאָן,
און זאָג זיך, אַז קיין בעסערס איז ניטאָ מער.
און דײַנער איז אַצינד דער שטילער דאָן,
ווי סטאַלינדאָרפ און ווי דײַן אייגענע נעשאָמע...
און דער פּריקאַז וועגן דײַן זון פון קאָמאַנדיר,
אַז יעדן טאָג רופט מען זײַן נאָמען אַקוראַט אויס...
ער גיט די אויגן אין דער ווײַט ערגעץ אַ פיר —
דאָס הייסט, אַז ס'זאָגט דער פּאָלק נאָך זײַן בעניאָכיד קאַדעש.
נאָך דעם, וואָס ער געבראַכט האָט אױף דער וועלט,
נאָך דעם, וואָס ער דעם לאַנד האָט אָפּגעגעבן...
ער האָט געפילט: ניט ווײַט איז ערגעץ שוין די שוועל,
בײַ וועלכער ער וועט זיך צעשיידן מיטן לעבן.
און דאָס, וואָס אויסקומען וועט אים אַליין
צו שטאַרבן אָן אַ קאַדעש — נו, איז מיילע...
זאָל כאָטש געפינען זיך אין וועג אַ שטיין,
וואָס זאָל וועגן אַ ייִד אַ בעזשענעץ דערציילן.

IV

דעם אומגליק מ'האָט דערוווּיַל געטרונקען ביז דער שפּענט,
מע לעבט דאָך פאָרט און אױף דער ערד מע טרעט דאָך.
געציילט האָבן זיך פּלייטים האַסטיק קיין טאַשקענט,
די פּרײַז מ'האָט שוין געוווּסט פון ציבעלע און רעטעך.
זיך נאָר אַדורכשטופּן מיט מאַזל אין אַ צוג
און כאָטש אַ פאָרנדיקן דאַך איבערן קאָפּ דערשפּירן.
און דאָרט איז וואָס ס'וועט זײַן — וועט זײַן גענוג,
ווי ווײַט פון „אייכאָ" איז אַזוינס ביז „שיר-האַשירים"?
מע נעמט שוין אָפּ פון יענעם קאַנט אַ גרוס,
אַ האָפענונג זיך גיט בײַ ייִדן אַ צעהוידע —
געפונען עמעצער האָט גלײַך אַ זכוס,
אַז ס'קער אוזבעקיש זיך אַ ביסל אָן מיט לאָשן-קוידעש!
און ווער עס גיט אַ טראַכט, אַז ס'איז ביכלאַל פון גאָט,
אַז אָנגעצייכנט גלײַך דער וועג אַהין איז;
הײַנט יענע וואַרעמקײַט די ווערט וואָס האָט,
און הײַנט די קאַווענעס! און הײַנט די דיניעס!

V

— קײנ פעלצ, — זאָגט אײנער, — דארפ מענ ניט אפילע שוואט.
— אונ אז מע דארפ, איז ער דענ דאָ? — פרעגט גלײַכ א צװײטער.
א כעזשבנ האָט זיכ יעדערער אנ אײגענעמ געהאט
צװישנ די אױסגעדײװערטע אונ אױסגעפּלאָגטע פּלײטימ.
— די ערד, — זאָגט אײנער, — איז דאָרט ביטער הארט.
— אונ ציבעלעס געבױרט זי, — זאָגט א צװײטער, — זיס װי צוקער.
איז אמפּערט מענ זיכ צו געזונט, אונ זיכ מע שפּארט,
אונ מע דערגרונטעװעט די נעפּלדיקע צוקונפט.
— א ײִד איז דאָרט, — זאָגט אײנער, — ניט אזוי אײַ-אײַ...
— װו — שטײט עס דענ, אז ס'דארפ א ײִד יאָ זײַנ אײַ-אײַ דאָרט?
אונ אלע װערנ שטיל. מע טראכט: קעדײַ צי ניט קעדײַ —
ס'װערט פאָרגעזעצט דער טרױערקער פילפּל װײַטער.
דער װענ זיכ ציט. אינ אומגעדולד מע ברענט.
אונ אפנ בליק מע מעסט דעמ מידבערדיקנ שעטעכ:
מע זאָל שױנ אמאָל אָנקומענ אינ דעמ טאשקענט
מיט זײַנע זיסע ציבעלעס אונ מיט זײַנ זיסנ רעטעכ!

VI

מע נע'נטערט אלע װײַל צו א װאָקזאל זיכ צו
אונ אױסבײַטנ מע לױפט אפּ א שטיק ברױט דאָס לעצטע העמדל.
עס האָט זיכ מײלעכ אױכ ארײַנגעשפּארט אינ צוג.
ער איז געזעסנ אינ א זײַט, אינגאנצנ װי א פרעמדער.
באגלײַכ מיט אלע האָט געבראָטנ אימ די זונ,
אונ ער געטראכט האָט זײַנס, אנ אָפּגעזונדערטער פונ אלע:
„א גאנצער פאָלק זאָגט קאדעש נאָכ זײַנ דאָדיענ... אונ...
געשיקט זיכ, אז עס װײסט ניט װעגנ דעמ דער כאװער סטאלינ?”
ס'האָט א פארכליאַנעטנ דער פיבער אימ געצוקט,
א װײַטער אומעט האָט ניט אָפּגעלאָזט אימ.
ער װאָלט אצינדערט נאָכ אזוי אראָפּ פונ צוג
אונ זיכ צופוס אװעקגעלאָזט קײנ מאָסקװע.
„צעבראָכנ זײַנענ מיר, — געזאָגט דעמ כאװער סטאלינענ װאָלט ער, —
מיר זײַנענ, כאװער סטאלינ, שױנ ניטאָ מער.
נאָר װאָס האָט עס אנטקעגנ דאָדיענ דענ די װערט,
װאָס ס'רופט אימ אופ א יעדנ טאָג דער פאָלק באמ נאָמענ?!”

VII

אונ עפשער אימ אליינ דורכ דאָדיענ — אויכ! אונ עפשער ס׳גאנצע פאָלק!
אונ דאָדיעס זײַנענ דאָכ פאראנ באָרעכ-האשעמ א גאָלדענע פארפלייצונג...
אונ שטערנ שימערנ אפ זיי פונ גאָלד.
אונ טראָגנ טראָגט מענ לעבעדיק אונ טויטערהייט זיי!
אָט איז די שײַנ! באמ הארצנ טראָגט ער זי.
...פריקאז פונ קאָמאנדיר... אונ לייענ, טאטע־מאמע.
וואָס האָבנ בערג די ווערט קעגנ אזעלכע זינ?
וואָס האָבנ פעלדער קעגנ זיי די ווערט אונ יאמענ?
אונ זינ אזעלכע זײַנענ דאָכ צעזייט אפ גאָר דעמ לאנד
בא יעדער אומע אונ בא יעדער לאָשנ,
אונ העלער פונ די שטערנ זייער קאָוועד בלאנקט,
נאָר זיי אליינ, ווי זאָמענ אונטער דר׳ערד, גלײַכ ווי ניטאָ שוינ...
מע טרעט אפ זיי. די פרוכט פונ זיי מע קלײַבט
אונ ווו זיי זײַנענ, פרעגט מענ, ווי איז זייער נאָמענ?
פארוואָס מע זעט זיי ניט אינ זייער אייגנ לײַב?
נאָר ווי-זשע קאָנ מענ אינ דער פרוכט ניט זענ די זאָמענ?

VIII

צעבראָכנ זײַנענ מיר, ווי דער פאראָמ
אונטער די דײַטשע באָמבעס, גאָט אינ הימל!
נאָר ס׳גייענ ניט די בראָכשטיקער צומ טהאָמ,
צעבראָכענע — זיי ראנגלענ זיכ אונ שווימענ.
אונ ניט בלויז דאָ. ווו נאָר פאראנ ס׳איז אזא ערד,
וואָס איז געטראָפנ פונ דער דײַטשער גוילעמדיקער בריִע.
אונ ניט געפילט דעמ צוק פונ פיבער האָט שוינ ער,
אונ פונ דער זונ שוינ ניט געפילט דאָס מידבערדיקע בריִענ.
מ׳ז וועט דערשווימענ ערגעצ צו א ברעג אונ צו א שוועל? —
געוואָלט אימ האָט זיכ פרעגנ סטאלינענ צו ענד שוינ...
ניט מער, די וועלט איז עפעס איצטער ניט קיינ וועלט,
די מענטשנ זײַנענ עפעס איצטער ניט קיינ מענטשנ...
דער וועג, האָט מיילעכנ געדאכט זיכ, איז נאָכ זייער ווײַט,
אונ ווי א שאָטנ נאָכגעגאנ איז דער פאראָמ אימ.
א כאָכמע, לאָזט זיכ אויס, האָט אָפגעטאָנ זײַנ ווײַב,
וואָס זי איז אָפגעשטאָרבנ ערעוו דער מילכאָמע...

33. פלאַקערדיקערהייט

I

דער הימל — הוילע ריס פון פײַערדיקן מאַבל,
איבערגעקערט פון היץ און פיבער איז דער רוים.
אין פלאַם איז דײַטשלאַנד בײַ דער וואָלגע מאַפּל
זײַן לעצטן בליץ, זײַן לעצטן טרוים.
פון דער צעבראָקטער ערד געטאָן האָבן אַ לאָז זיך,
באַפליגלטע מיט שטורעם-צאָרנדיקן גרײַף,
שוואַרציאַמיקע, געוואַגטע, מונטערע מאַטראָסן
אין האַנט-געפּעכט אונטער אַ ווינטיקן געפּײַף.
זיי האָבן נאָר באַוויזן אָנטאָן די בושלאַטן,
מיט די מאַטראָסקעס רונדע צודעקן די קעפּ,
די לעגנטעס אין סטעפּ דאָרט טאָן זאָלן אַ פלאַטער.
און איז דען ניט קיין יאַם דער ברייטער סטעפּ?
איז יעדער הויז דען ניט קיין שיף פון אַן עסקאַדרע?
איז יעדער זאַלפּ דען ניט קיין גלאָק פון דעם באַגין,
וואָס רופט אויף פעסטשטאַנד און אויף מוט אויף סטאַלינגראַדער
אַ יעדן שטיין, אַ יעדן בוים, אַ יעדן ווינט?

II

איז גייט די שלאַכט. און פון באַגינען ביז באַגינען.
עס מונטערט אויף זיך דאָרט ווײַסרוסלאַנד אין איר פלאַם,
אין איר זיך ברענען דורך די קייטן אוקראַיִנעס,
און צו געשלעג דערוואַכן בערג פון יאַם צו יאַם:
זײַנען קיין כוואַליעס דען ניט לײַבלעכע רויִנען
פון ברענענדיקן שטאָלצן סטאַלינגראַד?
אַ ריס געטאָן זיך האָבן פּעכאָטינער
מיט אַ פאַרטויבנדיק-גוואַרדייִשן הוראַ —
פון די וואַרשטאַטן, פון די צעכן, פון די אַרקעס,
פונקט ווי מיט העכער צוואַנציק יאָר צוריק,
נעגורט מיט קוילן-לענטעס שטײַף די מאַרינאַרקעס,
מיט אַ באַפעל פון פאָלק אין בליק: „קיין טראָט צוריק!‟
אין הערצער פלאַמיקע — דער אורטייל פאַר דעם סוינע,
און אויף אים אויספילן — די ביקס אין האַנט.
קיין שטורעם קאָן דעם וועג זיי ניט פאַרצוימען
און ניט קיין פײַערדיקער אָפּגרונט בײַ דעם ראַנד.

III

איז גייט די שלאכט — אן אויסגעהויכטע ביזן הימל,
אין העליש פײַער הייבט זיך אוף א יעדער גאס,
עס וואכן אוף אין איר די ווײַנגערטנער די קרימער.
און אף א שטורעם לאָזט ארויס זיך דער קאווקאז.
ווי זײַנע בערג טוט זיך דאָרט קיינער ניט קיין וואקל,
ווי זײַנע בליצן — בלאנק איז יעדער שווערד.
א ריס געטאָן זיך האָבן די קאזאקן
פון די סטאניצעס מיט א ווינטיקן געפעכט,
און פון דער ווײַט — די ארטילעריע, ווי אף פויקן,
און פייגל מעכטיקע, באליבטע בא דער הייך,
געטראָגן האָבן זיך, ווי פליִענדיקע „טראָיקעס”.
איז דען קיין שליטוועג ניט די וואָלקנס און דער רויך?
און זוניק בליאסקען בליציקע באגנעטן,
געבענטשט פון אלע פעלקער זײַנען זיי,
איז קעפ מע שאטקעוועט, מע שארבנט און מע פלעט דאָרט,
מיט מייסים דײַטשישע אין סטעפ גייט דער פארזיי.

IV

די אויגן — אָנגעגליט. די פענעמער — פארצערט.
איבערגעשאָטן, ווי מיט זאמד, זײַנען די גומענס.
ס'האָט קיינער ניט געציילט די טעג און נעכט,
זינט אף די אויגן איז קיין שלאָף שוין ניט געקומען.
די קוילן מ'האָט געציילט אין פאטראָנטאש,
גראנאטן מ'האָט געטאפט אף זיך, ווי ריפּן,
בא ווען עס איז פליסיקייַט א פלאש
אין דער טראנשיי געבליבן.
קערעלין האָט פארלייגט די הענט אפן געווער,
די אויגן — אין דער ווײַט מיט דינע שפעלטלעך,
ווי ער געהאלטן וואָלט דעם רודער פון דער ערד,
ווי זיך א דריי זי וועט אף זײַן באפעל טאָן...
געשטאנען איז ער און זיך אײַנגעהערט
אין רויש פון גרילצנדיקע רויפּן-שלאנגען:
א טאנק געקראָכן איז פון אונטער דר'ערד,
אף דער טראנשיי איז ער, א פינצטערער, געגאנגען.

V

עס איז געווען א פּראָסטיקער קאַיאָר.
דער טויט — ווי אין א גאָלד־געוועבטער ריזע.
געהערט האָט יעדער רויטארמייער קלאָר
דעם פּלוס פון בלוט, ווי אין די אָדערן סע ריזלט.
דעם צוועלפטן טאָג אונטער דעם פייערדיקן יאָך,
מעסלעסן, קלינגענדיק, צעשמעטערן ווי גלאָז זיך.
געווען איז יעדן רויטארמייער קלאָר,
אז דאָ דעם ראַנד וועט קיינער ניט פאַרלאָזן,
ווען הונדערט מאָל זאָל לויערן דער טויט,
ווען טויזנט נעצן ארום זיי זאָל ער איצט וועבן.
געווען איז יעדער רויטארמייער גרייט
פאַר אָט דעם ראַנד זיך דאָ צעשיידן מיטן לעבן.
צוויי פלעשער פליסיקייט די לעצטע אין טראַנשיי...
און טאַנקען נאָך האָבן א לאָז געטאָן זיך.
האָט פון טראַנשיי קאַרעלין זיך געטאָן א שייל,
די האַנט פאַרהויבן מיט א פלאַש, ווי בראָנזע.

VI

עפּשער אַן אויגנבליק געשטאַנען אָט אזוי איז ער
און עפּשער ווייניקער — געצילט זיך אַקוראַט דאָרט,
נאָר אָט אזא וועט פאַרגעדענקען אים די ערד
און די ניט־צוטריטלעכע ווענט די סטאַלינגראַדער.
פון א טראַנשיי, פאַרטויבט דורך גרייפנדיקן ראַש,
די אויגן — אָנגעצילטע, ברענענדיקע, בלאַנקע,
איינער אליין — די האַנט פאַרהויבן מיט א פלאַש
קעגן א טשערעדע צעבושעוועטע טאַנקען.
ער טאָר ניט צולאָזן דעם טויט צו דער טראַנשיי —
און הונדערט טויזנט פון דער פינצטערניש זיך אײַלן...
גראַנאַטן — אויס. און פלעשער — לעצטע צוויי.
ווי קאָן די פינקטלעכקייט פאַרגעסן ער א ווײַלע?
און איידער נאָך א וואָרף געטאָן א פלאַש האָט ער,
האָט זי אליין זיך פון א קויל אָפּ אים צעריסן...
און אָט אזא וועט פאַרגעדענקען אים די ערד,
און אָט אזא וועט זי זיך פאָרשטעלן א ריז אים.

VII

ווּ איז זײַן לײַב? ווּ איז זײַן ערד? ווּ איז זײַן יאַם?
דאָס בײזע פײַער האָט דאָס ליכט פון אים פאַרשלאָסן —
און אין דעם אופגעוויגטן זעגל פון דעם פלאַם
ווי אין א פּאַן האָט אײַנגעוויקלט דער מאַטראָס זיך...
ער האָט געברענט און, ברענענדיק, די צווייטע פלאַש געטאָן א נעם.
און פון טראַנשײ — א ריס זיך אף געראַנגל.
עס האָט דאָס זידנדיקע פײַער אים געקלעמט,
נאָר ער אַליין, א ברענענדיקער, קעגן טאַנק גײט,
ער וועט אים אָנטאַפּן מיט ברענענדיקער האַנט,
דעם טויט פון איר דורך פלאַם זאָל ער פאַרנעמען.
איז מיט דער פלאַש דער לעצטער אים דערלאַנגט,
און אופגעריסן אפן אָרט האָט זיך דער גענעם.
ער האָט געוווּסט, אז בלויז אַן אויגנבליק — ניט מער
אף זיך צו שלאָגן מיטן פײַנט איז אים געגעבן.
און אָט אזא וועט פאַרגעדענקען אים די ערד,
און אָט אזא וועט אים אדורכטראָגן דאָס לעבן.

VIII

זײַן פײַער — העלער פון באַגינען האָט געשײַנט,
אין אים דאָס פּאָלק האָט זיך דערזען, ווי אין א שפּיגל,
פּונקט ווי א דעמאָן ער אַרויס איז קעגן פײַנט
און אים דערשטיקט אין זײַנע ברענענדיקע פליגל.
דעם ווײ פאַרוואַרט האָט ער צו הערשן איבער זיך,
דעם לײַב באַפוילן, ס׳זאָל פאַרוואַנדלען זיך אין פײַער,
ביז ער וועט אויספּילן זײַן קריגערישע פליכט —
אי פאַרן פּאָלק אי פאַרן הײמלאַנד און זײַן פרײַהײַט.
וואָס פאַר א ווערט האָט דאַן געהאַט דעם סוינעס טאַנק?
ווי קליין און נישטיק איז געוואַגיע געווען דאַן
אַנטקעגן ליכטיקן און אומגעצוימטן דראַנג
פון דעם מאַטראָס, וואָס, ווי אין ביבלישער לעגענדע,
געשווומען איז אין פײַער, ווי נ׳א יאַם.
ער האָט געלאָזט זיך קעגן אײמעדיקן גוילעם
און ניט אראָפּגעלאָזט פון לײַב זײַנעם דעם פלאַם,
ביז ער פאַרוואַנדלט האָט דאָרט אין א קויל אים,

IX

אַז ניט פאַרומווירדיקן זאָל ער מיט זײַן טראָט
די גאַסן, אויפגעלויכטענע ווי שטראַלן,
פון קעגן טויט געשטעלטער שלאַכטנדיקער שטאָט,
וואָס טראָגט דעם נאָמען פונעם פאָלק-געליבטן סטאַלינ!
עס האָבן זײַנע אויגן, ברענענדיק, געזען
דעם מאַן אינעם שינעל פאַרטיידיקן צאַריצין,
איז מיט די הוילע פלאַקערדיקע הענט
האָט ער דעם טאַנק געפּאַסטעוועט פאַרשײַט און בליציק
אין זיך אַליין פאַרוואַנדלט אין אַ בליץ,
וואָס שמעטערט שטערונגען און וואַלגערט צאָמען,
און מיט דעם פײַערדיקן העלדנטאַט פאַרקריצט
אין דוירעס צוקינפטיקע שטאָלץ זײַן נאָמען.
בלויז שטערן בלענדיקע אין העלן רוים
מיט ליכט אַזאַ פאַרגלײַכט זײַן קאָנען.
אַזוי געקעמפט באַם פאָלק אין טרויִם
האָבן די העלדן מיט דראַקאָנען.

X

מיט בענטשונג האָט געקוקט אַפ אים דאָס לאַנד,
באַגײַסטערט האָט אַז העלדנמוט דאָס פאָלק אים,
און ס'איז ניט-צוטרייטלעך געווען דער ראַנד,
אין ווײַ געאָרעמט פון דער מוטערלעכער וואָלגע...
פאַרגיין וועט נאָך אַ דאָר אַ דאָר,
זיך איבערשטרײַכן וועלן יאָרן,
נאָר ניט פאַרלעשן זיך וועט דער קאַיאָר,
ווי דער ניט-איבערברענענדיקער דאָרן.
זיך אָנגעטאָן האָט אַ מאַטראָס
אין בליציק־פײַערדיקע פליגל
און קעגן כווישעך זיך געלאָזט
אים צו פאַרניכטן און באַזיגן.
דאָס פײַער כוואַליעט זיך, דאָס פײַער לײַכט,
ווי לענטעס אויפגעוויגט אין העלן פלאַטער.
אַזוי געלייגט האָט זיך מיט אייגן לײַב
אַ זון פון פאָלק באַ שוועלן סטאַלינגראַדער.

34. א צירק־נומער

I

מיט טרויבן מעשענע, צעפלאקערט אין דער ווײַט,
מעלדעט די וואך באפעלנדיק און גרויזאם:
„אהער קאָן קײנער ניט ארײַנגײן כוץ דער צײַט!
פונדאנען קײנער כוץ דעם טויט קאָן ניט ארויסגײן!"
ניטאָ קײן וועג! עס שטויסט א זוים זיך אין א זוים אָן,
הארמאטן וואָרגן זיך מיט פײַער אין געפעכט.
און בײַסנדיק דאָס נאָכגעלאָזטע צוימל,
זיך האסטיק טראָגט א צעפאָלאָכעט פערד
מיט רויטע שפיגלען בליאסקענדיקן פײַער
אין אויגן פיבערדיקע — פײַכטע פון געיעג.
עס זוכט אין סטעפ דעם רײַטער דעם געטרײַען,
וואָס טראָגן בליציק זיך מיט אים עס פלעגט —
ער זאָל דעם אָנציִען דאָס צוימל און פארשלײפן.
ער זאָל א צוריר זיך נאָר געבן צו זײַן פעל,
וועט עס א שטעל טאָן זיך קאפויר אפ זײַן באפעל
און וועט אריבער מיט א שפרונג איבער דער סרײפע.

II

אין רויך זיך הילט דער סטעפ, ווי אין א זאק,
דער זאָטל ברענט. עס שור'וועט ערגעץ טריט זיך,
און מיט יעדיִעס אין געדעכעניש פארקריצטע
האָט אומגעקערט אין שטאָט זיך א קאזאק.
ער זעט ס'געיעג פון אירע ברענענדיקע גאסן —
מיט טרויבן מעשענע, געוועגדעט צו דער הייך.
דאָס פײַער פאסיקט זי, עס שלאָגן זי פוגאסן,
אפ איר זיך וואלגערט וואָרגנדיקער רויך.
די גאָרנס הילכעדיק אין גאָרנס זיך צעדרויבן,
און אפ א וואנט זיך שלײַדערט הילכעדיק א וואנט,
נאָר זי איז דאָ! אפ מעשענע אפ אירע טרויבן
זי שפילט באגינען צו דעם פײַערדיקן ראנד,
ווי אפ א וואכטע אפ א נאכטיקער פארופן
די שטאָל־גיסער — א פלאמיקע — זי וואָלט...
און ס'גייט דער שמעלץ, פארפלײצנדיק אָן אופהער,
דער שמעלץ פון שלאכט מיט ווידערשטאנד געשטאָלט.

III

ער וועט באַווײַזן. ער וועט אָנקומען באַצײַטנס.
ער מיטן פערד האָט אַף אַ ווײַל זיך נאָר צעשיידט.
ניט לאַנג געגאַנגען דאָ פון דאָמנעס זײַנע שײַטערס,
און דער באַגינען האָט פון זיי זיך דאָ געשפּרייט.
איצט אַף קיין אויגנבליק דאָס פײַער זיך פאַרלעשט ניט,
דער טאָג איז אויסגעמישט אינײינעם מיט דער נאַכט.
עס שלאָגט דאָס אַש זיך שוין. די שוואַרצע האַלאָוועשקעס.
פון אונטער דר'ערד דאָס אײַנגעווייד זיך שפּאַרט.
מיט אופגעוויג. מיט דראַנג. און מיט געראַנגל.
מיט פיבער. מיט געשלעג. בײַ יעדן ראַנד.
און טרענט די בײַכער אופ די שוואַרצע בײַ די טאַנקען
און פּלעט די פּאַנצערס מיט די קעפּ זיי דאָרט באַנאַנד.
ווייסט זי די געוואַגטקײַט פון אַ וואָג און פון אַ מאָס דען?
און צוימט דעם אימפּעט דען די ווײַט אָדער די נאָ'נט?
ער זעט דעם וועג דעם גאַנצענעם ביז מאָסקווע!
און ס'זעט דער וועג פון ווײַט אים און דערקאָנט:

IV

דאָס האָט זיך ער אין צירק געטראָגן דורך דעם רינג
אַף זײַן מושטרירטן פערד, מיטן באַשליק באַפליגלט,
אין קרײַזן, דרייענדיק זיך, צוויבערדיק און גרינג,
אַרום דעם זאַמדיקן, דעם אויסגעקעמטן איגל.
דעם אָטעם בײַ די צושויער האָט זײַן געיעג פאַרכאַפּט
און אים דעריאָגן ניט געקאָנט האָבן די אויגן;
געהערט זיך בלויז דער פּאָך האָט און דער סאַפּ,
ווי אַזאַ שווינדלדיקע פײַל פון בויגן.
און ווען פאַרהאַלטן האָט דער אָטעם זיך באַם צירק,
און דער באַשליק האָט זיך צעפּלאַטערט, ווי אַ זעגל,
האָט ער זיך אופגעשטעלט, די הענט מיט שווערד באַצירט,
גלײַך מיט דעם אָנגעגליטן אויל'עם זיך געזעגנט,
די פיס אין סטרעמענעס פאַרפעסטיקט אַף אַ שלאָס,
זיך יאָגנדיק אַ וואָרף געטאָן פון זאָטל,
און ווי אַ דורכגעשאָסענער — די הענט צעלאָזט,
געשוועבט, די ערד באַרירנד מיטן אָטעם...

V

דער אוילעם, א געפלעפטער, האָט געשטוינט
און נאָכגעשפּירט אין אומרו און אין פיבער:
צי איז דער שווינדלדיקער רײַטער טויט,
צי א פאַרקישעפטער ער יאָגט אליין זיך איבער?!
נאָר זיך ארופגעכאפּט ער גלײַך האָט אפן פערד,
געטאָן א פּאָך מיטן באַשליק, פונקט ווי מיט פליגל.
ס'האָט זיך א דונערדיקער הענט-געפּליעסק דערהערט,
און ער פאַרלאָזט דעם רינג האָט ווי א זיגער.
אצינד איז אין סאַדאָווסקים טייל ער א „סוויאזנאָי",
ס'פּליט קיין קובאַנער ווינט פון אים ניט גרינגער;
אמאָל גיט נאָך פון בענקשאַפט אים דאָס האַרץ א נאָי,
פון צײַט צו צײַט גיט נאָך א צי צום רינג אים..
ער האָט זיך מיט זײַן פערד קיין רעגע ניט צעשיידט,
געפאָלגט האָבן די לײַכטע אויסגעיִבטע פיס אים,
און ניט גערוט זײַן שווערד האָט אין דער שייד,
און אין געפאַר אָן אופהער זיך געריסן.

VI

געבראַכט האָט זײַן געוואַנטקײַט יעדן טאָג אים רום,
אין שלאַכט פונסנײַ געטאָן זיך א פאַנאַנדערזיגל.
ווי א שטיק העליש פײַער טראָגט ער זיך ארום —
צעשפּרייט פון זײַן באַשליק די פלאַטערדיקע פליגל.
זיך אומבאַמערקט אדורכגעטראָגן, ווי א ווינט,
איבער א דאָרף, אונטער דער נאָז באַם סײַנע,
און א גראַנאַט אין שטאַב א שמײַס געטאָן געשווינד,
און ס'האָט זײַן דרייסט געצווונגען אלעמען צו שטוינען.
נאָר זיך ארומגעקוקט, געכאַפּט מ'האָט זיך נאָכהער
און אין געיעג נאָך אים געלאָזט מ'האָט זיך מיט פײַער.
ווי א באַפליגלטן, ניט אָנרירנד די ערד,
איבערן סטעפּ אים טראָגט דאָס פערד זײַנס דאָס געטרײַע...
א שאָס! און — צוויי! און — נאָך!
אין שווארצן רויך אין שטויב קובאַנער סטעפּ איז,
און מיטאַמאָל גיט זיך דער-רײַטער א פאַרבראָך,
א שוועב אפּ דר'ערד — אין סטרעמענעס פאַרטשעפּעט...

VII

— ער איז קאַפּוט! — האָבן די דײַטשן טריִומפֿירט
און מער שוין ניט געיאָגט זיך נאָך אים ווײַטער.
דעם בליק האָט דער קאָזאַק פֿון אונטער פֿערד געטאָן אַ פֿיר
און אויפֿגעהויבן פֿונדאָסניי זיך אַ פֿאַרשײַטער.
קובאַנער סטעפּ געלעגן איז געקרייצט,
און טרויעריק געקוקט האָבן, געפֿאַנגענע, די ברויטן...
געגאַן אַ קוילנוואַרפֿער איז איבער דעם ווייץ,
פּונקט ווי אַ שנײַד-מעסער פֿון אומגליק אַ פֿאַרטרויטער.
דאַן האָט דער רײַטער אָנגעשטעלט די ביקס:
— געזעגן, הייסעריק, זיך מישן שניט דאָ! —
און אויף די פֿלאַטערדיקע פֿליגל פֿון באַשליק,
ווי פֿונעם רינג, צו זיך אין טייל אַרײַנגעריטן.
זײַן בליק האָט העל און פֿײַערדיק געבלאַנקט,
די קאָפּעטעס פֿון פֿערד האָבן געפֿײַקלט, ווי אַ האָגל;
און שלינגענדיק פֿון ווײַט אַ יעדן קלאַנג,
האָט ער יעדיִעס, רײַטנדיק, געטראָגן.

35. צום טײַכעלע צאַריצאַ

I

ניט מער ווי זעקס געבליבן זײַנען אין טראַנשיי,
ניט אויפֿגעהערט האָט קײַל'כיקע מעסלעסן דער גראַנגל,
געזאָגט האָט זיך פֿאַרפֿריִער יעדערער פֿון זיי:
בלויז טויטערהייט וועט זיי דער פֿײַנט דערלאַנגען!
נאָר וועגן טויט האָט קיינער ניט פֿון זיי געטראַכט,
מיט לעבן האָט אַ יעדער ווינטעלע געגערט זיי,
און ס'איז געוועזן טאָג, און ס'איז געוועזן נאַכט,
און מונטער דאָס געמיט, און ברויזנדיק — די הערצער.
פּאַן-קאָלוסן האָט באַדאַרפֿט דערקלערן סטאַלינגראַד,
דעם איקער אים אין לאַנגן שאַרבן אַ פֿאַרהאַק טאָן,
אַז ס'האָט גערמאַניע אַ טאָעס דאָך געהאַט
אין קאָעפֿיציִענט פֿון שטאָל און רוסישער געוואַגטקייט.
ס'האָט אויף דעם ווידערשטאַנד פּאַן-קאָלוס געקוקט מיט שפּאַס,
און ניט דערלויבט זײַן טראָציקײַט קיין צווייפֿל האָט אַ פּליס טאָן.
דאָ האָט זײַן געווע מיט שיגאָען זיך פֿאַרקנאַכט,
די אומפֿאַרמײַדלעכקײַט פֿאַרקנאַסט האָט זיך מיט מיסטיק.

II

א נישטיק בערגעלע באמ וואָלגער ברעג,
א גארניזאָנ — אינגאנצנ פונ זעקס מענער,
אונ שלאָגנ שלאָגט מענ זיכ שוינ וויפל טעג,
אונ נעמענ שווערער איז עס פונ ווערדענ אימ...
וואָס קומט דאָ פאָר? צי נארט אימ ניט די ווײַט?
האָט ווי אינ פיבער זיכ געגעבנ א פארדריי ער;
פונ אונטער אש ווערט אופגעוואכט א יעדער ווײַל
דער זעקס מאָל אומגעבראכטער רויטארמייער.
איז וואָס, צומ טײַוול, איז אזוינס דער רוס?
ווי קלויבט מענ זיכ אינ זײַנ נאטור פאנאנדער?
טריומפנ איבער פעלקער האָט גערמאניע געוווּכט,
געלייגט צופוסנס האָט א לאנד זיכ נאָכ א לאנד איר,
אונ דאָ זיכ פאר א שטיינ מע שלאָגט מיט אזא היצ,
ווי ס'שלאָגט גערמאניע זיכ פאר לענדער גאנצע.
מיט וואָס זשע איז אזוינס א באָלשעוויק באשיצט,
מיט וואָס זשע איז אזוינס א באָלשעוויק געפאנצערט

III

אנטקעגנ הונדערט טאנקענ אפאמאָל,
אנטקעגנ טויזנט טאנקענ אינ געשלעגנ?
עס האָבנ דרײַ מאָל האסטיק זיי איבערגעמאָלט
די דרײַ מאָל אופגעהאקטע וואָלגער ברעגנ.
צי האָט אימ ניט די ווײַט פארנארט אהער אינ סטעפ
אונ פענטעט טײַוולדיק אימ יעדנ טראָט דאָ?
עס רײַסט פונ דר'ערד זיכ אויס א שטיינ — אונ לעבט!
אינ לופט פליט אופ א סלופ — אונ אָטעמט!
צי האָט אימ ניט פארפירט אהערצו א געהיימער גײַסט
אונ יאָגט זיכ דאָ פונ אלע זײַטנ נאָכ אימ?
א בוימ פונ באָדנ ברעכט זיכ אויס — אונ שפרײַזט,
א ציגל — אויסגעקלאפט — שטײַגט אופ מיט א געפאָכע,
אונ אלצ זיכ שלאָגט, אונ אלצ זיכ ווערט,
אונ אלצ באפאלט דורכ זײַטנ אומבאוווּסטע,
אונ אלצ פארטויבט מיט פײַער פונ דער ערד:
מירנ אײַכ אומברענגענ! מיר זײַנענ רוסלאנד!

IV

דער טויט ארומשפאצירט האָט פריילעכ אונטערוועגס,
געווענ באזוימט דער ברוסטווער איז מיט דײַטשישע נעוויילעס,
אונ אָפּגעהאלטנ די טראנשיי האָבנ די זעקס,
ניט אָפּגעטראָטנ קיינער אפ קיינ אייל איז.
ארײַנגעוואקסנ אינ איינ עק געווענ איז דראָזד,
אָוואדיס — א פארווונדעטער — פארוויגנ אינ א צווייטנ,
אונ לעווינ האָט זיכ אלע ווײַל געטאָנ א לאָז
גראנאטעס יעדנ צו דער האנט פארגרייטנ,
ווי אינ דער היימ באמ שנײַדערײַ, אמאָל,
ער באמ ווארשטאט פלעגט אויסטיילנ דעמ דאָקלעד,
אונ ס'פלעגט זײַנ טאטע ווערטלענ זיכ: — מעשוירערימ, ס'איז שמאָל!
מ'עט מוזנ אָפּזראסקענ די סנדרע ביז פארטאָגלעכ! —
געליטנ האָט אָוואדיס ווייטעקלעכ פונ דאָרשט,
די ווונד געטריבנ האָט אינ פיבער אונ אינ היצ אימ,
אונ לעווינ האָט געמונטערט אימ: — ווארט צו אָקאָרשט,
באנאכט וועל איכ זיכ צוכאפּנ אליינ צו דער צאריצא...

V

איכ וועל זיכ אפ די קני אוועקשטעלנ פאר איר,
אונ איר א זאָג טאָנ, צערטלדיק: „צאריצא!
אינגאנצנ זעקס געבליבנ זײַנענ מיר —
דײַנע געטרײַע, דײַנע ליבלעכע באשיצער.
אָוואדיס שלאָגט זיכ, א פארווונדעטער, אינ סטעפּ,
אז ס'זאָל דער דײַטש ניט אײַנטונקענ אינ דיר זײַנ טרייפנ פארצעפּ,
לאָז דיכ, צאריצא, טאָנ מיט קאסקעס א פארשעפּ!
לאָז צולייגנ צו דיר, צאריצא, מיטנ הארצ זיכ!
מאמעדאָוו רעדט קאזאכיש דאָרט מיט זיי,
ווי א בערקוט. ניט צו פארשטיינ איז גאָר דאָס לאָשנ,
נאָר יעדער וואָרט גיט אזא פלאמיקנ צעוויי
דאָס הינטישע געביינ. געווענ — אונ מער ניטאָ שוינ!
דער קאָמאנדיר — פארשטייסטו דאָכ אליינ — א קאָמאנדיר,
אונ דער פּאָלטאווער דראָזד היט אָפּ די פלאנגענ די געטרײַע.
איכ שטעל זיכ אפ די קני, צאריצא-טײַכ, פאר דיר,
די פליאגעס אָנשעפּנ מיט וואסער פארנ כאַיל!"

VI

איבערגעשלאָגן האָט אים מיטאמאָל א ראש
פון טאנקענ־ט־פ. אָט האָסטו! נאט אײַך!
און פלינק א פלי געטאָן א פלאש האָט נאָך א פלאש,
געגעבן זיך א שלײַדער האָט גראנאטע נאָך גראנאטע:
„צאריצא, זע, ווי ס׳צינדט זיך אָן א טאנק,
צאריצא, זע, ווי ס׳פלאקערט שוין א צווייטער!
דאָס האָט אים דראָזד דערלאנגט דאָרט א געטראנק,
דאָס האָט מאמעדאָוו די געדערים דאָרט צעדרייט אים!"
און לעווין, שלײַדערנדיק, פאָרגעזעצט האָט נאָך,
ניט פילנדיק קיין שטויס, ניט פילנדיק קיין ווייען,
ווען בליציק דורכגעגליטשט האָט זיך א שטאָך
און עפּעס האָט די ערד גענומען זיך אים דרייען:
„צאריצא, זע, זיי קריכן שוין צוריק!
צאריצא, זע, ווי ס׳שטויסט א שײַטער זיך אָן שײַטער!
דאָס האָט סאדאָווסקי זיי אליין דערלאנגט א פליק
אײנײנעם מיט א יידישן א פּראָסטן שנײַדער!"

VII

געפירט דער טויט צום אָפּגאנג האָט דעם טאָג,
ווי פאר א צוים א פערד, פארענדיגט דעם קאָליר אים.
„צאריצא, זע, וויפל מ׳האָט דײַטשן אָנגעבראָקט,
ווי ס׳ליגן אָנגעוואלגערט זייערע פּגירים!
אָט וואָרפט מאמעדאָוו דאָרט זיך אויפן ברוסטוועך — גוט!
אָט אויף א גייענדיקן טאנק איז ער ארויף דאָרט.
צאריצא, זע, זיך אײַנגעבראָקט האָט ער ווי א בערקוט,
צאריצא, זע, ווי ס׳ציטערן, דערשיטערטע, די לופטן!"
געבאנדאזשירט האָט אײנער דאָרט דעם אנדערן די וווּנד,
דאָס בלוט פארהאמעוועט מיט צייכיק קריצן.
„באנאכט וועלן מיר קומען נאָך א טרונק,
די פליאגעס אָנשעפּן בא דיר, צאריצא!"
געענדיקט דאָס געשלעג האָט זיך צו נאכט,
געגאנגען רעזערוו מיט דונערדיקן קאָל־מעוואסער.
— נו, שטעלט ארויס, — האָט לעווין זיך געווענדט, — א וואך,
און איך וועל אויפן בויך א לאָז טאָן זיך נאָך וואסער!

VIII

געוועז פארבלאָטיקט זײַנען אַלע גלײַך,
ווי שטיקער ערד פון די טראַנשייען אָפּגעקרישעט,
נאָר ווי אַ מאַמע האָט פון ווײַט דער טײַך
אָפּ זיי מיט ווינטעלעך געאָטעמט פרישע.
זיי האָבן אָפּגעהאַלטן ביז צום סאָף די הייך
און ניט געוווּסט: זײַנען אַליין זיי ניט די ערד שוין,
אַדורכגעזאַפּט מיט שווייס, מיט בלוט און רויך
פון סטאַלינגראַדער ראַנד דעם פאָדערשטן, דעם ערשטן?
ס'האָט יעדער זיך געפּרוּווט: צי ווירקלעך ער איז ער?..
אַריבער פערציק טעג אין פלאַם פאַרהריז'טע,
געשוווּמען דורך דער וואָלגע אין רעזערוו,
און טיילן פון דער ווײַט האָבן באַגריסט זיי
מיט יעדן ריר, מיט יעדן הויך, מיט יעדן שפּאַן
אין דעם באַנאַכטיקן באַנײַסטערט-שטילן וואָגל.
נאָר נאָך קיין וואַכער איז שוין לעווין ניט געגאַן,
אַ שפּליטער האָט צו דר'ערד אים צוגענאָגלט.

IX

געאָטעמט האָט די שטילקײַט נאָך דער שלאַכט —
אי מיט באַגעגעניש אי מיט צעשיידונג.
אַרויסגעטראָגן האָט מען אין דער זעלבער נאַכט
די פרײַנט די לײַבלעכע פון די טראַנשייען.
עס איז זיי נאָכגעגאַן דער גענעמדיקער ראַש
פון פערציק לאַנגע פלאַמיקע מעסלעסן.
געשפּירט האָט לעווין אויף די ליפּן אַש,
אין היץ געקײַט עס און געגעסן.
אַ שלאָף איז אַלעמען באַפאַלן שנעל,
ס'האָט קיינער ניט געפילט די אומגעריכטע שטויסן.
און לעווין האָט געטאַפּט זײַן פוס דורכן שינעל —
צי איז ער דאָ, צי ווײַזט ער אים אַזוי נאָר אויס זיך...
די שוועסטער האָט אים צאַרט געגלעט די האָר:
— ווי פילט איר זיך? — געפרעגט, פאַרלינדערנד די לייד אים.
— איך וועל ניט שטאַרבן, שוועסטערקע, האָט ניט קיין זאָרג,
מע דאַרף אויף דער מילכאָמע נאָך אַ גוטן שנײַדער!

36. מיט סטאלינס נאָמענ

I

א קלונג. סאדאָווסקי האָט געטאָנ צומ טעלעפאָנ א פאל,
דער בליק צומ שטאב געגעבנ האָט א בלאָנקע,
ס'האָט פארנ בערגל אימ באדאנקט דער גענעראל,
אונ אינעמ דאנק האָט ער דערפילט די שאָ פונ אָנגריפ.
אז אָנגעטרויט אויכ אימ איז סטאלינגראד,
דורכ סטאלינגראד — פונ לאנד די לעצטע טירנ,
פארגעסנ האָט ניט ביז צולעצט קיינ איינציקער סאָלדאט,
געוווסט ביז ווי א יעדער קאָמאנדיר האָט.
געגאנ די וואָלגע ראש איז צו געשלעג,
זיכ ווי א שווערד געשלייפט אינ האס אינ הייסנ,
אונ אפ איר ברייטנ ראכוועסדיקנ ברעג
געשווירנ האָט די גאנצע רוסישע ארמיי זיכ:
אויב ס'וועט דאָ אויסקומענ פארטיידיקנ די ערד
מיט בלוט אונ ביינ פונ טרײַע זינ פונ אירע,
אז פונ קיינ פרעמדלענדער ניט זײַנ זאָל זי פארשוועכט,
זײַנענ סאָלדאטנ גרייט, אונ גרייט זײַנענ די קאָמאנדירנ.

II

זיי האָבנ אפנ אָנגריפ ווייטעקדיק געווארט,
ער האָט אינ זיי ביז פײַנ געיוירט אונ זיכ געצײַטיקט,
אז איינמאָל אינ א שפעט-הארבסטיקער נאכט
זאָל ער זיכ אופלייזנ בא סטאלינגראדער שײַטערס.
געיבט זיכ מיט געווער כאדאָשימ-לאנג,
ווי מיט א קלוג געצײַג פונ פעסטשטאנד אונ באשיצונג,
אונ אָנגעגאָסנ זיכ מיט בלוט האָט דער פארלאנג
וואָס גיכער לאָזנ אפ דעמ הייסנ שניט זיכ.
געשלײַפט דער האס אונ דער געדאנק האָט זיכ אינ וויי,
געשלײַפט די שווערד — אָנ אופהער, רעגלמעסיק,
אינ מײַלנ-ווײַטע איבערגענג דורכ שניי,
אָנ אָפרו — מארשנ גאנצענע מעסלעסנ,
אונ שטורעמס נאכטישע — אפ הוילע בערג,
דורכ זאווערוכעס בלענדיקע געבלאָנקעט.
עס איז זיי נאָר געוועזנ פלאָגעדיק אונ שווער
דאָס לאנגע ווארטנ אפ דער צײַטיקײַט פונ אָנגריפ.

III

זיי האָבנ זיכ געגרייט אקשאָנעסדיק אונ שווער
אינ פּײַנ פונ שיידנ זיכ, אינ ווייטעק פונ פארלוסטנ,
נאָר שטארקער נאָכ געווענ איז דאָס געווער
פונ הויכער פליכט אונ לויטערנ באוווּסטזײַנ —
געווער פונ אייגנהײַט, אויסגעשמידט אינ פלאמ,
געווער פונ האס אונ פונ געדולד, אינ הארצ פארטײַעט,
אזא, וואָס ווייסט ניט פונ קיינ ברעג אונ פונ קיינ צאמ,
ווי ס'ווייסט עס ניט די ליבע אונ די פרײַהײַט.
געלייענט האָט דער גענעראל אינעמ באפעל
צומ כאַיל, אופגערופענעמ אפ וווּנדער,
אז בא דער לײַבלעכער בא סטאלינגראדער שוועל
האלטנ זיי שטאָלצ די שוצ פונעמ יאָרהונדערט,
די שוצ פונ דער גערעכטיקײַט אונ גאָלדענעמ געדאנק,
וואָס קאָנ ניט ווערנ פונ קיינ צוואנג באצווונגענ.
עס האָט אימ ניט געקאָנט צעשמעטערנ קיינ טאנק,
עס האָט אימ ניט געקאָנט פארטיליקנ קיינ יונקערס.

IV

עס האָט גערײַפט די שלאכט אינ מוט, אינ וויי,
אינ ערד־שטיבל, בא טונקל־צאנקענדיקנ פלעמל —
דורכ שטרעקעס אײַנגעוועבט אינ יעטווידער טראנשיי,
גענערט האָט זי זיכ מיט דעמ ליכט פונ קרעמל,
דאָרט, וווּ באוועגט פונ הויכנ פאָרשנדיקנ גײַסט,
געזוכט מ'האָט נײַס אונ אָפּגעלעבטס געבראָכנ —
באהאָפטנ זײַנ דער וווּנדער זאָל פונ דרייסט
מיט וווּנדער פונ געדאנק, אונ טעג אונ וואָכנ
געוויגנ, דורכגעדרונגענ ביז צומ גרונט,
דער קלאָפּ זאָל פלעטנדיק אונ גרויזאמ פאלנ.
געווארט האָט זי אינ אָנגריפ שטערנדיקער רומ
איינעמ מיט אנ אָדלער־שטערנשאפט פונ יונגע גענעראלנ.
זיי האָבנ דורכגעזאפּט מיט פינפ אונ צוואנציק יאָר באגינ
דעמ פײַנ, וואָס אפנ לאנד געווענ צעזייט איז,
אונ פּאָטערלעכ שטודירט מיט די סאָלדאטנ, ווי מיט זינ,
אונ זיי געפירט צומ רומ, וואָס ניט געוווּסט האָבנ די זיידעס.

V

עס האָט דער גענעראַל אין אומגעדולד געוואַרט,
זיין העכסטע פּרוּוו מיט קנייטשן האָט דעם שטערן אים געווירעט,
ווי אַלעמאָל, זיך גרייטנדיק, אין שלאַכט,
געשוועבט פאַר אים האָט דאָס געשטאַלט פון פּירער...
אַ שלאָפלאָזער אויף יעדן ראַנד,
אין יעטווידער טראַנשיי, אין יעטווידער זעמליאַנקע,
די מאַפּע פאָרשנדיק, געזען האָט ער זיין האַנט,
ווי זי וואָלט פאַר זיין בליק איבער די ליניעס געגאַנגען,
אים אונטערזאָגנדיק אַזאַ מין וואַריאַנט,
וואָס פונדאַסניי אַנטפּלעקט דעם טאָך פון די רעליעפן.
אין יעדער שטריך האָט זיך דער גורל פונעם לאַנד
פונסניי און אומגעריכט פאַר אים געעפנט,
און גרונטעוועס ס׳האָט אים באַוועגט אַ יעדן גאַנג,
און פרילינגדיקן מוט און וואָגונג אים געגעבן,
ווי ער אונטערגעזאָגט וואָלט דאָ געדענק אים נאָך געדאַנק,
ווי ער אַליין לעם אים געשטאַנען וואָלט דערנעבן...

VI

פון קרעמל, ווי פון דעם קאָמאַנדנעם פּונקט
פון פראָנטן אויסגעצויגענע דורך אַלע ראַנדן,
געשיקט דער פּירער האָט מיט בליץ און שווונג
די זיבן מאָל געוויגענע קאָמאַנדע...
ניט גרינג, האָט ער געוווּסט, זיך געבן וועט דער זיג,
און אין דער גאַנצער וווּקס זיך אויפשטעלן איז פרי נאָך.
ער האָט מיט ווייַ כאַיאָלעס אָפּגעפירט צוריק,
מיט קלוגשאַפט זיי געשאַפן מעכטיקע טראַמפּלינען...
אדורכגעגאַנגען איבער זיין האַרץ איז זיך דער גאַנצער קריג,
און אָפּגעגאַנגען עס איז מיט בלוט פאַר יערער אָפּגעריבטער לאָנקע.
נאָר אין דעם דורכגעטראַכטן אָפּטרעטן צוריק
האָט ער פאַרלייגט, ווי דינאַמיט, דעם צוקונפטיקן אָנגריף.
ער האָט אים אויסגעוואָרעמט, בלוטנדיק, מיט פיין,
ער האָט אים אויסגעטראָגן, ווי די האָפענונג פון פעלקער,
פאַרניכטנדיק און גרויזאַם זאָל ער זיין
און אין די דוירעס קיינמאָל ניט פאַרוועלקן.

VII

ער האָט דעמ אָנגריפ אויסגעפורעמט אינ געשמעלצ
פונ וויי אונ מוט אונ ווינטיקע געוואָיענ,
ער האָט אינ אימ פארקנאָטנ זאָיעס קאָל דאָס העלס
אונ פונ די אכט אונ צוואנציק ריזנ די צאוואָע,
דאָס אש פונ כאָרעווע פארברענטע שטעט,
דאָס בלוט ס'פארגאָסענע אפ אלע וועגנ.
געקנאָטנ האָט ער אימ פונ דעמ קאזבעק
ביז צו די באלטישע פארשנייטע ברעגנ.
קיינ שטורעמ-ווינט האָט ניט פארפירט זיינ טראָט,
געהערשט זיינ גייסט האָט הויכ אונ אומגעוואקלט,
געהויכט אפ אימ אנ אופגעוועקטע האָט
גאָר די פארגאנגענהייט די טיפע ביז ספארטאקנ,
אונ ס'האָט די צוקונפט אופגעכאסמעט אימ א נייע בלאט,
אונ פעלקער, בענטשנדיק, געווינטשט האָבנ דערפאָלג אימ.
צוויי טויזנט יאָר האָט יעטווידער סאָלדאט
פארטיידיקט בא די ברענענדיקע ברעגנ פונ דער וואָלגע.

VIII

מיט דער באגייסטערונג פונ שעפער באמ געבוי
האָט ער קיינ מידקייט ניט געלאָזט דעמ מויעכ זיינעמ פילנ,
ווי ס'פילט קיינ מידקייט ניט אינ וווקס דער בוימ,
ווענ, ברויזנדיק אינ אימ, די זאפטנ זיכ צעשפילנ.
מיט מאָס אונ וואָג — אפ דורכ אונ דורכ —
צומ איינס-אפ-איינס מיט דעמ פארדארב איז ער געגענענ,
אונ ניט פארזענ האָט ער די קראפט פונ דער נאטור,
אונ אויכ די כאָכמע פונ דער צייט האָט ניט פארזענ ער.
מיט פינקטלעכקייט פארווענדעט האָט ער זי,
מיט לאסטנ אָנגעלאָדנ אָנ א שיר דאָרט!
דאָס לאנד דאָס גאנצע אופגעלייגט אפ זיכ;
געגורט מיט אייזערנע געזעצנ פונ געשיכטע,
איז ער געגאנגענ דורכדרינגלעכ אונ גראד,
זיכ פארנ גורל פונעמ פאָלק צו זיינ מענאדער.
צוויי טויזנט יאָר האָט יעטווידער סאָלדאט
פארטיידיקט בא דער שוועל דער סטאלינגראדער.

IX

פֿאַר גאָר דעמ לאַנד א בליציקער פאַראָל,
אינ יעדנ הארצ אדורכגעדרונגענ איז ער.
זיכ אָנגעפילט מיט אימ האָט יעדער פאָלק,
מיט אימ זיכ אָנגעזאפּט האָט יעטווידער דיוויזיע,
מיט זײַנ אנטשלאָסנקײַט מיט שטאָלענער אינ בליק
אפ טויט זיכ שטעלנ גראד. געלויכטנ האָט א ניידער:
קיינ טראָט צוריק!
איצט מיט קיינ זאמד קיינ איינציקער זיכ ניט צעשיידנ!
דער פעלדזנ-ברעג פונ וואָלגע — אינ דער ברייט
האָט אופגעשפּארט זײַנ שטיינעריקע טראכט דאָרט,
א יעדער שטיינ צו שלאכט געווענ איז גרייט,
אונ יעדער זאמד צו ווידערשטאנד געווענ איז פארטיק,
ווי ס׳וואָלט באוווּסט געווענ אליינ דער ערד
ביז צו די טיפסטע אופגעוועקטע טהאָמענ,
אז איר, דער ברענענדיקער, איז באשערט
די דויערס דורכלויכטנ מיט סטאלינס נאָמענ!

X

ער האָט דעמ שטורעמ גרויזאמ-שטיל געשפּינט,
אימ אויסגעטראָגנ האָט אינ ברויזנדיקנ ווײַ ער,
דעמ צאָרנ פונעמ לאנד געבראכט האָט אימ דער ווינט,
געקומענ איז צו אימ ס׳געביינ פונ די פארפײַניקטע ארמײער
מיט שטערנס אויסגעברענטע אפ דער הויט,
מיט אויסגעשטאָכענע פארשטרײַכטע אויגנ.
געקומענ זײַנענ זיי, אדורכגעלעכערטע פונ שרויט,
מיט שטריק אפ העלדזער שלייפעדיק פארצויגנ,
נאָר ניט ארויסגעלאָזט די ביקסנ פונ די הענט
אונ ניט ארויסגעלאָזט דעמ צאָרנ פונ די הערצער.
— צו מײַרעוו! — האָבנ שאָטנס גרויזאמ זיכ געווענדט.
זיי וועלנ טויטערהייט זיכ נויקעמ פאַר דער ערד זײַנ!
עס האָבנ קוואָרימ אופגעהויבנ זיכ איבעראנײַס,
געמאָלדנ האָט אינ פלאמ אליינ זיכ דער באגינענ —
ס׳זאָל זיכ באטייליקנ אינ שטורעמ זייער גײַסט,
ס׳זאָל זיכ באטייליקנ אינ שטורעמ זייער סינע!

די ווײַט האָט זיכ פאר אים געגעבנ א צעפּראל,
אונ ס'האָט דער רוים פאר אים זיכ אופגעריגלט.
געשמעלצט האָט ער דעם אָנגריפ אינ די דאָמנעס פונ אוראל
אונ אינ די הערצער פונ די אויסגעבענקטע קריגער.
דערגרייכט האָט ער דעם העכסטנ גראד
פונ דראנג אונ אָנגעגליטע דאָרשטנ,
דער אָנגריפ וועט זיכ אָנהייבנ בא סטאלינגראד, —
זיכ ענדיקנ וועט ער בא די בערלינער פאָרשטעט
אונ דורכלייגנ אפ אש פונ פרייד א מאגיסטראל,
א מאגיסטראל פונ זיג פונ איינ עק ביזנ צווייטנ...
געוואָרט דער גענעראל האָט אפ דעם ערשטנ קנאל —
מיט שלאָפ אונ דר שוינ לאנג זיכ האָט צעשיידט ער.
— איר וועט זיכ עפּשער צולייגנ א ווײַלע, — דורכ דער טיר
האָט פונ זעמליאנקע זיכ א פרײַנט צו אים געווענדעט.
— עס שלאָפט דער כאווער סטאלינ וויניקער פונ מיר, —
האָט פונ די ביינער זײַנע דורכגעברומט אנ ענטפער.